

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग

तथा

चतुरार्य सत्यया विवरण

सम्पादन तथा अनुवादकं
- भिक्षु प्रज्ञारश्मि महास्थविर

Dhamma.Digital

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग

तथा

चतुआर्य सत्य - विवरण - विशेषता विश्लेषण

Dhamma.Digital

सम्पादन- तथा अनुवादक
भिक्षु प्रज्ञारसि

प्रकाशकः

भिक्षु प्रज्ञारश्मि

सहयोग- उपासक- उपासकपि

गण महाविहार, काठमाडौं ।

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग

ध्व निकोगु संस्करण (१०००)

बुद्ध सम्वत-२५३०

विक्रम सम्वत- २०४३

नेपाल सम्वत- ११०७

इस्वी सम्वत- १९८६

Dhamma.Digital

मू. १०१-

मुद्रक-

ॐ प्रिन्टिङ्ग प्रैस

श्रीमबहाल टोल काठमाडौं ।

आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया लेखकणि

	पृष्ठ-
सम्यक् दृष्टि - भिक्षु सुदर्शन	(६)
सम्यक् संकल्प - भिक्षु प्रज्ञारश्मि	(२०)
सम्यक् वचन - भिक्षु मेघंकर	(२७)
सम्यक् कर्मान्त - भिक्षु सुवोधानन्द	(३५)
सम्यक् आजीव - भिक्षु अश्र्वघोष	(४१)
सम्यक् व्यायाम - भिक्षु बुद्धघोष	(४८)
सम्यक् स्मृति - स्व. भिक्षु विवेकानन्द	(५५)
सम्यक् समाधि - भिक्षु कुमार काश्यप	(७२)

निगू शब्द

लंपु तःपुमाछि दु । सुखया लंपु, दुःखया लंपु । आः सुख्ये
 च्वंसां लिपा दुःख जुइगु लंपु दु । अले गबले लिचः कथं दुःख कष्ट
 मजुइगु सुख व शान्तिया लंपु नं दु ।

लंपु मध्यय् च्यागू अंगं दुग्यःगु घात्थेंगु शान्तिया लंपु निर्वाणया
 लंपु हे श्रेष्ठतम् लंपु खः थ्वयात हे “अरियो अङ्गिको मगो”
 “आय अष्टाङ्गिक मार्ग” घाइ । थुजागु आय अष्टाङ्गिक मार्ग” यात ।
 थुइकेत थुयेका धीत अले थुगु लंपुइ वनेत अनेक कथं कुतः जुइगु स्वा-
 भाविक हे खः । थुजागु हे कुतलय् नेपाल भाषाय् नं आपालं रचना
 व सफू पिहां वये धुकूगु दु ।

थ्व हे कुतलय् बुद्ध संवत् २५०४ दं न्हय “आय अष्टाङ्गिक
 मार्ग” सफू पिहां वल आ हानं “आय अष्टाङ्गिक मार्ग ” सफुती पूज्य
 प्रज्ञारश्मि भन्तेनं प्यंगू आय सत्यया रचना नं तंसा तथा थुगु सफू
 पिकया विज्यात ।

आय अष्टाङ्ग मार्गया च्यापु रचना व बांबालाःगु रचनाया अनुदित
 रचना नापं तथा पूज्य प्रज्ञारश्मि भन्तेनं सम्पादन याना विज्याःगु थुगु
 सफुति ‘आय अष्टाङ्गिक मार्ग’ खंकेत उगु लंपुइ वनेत आपालं स्वा-
 हालि याइ धका आशा याना ।

“आयसत्य” रचनां सत्य संकेत जः बी धका भलसा कया ।
 थुजागु पुण्यकार्यय् स्वाहालि याना विज्याःपि दीपि सकलें साधुवादया
 पात्र खः ।

गण महाविहार, ये
 २०१६।२०४३

— भिक्षु सुदर्शन

भिक्षु प्रज्ञारश्मि महास्थविर

Dhamma.Digital

भूमिका

मगानट्टङ्गिको सेट्टो-सच्चानं चतुरो पदा ।

बिरागो सेट्टो धम्मानं-द्विपदा नञ्च चवखुमा ॥

अर्थात्-मार्गं मध्यय् अष्टाङ्गिक मार्गं तधं, सत्य मध्यय्
प्यंगू आर्य्यं सत्य तधं, धर्म मध्यय् वैराग्य तधं, देव मनुष्य-
पिं मध्यय् चक्षुमान बुद्ध तधं ।

भाजु मेजुपिं तथागत 'निर्वाण' प्राप्तिया लँ जक क्यना
विज्याइहा खः । फुक्क सिगुं मुक्तिया जिम्मा तथागतं कया
विमज्या । निर्वाण वनेतः थः थहं हे प्रयत्न व कुतः याय्माः ।
“तुम्हेहि किच्चं आतप्पं अक्खातारो तथागता” अर्थात् तथा-
गतला मार्गं प्रदर्शकं जक खः । ज्याय्ला थः थः पिसंहे कुतः
याये माः ।

थुगु बुद्ध वाणी उकिं ळीगु न्ह्योने चरितार्थं जुल । निर्वाण

(३)

वनेगु लैपु खः आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग । थ्व मार्गें वंप्पिं सकलें
 आर्य खः व चाहे यःहा हे थजु । वौद्धपिं जक धाय् वं यदि
 इमिसं आर्य अष्टाङ्गिक मार्गें वना ज्या मयात धाःसा इपि
 धात्थे यापिं वौद्ध ज्वी अःपुइ मखु ।

तथागत सम्यक सम्बुद्धया अमृत उपदेश आर्य अष्टा-
 ङ्गिक मार्ग सफू थ्व ह्लापा बुद्धसम्बत्- १५०४, सालं अखिल
 नेपाल भिक्षु महासंघया तत्वावधाने च्याहा भिक्षुपिनि पाखें
 ह्यति ह्यति छगू छगू मार्गया विषयय् लेख याना छापे जूगु
 खः । साथे महत्व पूर्णगु जुया नेपाल बौद्ध परियत्ति क्लाशेनं
 दुथ्याका तःगु जुयाच्वन जित बिश्वास दु । आनं दुथ्याकी
 धका । जित थ्व सफू आपालं महत्व दुगु धयागु महसूस जूथे
 सकल वौद्ध अवौद्धपिन्तनं अथेहे महत्व दुगु अनुभव जूगुलि हे
 थ्व सफू निकोगु संस्करणया ररे छापे जुया प्यहाँ वै च्वन ।

साथे चतुर आर्य सत्य नं महत्व दुगु सम्केजुया फक्व नं
 विश्लेषण याना छापे याना च्वना । थ्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग
 व चतुरार्यसत्य पाली त्रिपिटकया सार अमूल्य व महत्व पूर्णगु
 धाःसा नं अत्युक्ति ज्वी मताः ।

तसर्थ थ्व अमूल्यगु नर जन्मे लानांलाय् थाकूगु दुर्लभगु नररत्न खः । असम्भवगु सम्भव जुया कीपि मनुष्य जुया जन्मकयार्थे थजगु अमूल्यगु नरजन्मे कीसं छुयाना च्वना? गोन्हु च्वने दैगु ? सदानं च्वने दैगु खःला मखु-ला ? छको विचाः याना स्वेगु आवश्यक थें च्वं ।

थ्व नररत्न धैगु गुजागु धाःसा सम्यक् संम्बुद्ध ज्वीगु चर्या याय् फँगु नं थ्व हे नरजन्मे खः । राजा वादशह ज्वीपिनं मनुष्य हे खः । धनी यहाजनपिनं मनुष्य हे खः । धर्मत्मानं मनुष्य हे खः । महात्मा ज्वी पिनं मनुष्य हे खः । शास्त्र ग्रन्थ निर्माण याइपि नं मनुष्य हे खः । थौं कन्हे वैज्ञानिक पिसं छु जक याना मक्योँ; अपिनं मनुष्यहे खः । दैवज्ञनं मनुष्यहे खः । राजनीति पि नं मनुष्य हे खः । सिद्ध पुरुष जूपिनं मनुष्य हे खः । मनुष्यपिसं याय् मकुगु छु दु । तर मफया च्वन व छाय् ? अविद्यां अन्धकारं तापुया तःगुलि थःगु जीवन थुलि अमूल्य धका मस्यूगुया कारणं खः । मनं विचा याना स्वे मसःगुलि खः विचार मद्गुया कारण भिगु संगत मद्गुलि खः । भिगु संगत चूमलागु कारण लीमलागु खः । लीमलागुया कारण छु धाःसा मनया

(७)

वसेलाःगुलिं बोधिसत्त्वपिसं मनया वशे मवंसे मनयातः थःगु
वशेतयाः वहे मन द्वारा बुद्ध पदलाय्गु कामनां बोधिचर्या
पाखे ध्यान तथाः बुद्ध पदलाना विज्यात । थौं तकं वसपोल
यागु कीर्ति रूपी पताका बोद्ध कृण्डा फहरेजुया च्वंगु सकसिनं
खना हे च्वंगु दु । वसपोलनं मनुष्य हे खः ।

उक्ये धयातल धासा मज्जीपखु धाथे नरजन्मे सुसं बृद्धि ।
तसर्थ थ्व मनुष्य जीवनयातः ह्यसीका सार्थक तथा सफल
याय्गु अमूल्य भाःपी फेक्यमा ।

पाली शब्दे थये धैतःगु नं दु -

दुल्लभो मनुसो जाति-पब्बजितोपि दुल्लभो

बुध्द धम्मो च दुल्लभो-निब्बानाय चापि दुल्लभो ।

अर्थात् मनुष्य जन्म दुर्लभ, प्रब्रज्या ज्वीगुनं दुर्लभ, प्रब्रज्या हे
लाभ जुसां बुद्ध धर्म इतिहास सीक्यगुनं थाकु । निर्वाणलाय
नं थाकु । अथे नं जीवने हत् उत्साह मज्जेसे फक्व नं उत्साह
देका जीवन हनेगु याना यंकेगु उत्तम खः ।

यो धं पुञ्जं च पापञ्च -उभो अङ्ग उपचचया

असोकं विरजं सुद्धं-तमहं ब्रूमि ब्राम्हण ।

(ज)

पुण्य व पापं अलग ज्वी धुंकुह्य क्लेशं छुटे ज्वी धुंकूह्य,
शोक रहितह्य, निर्मलह्य, शुद्ध ह्य व्यक्तियातः जिं ब्राह्मण
धाय् ।

इतिहासकारक तयेगु कथं ह्याय् च्वामुसे च्वं पिं जक
आर्यं न्हायमदुपिं मिखा चिकिगोपिं मंगोलियन धका धयातःपिं
आर्यं व अनार्यं नाप थ्व आर्यया छुं मतलव मदु । बुद्धं छ्यला
विज्यागु आर्यं शब्दया अर्थं व आर्यं शब्दया अर्थं वहे मखु, अर्थ
हे ब्राह्मण शब्दया अर्थं नं पाना च्वगु दु बुद्धं ब्रह्मण शब्दयातः
सुयांत द्वेष व इष्याभाव मयासे मैत्री करुणा मुदिता व उपेक्षा
गणयुक्त जुइगुया रूप्य् छ्यला उकिं थः प्रभावित याना तम्ह
व्यक्तियात वा पापयात चुइके व्छ्या शुद्ध व स्वच्छह्य व्यक्ति
यात धाइ धका अर्थं याना विज्यात गुह्य व्यक्तियाके ब्रह्म-
विहार गुण दइ वहे ब्रह्म वा ब्राह्मण खः । बुद्धया पाले पवित्र
व शुद्धह्य आर्यं खः । चित्त अशुद्धह्य अनार्यं खः । चित्त निर्मल
शुद्धह्य आर्यं खः । थुकथं आर्यं अष्टाङ्गमार्गया शील शिलाय्
विचार अध्ययन याना यंक्य फत धाःसा कीसं लौकिक लोकु-
त्तर गुण धर्मयातः वांलाकं अवबोधयाय् फै । अलेतिनि कीसं
शान्तिया लय् पलाः छिना वने फै । सफू वांलाक स्वया अध्य-

(३)

यन याना यंकल धाःसा मज्जी घैगु संखा मरू । मगं-धागु हे
शान्ति निर्वाणया लँ यात धाःगु जुया च्वन ।

उकी जिगु मने स्वाँ होथें सकल धर्म प्रेमीपिनि मनेनंस्वाँ
ह्वे केतः श्व आर्य मार्ग तथा आर्यसत्यया व्वनेगु सफू पिदना
वै च्वंगु खः । धयां साद्यमजू थः थः मं व्वना स्वया यंकल
धासा अले वाँलाक घ्वाथ्वी :

प्वाथे पित्याना नेगु न्ह्योने तथा च्वं सानं गवलेतक थःमं
कया नया अनुभव याइ मखुनि अवले तक पित्यागुलनी मखु ।
ल्हातंकया नल धासा तिनी पित्यागु वेदना मदया सुख आनन्द
ज्वी ।

श्व धर्म अवबोध याय्गुनं अथेहे सम्फे ज्वी फय्कये माःगु
जुयाच्वन ।

उकयें बुद्धं स्वयम् आज्ञा जुया विज्यात ।

“यो धम्मं पस्सति सो मं पस्सति”

अर्थात्- सुनां जिक्य च्वंगु धर्मयातः वाँलाक अध्ययन
याना खंकी वं जितः खंगु समान ज्वी ।

(ब)

प्रज्ञादेकेगु लक्षण गुंगू प्रकार डु, छु छु धासा -

- १) प्रश्न उत्तर याय् सेकेगु,
 - २) किताप धर्म विनये स्वे सेकेगु,
 - ३) भिगुली चिन्तना याय् सेकेगु,
 - ४) ज्ञान गुणया खँ च्वया काय् सेकेगु,
 - ५) ह्यापा २ बुद्ध बोधि सत्व पिसं आज्ञा जुया विज्यागु
बाक्य उदाहरण स्वया काय् सेकेगु,
 - ६) दास सेवक जुया ज्ञानी गुणी गुरु पण्डित पिनि नाप
संगत याय् सेकेगु ।
 - ७) सङ्घा जूगुखं यात गुरूया थाय् वना न्येने सेकेगु लुमं-
का तयेनं सेकेगु च्वया काय् नं सेकेगु ।
 - ८) निह्य पण्डितपि बाद विवाद ज्वी थाय् वना भि भिगु
खँ ल्यया काय् सेकेगु ।
 - ९) वें पहः पिकया मछा मजूस्य भि भिगु खँ न्येने सेकेगु
लज्या मचास्य विद्या अध्ययन याय् सेकेगु,
- ध्व गुंगू हेतु प्रज्ञाबन्तया लक्षण गुण धर्म खः ।

(६)

सब्वलोकास्मि रक्खितो धम्मो ।

हिरितप्पो हिरौ ओतप्पा ॥

मभिगुली लज्जा चाय्गु ग्याय्गु ।

सब्व ब्रह्मानं रक्खितं धम्मं चतु ब्रह्मविहारं मेत्ता, करुणा,
मुदिता, उपेक्खा,

सत् पुरुषया सद्धर्मं न्हैगू प्रकारया दु-

छु छु धासा ? श्रद्धा, १) शील २) लज्या ३) भय ४)
श्रुत ५) त्याग ६) प्रज्ञा ७)

लोक धर्मं च्यागू प्रकारया दु । छु छु धासा ? यसो

१) अयसो २) सुखं ३) दुखं ४) लाभो ५) अलाभो
६) निन्दा ७) पसंसा ८) सुक्ख व दुःख ।

प्रज्ञाया लक्षणं थ्व फुक्क अंसज्ञानं खंके माःगु जुयाच्चन ।
खः मखु मनं वाय्का विचाःयाना स्वत धासा सत्य मार्गया
ले हे लाःगु ज्वी ।

थ्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्गं सफू बुद्ध सम्बत् २५०४ सालं
आयुष्मान सुदर्शनया प्रयत्नं च्याहा भन्तेपिनि लेख संग्रहयाना

छापे जूगु जि वांलाकं अनुभव दुगु खँ खः । थ्व आर्य अष्टा-
ङ्गिक मार्ग सफू निकोग् बार छापे याना पिकया च्वना।साथे
आर्यसत्य संसोधन याना विज्याह्य आयुष्मान ज्ञानपूणिक यात
नं दुनुगलं निसैं भिन्तुना च्वना ।

थ्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग सफू प्रुफ स्वेगुली सहयोग
विया विज्याह्य पूज्य महानाम भन्ते यात नं जिगु मनँ धन्य-
वाद मव्यूसे च्वने मफु । तसर्थ थ्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग व
चतुरार्य सत्यया विवरण लेख ध्यान विया स्वया विज्यात
वा दिल धाःसा ध्यान अवबोध याना काल धाःसा थ्व जिगु
परिश्रम सार जुइ भापी दइगु जुल । एवं प्रकारं थ्व आर्य
अष्टाङ्गिक मार्ग व चतुआर्य सत्य, धर्ण विनय पिकायत सह-
योग ब्यूपि सकल धर्म प्रेमीपिन्त धन्यवाद मव्यूसे च्वनेमफु ।
थुकथं बुद्धया धर्म विनय पिदनेत सहयोग वीगु शासन बुद्ध
धर्मयात तिवःवीगु सम्फे ज्वीमाः । थुजागु धर्म कार्यय् लिपा
लिपा नँ न्ह्यावलेनँ सहयोग बीघयागु जितः पूर्ण विश्वास दु ।

धर्म विनय सफू पिकायत्तः सहयोग वीगु तःधंगु धर्मदान
खः । बुद्ध धैनं विज्यागु दु, “सब्बदानं धम्मदानं जिनाति”

(३)

फुक्क दान सिकं धर्मदान तधं उत्तम धका थुगु पुण्य धर्म फुक
सीत भिज्वीमा । मँगल ज्वीमा । निरोगी जुया न्ह्याबले
शान्ति नँ दया च्वनेमाः ।

चिरंतिट्टु सद्धम्मो लोकोहोतु सुखीसदा”

भवतु सब्ब मङ्गलं—

- भिक्षु प्रज्ञारश्मि

गणमहाबिहार
काठमाडौं, नेपाल,
१६।७।०४३

Dhamma.Digital

(६)

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धास ।

आर्यअष्टांगिकमार्गं चैतसिकयात्

स्वंगू भाग थले ज्यू

शील

समाधि

प्रज्ञा

शील-

सम्मावाचा- (सम्यक् वचन)	स्वंगुलीसं
सम्माकम्मन्त- (सम्यक् कर्मान्त)	चैतसिक
सम्माआजीव- (सम्यक् आजीविका)	छा.गु धाइ

१) सम्यक् वचन- मखुगु खँ मल्लाय्गु, चुविल मयाय्गु, छाःवक व फोहरगु खँ मल्लाय्गु, व्यर्थगु खँ मल्हाय्गु ।

२) सम्यक् कर्मान्त- हिंसा, खुँ ज्या, व्यभिचार थुपि स्वता पाप-कर्म मुक्तज्वीगु अर्थात् अजःगु ज्या मयासे च्वनेगु । कर्पिगु हिंसा व अहित याय्गु घयागु हे थःत नं हिंसा व अहित ज्वीगु खः । हिंसा याय्गु मतीवनेव थःगु मनय् शान्ति दैमखु । थुकियानाः थःत नं अहित जूवं ।

(१)

हिंसा याय् मज्यू, खुयाकाय् मज्यू इत्यादि खँ शताब्दि-
निसें चलय् जुयावयाचवन । थजःगु पापकर्म याय् मत्यः धकाः
सकसिनं स्यू तर सुनानं थ्वीकामच्चं, उस्त थूपि नं मदु ।
आः कीसं थ्वीकावीमालाच्चंगु दु कि छायाय् स्याय् मज्यू,
छाय् खुयाकाय् मज्यू, छायाय् मखुगु खँ ल्हाय् मज्यू, थ्व महत्व-
पूर्णगु खँ खः ।

३) सम्यक् आजीव— शस्त्र, अस्त्र, विष, अय्लाः व दास
व्यापार मयाय्गु । उलिजक मखु करोरपति ज्वीत बजारय्
दक्को मालसामानय् अपो प्रतिशत लवः नयाः मियाः कमाय्
याय्गु थ्व सम्यग् आजीविका मखु, मिथ्या आजीविका खः ।

व्यापार याय्गु पापज्या मखु, तर परिश्रम यानाः आमदानी
व लाभ जूगु समाजयागु धकाः थ्वीकाः जीविका यातधाःसा
उगु जीवन सम्यक् आजीविका ज्वी, शोषण—जीवन गुवलें नं
सम्यग् जीवन ज्वीमखु ।

व्यापार ध्यवाया लागी जक मखु, समाज, धर्म व सेवाया
लागी खः । ध्यवाया लागी हे व्यापार खःसा तःमिपि फ्न
तःमि हे जुयाचवनी; गरीबत फ्न गरीब दुःखी जुया-
चवनी अले शोषण विहीन समाज स्थापना ज्वी-
मखु ।

भगवान् बुद्धं भिक्षुपिन्तं नं धयाविज्याःगु दु, सुंक च्वनेगु वानि याय्मते, छिमिसं जनतां व्यूगु पिण्ड (भोजन) याना- च्वन व जनतां व्यूगु राष्ट्रपिण्ड खः । “भिक्षुपिं, राष्ट्रपिण्ड पचय् याय् थाकु । समाजसेवा तथा मैत्री तःसा जक पचय् ज्वी ।

सम्मा वायाम- (सम्यक् व्यायाम) वीर्यं
 चैतसिक धाइ
 सम्मा सति- (सम्यक् स्मृति) स्मृति चैतसिक
 धाइ
 सम्मा समाधि- (सम्यक् समाधि) एकाग्रताया
 चैतसिक धाइ

१) सम्यक् व्यायाम- मनय् च्वंगु क्लेश व खिति मदय्का छ्वय्गु कुतःयात सम्यग् व्यायाम धाइ । मनय् मभिगु कल्पना लुयामवःनिगुयात थाय् हे मवीगु, वय् धुकूगु- यातः ल्येहेथनाछोय्गु, भिगु खँ मनय् मदुसा दय्कायंकेगु, दैच्वनेधुकूगुयात क्कन क्कन उन्नति यानायंकेगु । थुकी- यात हे सम्यक् व्यायाम धाइ । उत्साह व मेहनत धयागु पाय्- छि ज्वीक जक याय्माः, जिवं मफय्क कुतः याय्गु थीक मजू गथे कि सितारय् तार छ्वासुसां मज्यू; अपोः तान जूसां मज्यू; पाय्छि ज्वीक कसय् याय्माः अले जक आवाज

वांलाइ । अथे हे शरीरयात अप्वः कष्ट वियाः ध्यान याय् मज्जू ।

२) सम्यक् स्मृति— शरीरं छु छु ज्या यानाच्चवना; मनय् छु छु कल्पना वयाच्चवत; मभिगु कल्पनायात कोत्यला छोय्त सतकं वा जागहक जुयाच्चवनेगु हे सम्यक् स्मृति खः । थन स्मृति शब्द मात्र लुमंकातय्गु अर्थय् मखु । “सति वा ‘स्मृति’ लुमंकेगु अर्थय् जक तल धाःसा संकीर्ण क्षेत्रय् लाःवनी । होश तयाच्चवनेगु जागृत अवस्थाया अर्थय् सम्यक् स्मृति खः ।

३) सम्यक् समाधि— होशयात तुतय् मयासे गनं पित मद्धोसे ज्वनातय्गु अर्थात् मन थातं तयातय्गु हे सम्यक् समाधि खः । भौचां छुं लाइवलय्, बोहनं न्या लाना नइवलय् गुकयं ताकय् यानाच्चवनी; व नं समाधि हे खः; तर थुगु पत्ती परोपकार मजुसे स्वार्थ जूगुलि मिथ्या-समाधि जूवन । प्रज्ञा जाःगुयात हे जक सम्यक् समाधि धाइ । तुतय् मज्जीक ज्या यानायंकाच्चवनेगु हे सफलता खः । दुरु क्वाके बलय् गये होशतयाः संका चवनेमाःगु खः अथे हे कीगु चित्त नं थासय् लाकाच्चवनेमाः । शीलपालन याय्त नं समाधि माः । प्रज्ञा दय्केत नं समाधि मदय्कं मगाः । शीलपालन मज्जीकं चित्त एकाग्र ज्वीमखु । पुलांगु संस्कार मदय्का छोय्या लागी नं समाधि मदय्कं मगाः । समाधि वल्लकित्त नं हानं प्रज्ञा मदय्कं मगाः

प्रज्ञायाम अंग निगू दु

१) सम्यक् दृष्टि थीक समकदारी ।

छुकी समकदारी ले ? अनित्य, दुःख व अनात्मयात यथार्थ
श्रीका काय्गु सम्यक् दृष्टि खः तर न्ह्यःने सुपांय् व खसुं-
तोपुया च्वंसा छुं खने मदैथें तुं संस्कार स्पष्ट मजू ।
पिने खनेदुगु जक मखु परमार्थ सत्य नं खंके माः । व
परमार्थ सत्य प्रज्ञाजक खंके फैं ।

अनित्य शब्द न्हूगु मखु । अनित्य धःकाः सुतां जक
मस्यू । तर वास्तविक अर्थ मयू । सुं मनू सिइ धुंकाः
दिपय्तयाः मितय्बलय् जक अनित्य धाइ सिनावने माःगु
शरीर धाधावती । दीपं उखे पुलाः छेथ्यन कि फुकं
लोमनावती । सिनावने मानिगु धकाः सीकाः ईर्ष्या राग द्वेष
आदि तोताः त्याग भावना हयाः कर्तव्यपरायण ज्वीगु स्वै
मखु ।

ध्व संसारय् छुं नं नित्यगु चीज मदु । प्रत्येक क्षणय् मनू

तय्गु जीवन न्ह्यनाच्चंगु दु गथे कि नदी लः हिलाः वाःवना-
 च्वन । सुथसियागु लः गनं गन थ्यन । गंगा नदि वहे तिनिथें
 च्वं । लः वहे मखुत । मत च्यानाच्च्वन । स्वय्वलय् वथें तुं
 च्वं । वहे मखु । बिजुलि च्यानाच्च्वन, वहे थें च्वं । मीटर
 स्वःवंसा नम्बर वरय् जुयाः ब्वांवनाः चाचाःहिलाच्च्वनी ।
 विजुलिअददां मनू वइ, मीतर थुलि नम्बर थ्यन धकाः भों
 ज्वनावइ । पुसा पिनाः सिमा बुयावल; चुलि ह्वल; तःमा
 जुल; बुँ ह्वल; फल सल; गनावन; सिनावन । अथे हे
 कीगु जीवन नं खः । स्वय्वलय् वहे थें च्वंतर चित्त क्षणक्षणय्
 हिला वनाच्च्वन । जन्म जुल; ल्याय्म्ह जुल; बुच्हा जुल
 सित । हानं परमाणुइसं मिलय् जू वन । हानं दत्त हानं फुत ।

कीसं थ्व शरीर साव बांलाः ताः । जन्म जुयाः पीदँ
 (४० वर्ष) पुलावनकि सँ भ्वीसे च्वनावइ । ला हय् हय् कुना
 वइ । तर सँयात हाकुगु रंगं छिनाः बुच्हि मजूनि हालाः थः-
 त नं कर्पिन्त नं छलय् यानाच्च्वनी । भारिनक्सां जन्मोत्सव
 मानय् याना धयाच्च्वनी । जन्मोत्सव वयाच्चंगु हे काल
 न्ह्यःने वयाच्चंगु धकाः वं मस्यू ।

सँ साप वांला, वा साप वांल, मिखा साप वांलाः धका
 च्वनी । म्हिग; वहनी भाःतं छ्यनय् थियाः पित्तु पियाः गुलि
 वांलाःगु नाइसेच्चंगु धकाः माया यानाच्चंगु सँ, थौं सुथय्

जलपान ज्वरय् याःबलय् हायावनाः नय्गुली लात । नय्गुली
सँ छपु खनेवं भाःतं धाइ, ए ? चण्डाल छं छु ज्वरय् याना-
हयागु ? सुथंनिसें नय्गुली सँ तयाः नय्गु अपवित्र यानाः
बिछुक यानाविल धकाः ब्वःवियाच्चनी । म्हिगः वहनी
गुलि वांलाःगु सँ तर थौं सुथय् जूवलय् अशुभ जुल । थथे हे वा
लुसि नं शरीरं हायावल कि घृणित वस्तु ज्वी । वा म्हुतुइ
दतले मोति थें वांलाः हाया वलकि घच्यापुसे च्वं । मिखा
साप वांलाःम्ह छुं जुयाः मिखा कां जुल कि मयेकी । थ्व छु
प्रेम ! धात्थें शरीरया अंग म्हसीकाः प्रेम याःगु मखु । पिनें
जक प्रेम याःगु खनेदु । थज्याःगु अनित्य जूगुलि दुःख जुल ।
न्हावलें ल्याय्म्ह ल्यासे जुयाच्चनाः थःम्हं धयाथे दुसा ज्यू
थें ताः, अथे मजू । उकिं थम्हं धयाथें मदुगुलि हे अनात्म ।
प्रज्ञा दुसा हे जक थ्व खँ थ्वीका काय्फै । थ्व शरीर क्षण-
भंगुर खः । उकिं जीवनय् जिगु धयागु छुं मदु । (थ्व चित्त हे
आत्मा खः) थ्व चित्त हे जि जिगु धकाः हालाच्चन । चित्तं
आज्ञा विलकि वायुमंडल दनावइ; अले शरीर तमसय् जुयाः
गतिविधि याना हइ । थ्व खँ थ्वीकेत प्रज्ञा हे माः । प्रज्ञा
भाषणं वइ मखु । अनुभूति जक वइ । अनुभवं जक अनित्य
धकाः सीके फइ । थथे सीकाः चित्त शुद्ध याःम्ह धात्थेंयाम्ह
वौद्ध खः ।

(३) छम्ह मनुखं बुद्धयाथाय् वनाः न्यन- भन्ते, धर्म व सिद्धान्त संक्षिप्तं कनाविज्याहँ ।

सम्मा-संकल्प- (सम्यक् संकल्प) चैतसिक धाइ, कल्पना भिगु ज्वीमाः । मनय् विचार वय्वं वयाय् श्वयाय् धकाः संकल्प ज्वीवं निश्चित याय् मज्जू । चिन्तन व मनन यायां सामूहिक हितपाखे वनीगु खःसा सम्यक्-संकल्प खः । राग सहगत, द्वेष सहगतं जाःगु, घृणा व ईर्ष्यां जाःगु कल्पना जूसा व मिथ्या संकल्प खः, सम्यक्-संकल्प गुवलें ज्वीमखु । घृणा व शोषण मनोवृत्ति कम जुयावन धाःसा प्रेम व करुणां जाःगु खःसा सम्पर्क संकल्प ख । छुंज्या याय्वलय् सम्यक्-संकल्प मजूगुलि लिपा असफल ज्वी धुंकाः नुगः मछिकाचवनी । उकिं सम्यक् संकल्प दत धाःसा ध्यान सफल ज्वी ।

बुद्धं कनाविज्यात-

सव्व पापस्स अकरणं, कुसलस्स उपसम्पदा ।

सच्चित्त परियोदपनं, एतं बुद्धानुसासनं । ।

अर्थ- सर्वप्रकारया पाप मयाय्गु, कुशल कर्म धाको संचय याय्गु, थःगु चित्त शुद्ध याय्गु; श्वहे बुद्धया शिक्षा खः ।

सम्यक्-दृष्टि

‘मगानदृङ्गिको सेटो’-मार्गमध्ये आर्यअष्टाङ्गिक-
मार्गं श्रेष्ठ । आर्यअष्टाङ्गिकमार्गं खः, सम्यक्-दृष्टि, सम्यक्-
संकल्प, सम्यक्-वचन, सम्यक्-कर्मान्त, सम्यक्-आजीव, सम्यक्-
व्यायाम, सम्यक्-स्मृति, व सम्यक्-समाधि । थुकथं च्यागू अंगं
संयुक्तगु आर्यमार्गं सम्यक्-दृष्टिया शीर्षस्थान दु, गुगु धात्थे
सार्थकं नं सिद्धं जू छायाधाःसा दृष्टियात पाकल कि दृश्य-
जगत् नं पानावनी । जगतय् सही तथ्य खंकेत न्हापां सही दृष्टि
माः अले सही दृष्टि दत्त धकाः अवलय् धाइ, गबलय् नैतिकता व
अनैतिकताया, गुकीयात धार्मिक शब्दय् सदाचार व दुराचार
धकाः धाइ, मूल कारण खनी ।

बुद्ध-धर्मय् नैतिकता व अनैतिकतायात केवल कायिक
कर्मय् सीमित यानामतः अपितु वाचिक व मानसिक कर्मयात
समेतं थ्वं थःगु परिधिइ परिवेष्ठित यानाकाइ छायाधाःसा
हिंसा, खुं ज्याव कामभोग मात्र दुराचरण मखु; असत्य-भाषण
चुगलि व कठोर वचनया प्रयोग तथा व्यर्थ वार्तालाप अरु
लोभ, क्रोध व मिथ्यादृष्टि समेतं बुद्धया आज्ञानुसार दुराचरण

खः । शायद न्हासंगु वाचिक दुराचरणयात वर्तमान शब्दय्
 अशिष्टाचार घाःसां मनोमयी दुराचरणयात थये पारिभाषित
 याइगु अःपुसे च्वंगु शब्द थन मद्दु । यःगु थज्जु, थ्व त्रिद्वार दश
 अकुशलया विना पूर्ण निरीक्षणं विना संयमं अनैतिकता मदय्काः
 नैतिक सम्पन्नता जगती ह्य् घयागु सम्भव मद्दु । हानं प्रायः
 थ्व ज्याय् प्रयत्न व्यक्तित्व स्वतः याय्माः । बुद्धया आज्ञानुसार
 दुराचरणया मूल कारण हे लोभ, द्वेष व मोह खः । क्रोध व
 मिथ्यादृष्टिया मेगु पर्यायवाची शब्द द्वेष व मोह खः ।
 उकिं गवलय् थुकीया निर्मूल जुजुं वनी अवलय् हे दश कुशल वा
 सदाचरण करुं वल्लानावनी । हानं सदाचरण विना शक्तिं
 धात्थेंगु सुख सम्भव हे मद्दु कारण क्लेश कर्मवश हे दुःखया
 उत्पत्ति जुइ । उकिं क्लेश कर्म—बीज दग्ध याय्त्त ज्ञानया तेलाःगु
 मिखा माः, दृढसंकल्प माः, साधना माः । थ्व दृष्टि व्यापक
 व गहन बिचाः यानायंकूसा सम्पूर्ण आर्यअष्टाङ्गिकमार्गया
 लंपुत सम्यक्—दृष्टी दुध्याः वय्फु । अथे धकाः घाःगुया तात्पर्यं
 मेगु मार्गया मौलिक अस्तित्व हे मद्दु घयागु मसु, केवल सम्यक्—
 दृष्टिया व्यापकताय् थुपि मार्गं दुध्याः वय् फु घयागु जक खः ।
 हानं क्लेश कर्म दग्ध याय्त्त थये विभिन्न मार्गया स्पष्टता
 व सुगमताया नं ला तःधंगु जरूरत दु छाय्घाःसा क्लेश
 विना प्रयोगं हे निवारणया प्रयत्न जूसां थ्वया हानं हानं

संमुखीभाव जू बयाच्चनी ।

मनूत परोक्ष दृष्टिं स्वःसा धात्थे सम्यक्-दृष्टिया प्रेमी
खः छायाधाःसा मनूयात दुःख मयः । दुःख निगू प्रकारया दु,
छगू थःम्हं थन मनं दय्कीगु, मेगु शरीर दय्वं दइगु प्राकृतिक
दुःख । न्हापांगु दुःखया प्रत्यक्ष निवारणार्थ अले लिपाया दुःखं
बुलुहुं मुक्ति प्राप्त याय्त विषयवासनाया यथार्थता खंकेमाः ।
बयापाखें अवश्यम्भावी दुःख थुइकेमाः । दुःख जहरिली
विषय वासनाया ल्यूनं हे वइ । महादुवखखन्ध सुत्तंतय बुद्धं
आजा जुयाविज्याःगु दु, विषयया निंति हे छह्य जुजु मेह्य जुजु
नाप, क्षत्रिय क्षत्रियनाप, वैश्य वैश्यनाप, मां वायनाप, वौ
सन्ताननाप, दाजु-किजा तता-केहेनाप, पासा पासानाप
थवंथवय् ल्वाइगु खः । विषयया ल्यूने छु छु काण्ड मजू ?
म्हुतु ल्हाय्गु जू, ल्हाः वाय्गु ज्या जू, हथियार संकेगु ज्टा जू
मनूत स्याय्गु मनूतय्त मरणान्त पीडा वीगु ज्या जू । थ्व
विषयया तृप्तिया निंति हे मनुखं खुइगु, दाका मारय् याय्गु,
ल्यैवःपिके लुतय् याय्गु ज्या याइगु खः । शरीर दय्वं दइगु
दुःख खः, जन्म, बृद्धत्व, मृत्यु, शोक, पीडा, चिन्ता, परेशान
जुइगु, हाले ख्वय् मालीगु यःगु वियोग जुइगु, व मयःगु संयोगु
जुइगु, संक्षिप्त शब्दय् पञ्च उपादान स्कन्ध हे दुःखया कारण
जुइगु खः । थ्व दुःख समुदय, उकीया निरोधयात थुइकेगु

निरोधया लँपुयात खंकेगुयात हे सम्यक्-दृष्टि धाइ । अले थ्व
 लँपुया वाधा दृष्टिदोषयात मदय्केगु तर्क सम्यक्-दृष्टि खंकी
 छायाःसा गुलि दुःख खंकेगु मूल लँपुइ मवँमे दुःख फुकेगु
 लक्ष्य ज्वनाः संसार शाश्वत-अश्वाश्वत, शान्त-अनन्त, जीव
 व शरीर व हे वा मेगु मेगु हे मृत्युं लिपा तथागत दइ वा
 मदइ धयागु खँ नि ब्वावनाचवनी । तरथ्व चर्चाय् वंसा
 चर्चा निष्कर्षय् थ्यनेलाइमखुनि, जीवनया अन्तिम क्षणय् थः
 थ्यनी । बुद्धं उकिं उपमामय भावय् धयाविज्यात, सुयातं विष-
 युक्त वाणं कइवलय् मनुया प्रथम ज्या जुइमाः वाणं कःगुली
 वासः याय्गु, न कि वासः याय् न्ह्यः व वाणं कय्काहःह्य मनु
 सु, वया गोत्र छु, वया नां छु, वया रंग गुजाःगु, व तःथी चीथी
 गुजाःगु आकारह्य आदि न्यं जुयाचवनेगु ? बुद्धया आज्ञानुसार
 उखे उत्सुकता वा जिज्ञासाया दुराग्रही जुइगुया तात्पर्य
 जिज्ञासायात शान्त याय् सिमध्वं थःगु जीवन सिधइगु लँपु
 ज्वनेगु खः । हानं वास्तवय् संसार चाहे शाश्वत-अश्वासत,
 शान्त-अनन्त, जीव व शरीर वहे वा भिन्न, तथागतया मृत्युं
 लिपा अस्तित्व दय्मा वा मदय्मा यःगु जुइमा थ्व सत्य खः,
 जन्म, बृद्धत्व, मृत्यु, शोक, परेशान, चिन्तन-क्रन्दन, प्रिय-
 वियोग, अप्रिय-संयोग, दुःख न्ह्यागुं हालतय् नं दहे दइ थ्व
 उपशमार्थ प्रयत्न याय्माः हानं थ्व थ्व हे जन्मय् म्वाःम्वाकं

याप् फु । ध्व हे बुद्धधर्मया आशावादी सन्देश खः ।

बुद्ध-धर्म सम्यक्-दृष्टि पक्षया धर्म खः, उकि धर्मया गुण वा विशेषता-गुकीयात आःतक वौद्धतसें प्रतिदिन संस्मरण यानाच्चनी- ध्व धर्म वांलाक कनातः गु खः, थनया थनसं फल वीगु, थन वयाः स्वःवा धकाः सःताक्यने वहःगु खः । ध्व हे परीक्षणार्थं अबसर वीगु धर्म जुयाः थुकी छुं गुरुमुष्टि वा रहस्य मदु । हानं बुद्धिया भरोसाय्ः थ नालेगु धर्म जुयाः ध्व धर्मय् न्ह्याह्यसिगु अधिकारदु, ध्वं छगू जात वा वर्गयात श्रवण व पठनया निषेध अले मेगु जात वा वर्गयात विशेष अधिकार मब्बू । ध्व धर्म सम्यक्-दृष्टिया धर्म खः- उकि जवरदस्त तलवार व धनया भय प्रदर्शनय्, लोभ प्रदर्शनय् ध्वया अनुयायी न दय्के छि, न इतिहासय् गनं दय्केगु हे दु । धर्म जक मखु, बुद्धं समेतं घयाविज्याइ, तथागत केवल मार्गप्रदर्शक खः, ज्या छं हे याय्माः । बुद्धदर्शनं उकि दुःख-सुखया दाता मालाः थःत परोक्ष रूपय् हीन क्यनेत दार्शनिक ज्ञानया सारा पूंजि खर्च यानामच्चसे व्यक्तित्वया निर्माण विशुद्धीकरणया निरति थःगु महत्ता खंकाकाय्गुली जोर वियाच्चनी । अले उकीया निरति अष्टाङ्गिकमार्ग क्यनी, गुकीयात सम्यक्-वचन, सम्यक्-आजीव, सम्यक्-कमान्ति-शील स्क्खय्; सम्यक्-व्यायाम, सम्यक्-स्मृति, सम्यक्-समाधिसमाधिस्क्खय्; हानं

सम्यक्-दृष्टि व सम्यक्-संकल्प प्रज्ञा स्कन्धय् विभाजित याना-
तल । उकिं न्हापांगु सदाचार खः, मेगु मन भिकेत साधना
खः, अले दकय् लिपायागु उकीयात खंकीगु प्रज्ञा खः । थ्व हे
बुद्ध-धर्मया मानवतावाद खः ।

सम्यक्-दृष्टिया विपरीत दृष्टि सत्काय दृष्टि खः ।
सत्काय दृष्टि पतनमुखी बन्धन खः । अले वयागु मन थ्व
बन्धनय् लानाः विचिकित्सा युक्त जुइ, शीलव्रत परामर्श युक्त
जुइ, कामवासनां युक्त जुइ, क्रोधयुक्त जुइ, । वं थ्व थुइमख्,
गुजाःगु खँयात मनय् थाय् बीमा; गुजागुयात वी मज्यू । वं
अले म्वःगुली मन छ्वयाः 'जि न्हापा दु ला मद्रु, भूतकालय्
जि छु ख; गथे ख; वर्तमान कालय् छु जुल ? जि हानं
भविष्यत् कालय् दइ कि मदइ ? सत्वपिं गनं वल,
गन वनी ? थ्व अनुचित चिन्तनं 'जिगु आत्मा दु, जिगु
आत्मा मद्रु, जि आत्मा ह्यसीका, आत्मा हे भिं मभिं
कर्मया फलभोगी खः आत्मा नित्य, ध्रुव, शाश्वत,
अपरिवर्तनशील खः' धयागु नाना अनुचित निरर्थक शैली
बिचा यानाः छगुली थःमहं विश्वास याइ । बुद्धं थ्व थथे
बिचाः यानाच्चनीपिं मूर्खया मूर्खत हे जक खः घका स्पष्ट घया
बिज्यात । बुद्धया आज्ञानुसार थ्व सम्प्रदाय (मत) गहनता,
सम्प्रदाय कान्तार, आडम्बर, स्वःतिपांय्, बन्धन जक खः ।

श्व मतमतान्तर वा साम्प्रदायिक बन्धनय् तक्यनाः मनुखं दुःखयात थुइ मखु, दुःखं मुक्त जुइ फइमखु । उकि दुःखयात वास्तविक रूपं थुइकेगु दिशाय् यंकेत दार्शनिक जालय् मक्यनेगु सतर्क याइगु सम्यक्-दृष्टिधर्म क्रान्तिकारी बुद्ध-धर्म खः ।

नैतिक निर्माणया लँय् दृष्टि विशुद्धतां जक ज्या बी न कि आत्मा परमात्मा छ्गू हे घयागु समभाव ह्यत् सनीगु छ्गू विश्वासं । घात्थे घाःसा श्व विश्वासया आधारशीला हे मदुगुलि बुद्धिवादी जुयावःलिसे मनुखं वयात अंगीकार हे याइ मखु छायाघाःसा रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान समुदय जुइ, अस्त नं जुइ । श्व सत्य तथागतया जीवन कालय् जक मखु चाहे तथागत उत्पन्न जुइमा चाहे मजुइमा थुपि अनित्य ख; अनित्यमय दुःखजन्य खः दुःखजन्य जुयाः थःगु अधीनय् मदयाः श्व अनात्मा खः । रूपया अनित्यता खंकाः शायद वेदना आत्मा घाः वनेफु । तर वेदना नं सुखवेदनाया समये दुःख वेदनाया सम्भव मदु, दुःख वेदनाया समये सुख वेदनाया सम्भव मदु । उकि वेदना अनित्य, संस्कृत, प्रत्ययं उत्पन्न जुइगु, क्षय व्यय अवश्यम्भावी, विराग-प्रेरक, निरोध प्राप्त जुइगु खः । उकि न्हापांगु वेदनाया अनुभूति समये यदि श्वहे आत्मा घाःसा मेगु वेदनाभूति जूवलय् (न्हापांगु निरोध जूवलय्) थथे घाय्माली, आत्मा चिच्चाय् दनावन । यदि

वेदना आत्मा मखु, आत्माया अनुभूति दइ मखु धाःसा प्रश्न
 वइ, गन सुया अनुभूति हे मदु वया वारे जि आत्मा धयागु
 छुं जुइ फइगु हे छुं दनि ला ? यदि हानं जिगु आत्मां हे
 वेदना अनुभव याइ, जिगु आत्माया स्वभाव गुण वेदना खः
 धयागु जूसां फुक्क प्रकारया वेदना वांलाक हे निरोध जुइव
 गुगुं वेदना धयागु मल्यनेव छु थ्व आत्मा जि दइ ला ? हानं
 मन, मनया धर्म वा मनोविज्ञान हे आत्मा धाय् धाःसा थुमि
 उत्पत्ति व निरोधया स्पष्टतां आत्माया स्वरूप उत्पत्ति जुइगु
 व सीगु जू वनी । बुद्ध धया विज्यात, मनयात आत्मा धाय्गु
 स्वया सद्वर्मे मलाःसां इपिं सिबे शरीरयात हे आत्मा धाइपिं
 गुलिखे ज्यू, छाय्धाःसा शरीर छुं दँ तक जूसां व हे रूपे खने
 दुगुलिं इमिगु खँ वरु छुं तर्कयात भ्रम जुइगु थाय् दु, तर मन
 आत्मा धाइपित मदु । छाय्धाःसा मन चित्त वा विज्ञान चां
 छगु सुथं मेगु जुइगु खः, थ्व सिबे याकनं याकनं हिलीगु खः ।
 बुद्धया आत्मावादीतय्त गपाय्धंगु चुनौति थ्व ? बुद्धधया
 विज्यात, 'रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान न्ह्यागु थ जु,
 व भूत, भविष्य तथा वर्तमान कालया निति दुनें-पिनें, सूक्ष्म-
 स्थूलं, भि-मभि, तापाकं सःतिकं यःगु रूपं थ जु व न जिगु
 खः, न व जिगु आत्मा खः । सम्यक् दृष्टिया स्पष्टताय् थुलि
 सिबे अप्वः मेगु छु दार्शनिक सरल स्पष्ट वांछित ? उकिं बुद्ध

धया विज्यात, तथागत थुकीयात मननया उपदेश विल नं,
 प्रकाशित यात नं, स्थापित यात नं, विस्तार यात नं, ल्ये
 थना क्यन नं यदि सुनानं मस्वल, मखन धाःसा अजाह्म अज्ञ
 पृथग्जनयात जिं छु धाये ?

थुकथं सम्यक् दृष्टि पाखे यंकेत मिथ्यादृष्टियात खण्डन
 याना बुद्धं जीवन क्रमयात प्रतीत्यमुत्पादं थुइका काय्गु आज्ञा
 जुया विज्यात । धर्मयात सुनां थुइकल ,वं जित थुइकल धयागु
 शब्द न्होने तथा, सुनां धर्मयात थुल वं प्रतीत्यसमुत्पादयात
 थुल धयागु स्मरण यायेवले थ्वया विशेषता स्पष्ट जू । पूर्व
 जन्म वा पुनर्जन्मया विषये बुद्धया दृष्टिकोण दं नं थन हे दु ।
 गथे सां दुरु, दुरुं धौ, धौलि नौनि घ्यः नौनि घ्यलं घ्यः वने जुइ।
 गुगु समये व दुरुः, खः, अबले व न धौ खः, न नौनि घ्यः खः, न
 घ्यः खः । हानं गवले व धौ खः, अबले व दुरु, नौनि घ्यः, घ्यः
 आदि छुं मखु । वथे हे बुद्धया शब्दे भूतकालया जन्मे भूतकाल
 हे सत्य, वर्तमान काल व भविष्यत कालया जन्म असत्य खः;
 गवले भविष्यत कालया जन्म जुइ, अबले भविष्यत कालया जन्म
 हे सत्य जुइ, थ्व वर्तमान व भूतकालया जन्म असत्य खः; गुगु
 थ्व वर्तमान कालया जन्म दु, थ्व समये वर्तमान जन्म हे सत्य,
 भूत व भविष्यत कालया जन्म असत्य खः । उकिं जीव व

शरीर भिन्न भिन्न खः वा जीव व शरीर निगुलि छगू खः घका मत
ज्वंसां निरर्थक खः छायाघाःसा वं श्रेष्ठ जीवन हने फइ मखु ।
उकिं हानं निगुलि च्वःयात तोःता बुद्धं दथुया लेंपु ज्वना बिज्यात ।
अविद्या दया संस्कार दत, संस्कार दया विज्ञान, विज्ञान
दया नाम-रूप, नाम-रूप दया खुगू आयतन, खुगू आयतन दया
स्पर्श, स्पर्श दया वेदना, वेदना दया तृष्णा, तृष्णा दया उपादान,
उपादान दया भव, भव दया जन्म, जन्म दया वृद्धत्व, मृत्यु, शोक
हृदय-तड़पन-क्रन्दन आदि दत । उकिं थ्व हे क्रमं अविद्या
छगूया सम्पूर्ण प्रकार निरोध जुइव क्रमशः फुकयां निरोध
जुया दुःखया उपशमन जुइ ।

सम्यक् दृष्टिया यथार्थत्व प्राप्तिमा मतलव दुःख, दुःख समु-
दय, दुःख निरोध, दुःख निरोध मार्गया दर्शन खः । बुद्धं धम्म-
दायाद सुत्ते भिक्षुपित धर्मया अंश काय्त थ्व हे कयना बिज्यागु
नं दु । छायाघाःसा थ्व हे मार्ग लोभ, द्वेष, मोह विनाशार्थ
मिखा वीगु शान्ति व दिव्यज्ञानप्रद मार्ग खः । उकिं सम्यक्
दृष्टि दुःखया यथार्थ दर्शनं हे सत्काय दृष्टि, विचिकित्सा,
शीलव्रत परामर्श स्वंगु बन्धनं मुक्त जुइ । मेकथं घाःसा
दर्शनया सम्यक् आनुभावं मिथ्यादृष्टिया समुच्छेद जुइव भावना
मार्गया प्रारम्भ जुइ । भावना मार्गं पूर्णता प्राप्त जुइ न्ह्यो हे

वयात श्रेष्ठ श्रोतापन्न फले प्रतिस्थित व्यक्ति धका धाइ ।
 उकिं सम्यक् दृष्टि श्रोतापतित्वया प्रदाता खः, अले दर्शनं च्वे
 अभ्यासया मार्गे वना सकृदागामी, अनागामि, अर्हत्त्व लाय्त
 लिघंसा । वस्तुतः दुःखं मुक्ति वा निर्वाण पद प्राप्तिया निति
 श्रोतापतित्वया प्रारम्भिक शिर्षस्थान दु, मेखे आर्य अष्टाङ्गिक
 मार्ग ज्ञानया निति सम्यक् दृष्टिया प्रारम्भिक शिर्षस्थान दु ।
 अले व उखे निर्वाणया शिर्षस्थान जुया च्वंगु श्रोतापतित्व
 थुखे अष्टाङ्ग मार्गया शिर्षस्थान जुया च्वंगु सम्यक् दृष्टि हे
 वी । हानं थ्व समन्वये गुलि तथ्य दु, उलि हे आर्य अष्टा-
 ङ्गिक मार्गे सम्यक् दृष्टियात शिर्षस्थान विया तःगुली सार्थ-
 कताया सिद्धत्व दु ।

सम्यक् - संकल्प

थौया युगयात हरेक क्षत्रे थ्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग अर्थात् मध्यम मार्ग प्रज्ञा-पक्षया पृष्ठ-पोषक खः । अले सम्यक् संकल्प थ्व हे आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया निगूगु मार्ग खः । थ्वया साधारण स्पष्टिकरण विल धाःसा मानव जीवने भिके थाकुगु मनयात भिगु वांलागु लें यंकेगु धाःसां ज्यू । भिगु वा वांलागु लें ज्वनेत भिगु वा वांलागु कल्पना वा विचार माः । उकिं सम्यक् संकल्पया माने भिगु-वांलागु कल्पना-विचार ह्येगु संकल्प व प्रयत्न तं जू वं । भगवान बुद्धं सम्यक् संकल्पयात स्वंगू भागे विभाजित यानां बिज्यागु दु-

- (१) नैष्कर्म्य संकल्प,
- (२) अव्यापाद संकल्प व
- (३) अविहिंसा संकल्प ।

थन स्वंगूयां परिचय संक्षिप्त रूपं वीगु प्रत्यन याना च्वना । नैष्कर्म्य संकल्पया माने विषय, भोग सम्पत्ति, थः काय् म्हाय् वा व्याक्क परिवारया परित्याग याना वनेगु खः ।

सिद्धार्थयात थ्व निगूयां चीवंगु प्रवन्ध शुद्धोदन महाराजं याना
तःगु मखु । प्याखं ल्हुईपिं, म्ये हालीपिं तथा सिद्धार्थया आगार
छगुलि हे विलासे थुनेगुथें याना तःगु खः । परन्तु छन्हु परि-
भ्रमणया सममे रथे च्वना वंवले गुह्य छद्यो छगलं हे च्वापु
थें जुइ धुकूह्य तुताँयाः भरोसाय् पलाःछिना च्वंहा जीर्ण-मह-
ल्लक-दूर्बल वृद्धयात खन, व वसपोलया नुगले हे प्यपुन । यौव-
नया स्थिरता वारावारा सन । वृद्धत्वं न्ह्यावलें खाखा त्याःथें
ताल । हानं छन्हु अथे हे रोगं ग्रष्टह्य व्यक्ति खंवले मनूया
विवशतां जीवनयात लाय् लाय् बूथें ताल । छन्हु हानं प्यम्ह-
सिनं कुविया यंका तःह्य मृतक अले ल्यू ल्यू वया परिवारया
विरह खंवले जीवन क्षनिक विलासमय तरंगे थुना छ्वयेगु
तुच्छता खन । अन्ते चीवरधारी भिक्षु खंसेंलि मने भतीचा शान्ति
जुल । वृद्ध-दुःख, व्याधि-दुःख, मरण-दुःखया कल्पनां नुगले मि
पूथें पुका गय् याये गय् याये जुया च्वंहासित भतीचा थय् याये
माली धयागु विचार वया शान्त्वना विल । थुखे शुद्धोदनं
काय्या विरक्तियात तोपुइत पञ्चकाम सुख न्ह्याने तल । परन्तु
छन्हु चाह्ने मोहक रूपं प्याछं ल्हुईपिं नर्तकीतयेगु वास्तविक
सौन्दर्यया उपहास निद्रित अवस्थाय् जुया च्वंगु खन । व प्रमो-
दशाला श्मशान भूमिथें प्रतीत जुल । अले आषाढ-पुन्हीया व
चान्हे सकलें घना च्वंवले थः तीसकं दना सारथी छन्दकयात

सःतल । थ्व सम्बोधनया उद्गम स्थान नैष्कर्म्य संकल्प खः ।
 वसपोलं थथे विषय वासनामय जीवनयात तोःता विज्यागुया
 कारण बुद्धत्व प्राप्ति यायेत खः । धात्थें धाःसा विषय वासनां
 कांपि मनुतयेसं छुं याये मफु धका हे धाये मज्यू । सेवाया
 संकल्पी विषय वासनाया कीत जुइ फइ मखु । आदर्शवाद व
 विषय वासनाया प्रेम परस्पर विरोधी गुण खः । भगवान
 बुद्धया वाक्य अनुसारं की यथावादी तथाकारी जुई फयेकेमाः,
 यद्यपि थ्व साव हे थाकु । विषय उततेजक ल्याखं हे वसपोलं
 राजमहल व मां-वौ तोःता पिहाँ विज्यात । तोते न्ह्यो वसपो-
 लयात हे गुलि थाकुगु अनुभव जुल थुकीया पूर्ण रोचक विवरण
 पालि साहित्ये दु । वसपोलयात राजमहलया विलास भवने
 तथा द्वलं द्वःह्यं ल्ह्वने मफुगु धन प्वः सुख प्वः याकःचां ल्ह्वने
 साव थाकुथें च्वना वल । उखुनु चान्हे वैभव व आनन्दं जाइ
 च्वंगु राजभवनं पिहाँ वनेनु पक्का याना विज्यात तर छें तोःते
 न्ह्यो यशोधराया ख्वपि पाखेनि पलाः न्ह्यज्यात । अले जव
 पर्दा उला कोठाय् दुहाँ विज्यात, श्रीशोभां जाइ च्वंगु कःकः
 धाइ च्वंगु मन मोहकगु कोठा खंवले थःह्य जहान राहुल
 माताया ख्वाले थःगु मिखा वंवले थःगु शुद्ध मनयागु सौन्दर्यया
 परिपूर्णता ख्वाले ह्या याउँक दना च्वंह्य शिशु राहुलया ख्वाः
 खंवले वसपोलया मने नं छको उथल पुथल याना दित । थुखे

हानं मारदेवं विषय कामनाया लिघंसा विया च्वन । हरे थथि-
जाह्य सुन्दरी यशोधरा पुत्र राहुलयात छकोलं चाह्ने गय
तोःता वनेगु ? हानं राहुलयात छको कायेगु आकांक्षा जुल ।
तर जि थिल कि न्ह्यलं चाइ । न्ह्यलं चाल कि जिगु महा-
भिनिष्क्रमण सफल जुइ मखु । थथे बिचाः वनेवं पलाः स्वभा-
वतः लिचिल । हानं बोधिज्ञान लाये धुंका हे जकसां राहुल-
यात नाप लायेगु याये माली धयागु विचार वयेका विज्यात ।
थ्व हे विचारया प्रेरक खः, नैष्कर्म्य । वसपोल छें पिहां
विज्यात । लें हानं भोगवादया प्रेरणा लोभ-प्रदर्शन न्ह्योने
थ्यन । वशवर्ती धया च्वन- 'थनि ह्नेन्हु त्वालं सम्राट जुया
थःगु अधिकारया वलं दुःख दर्द पीडा तंका बी फइ । स्वयं नं
राज्ये सुख भोग याना च्वनेगु तोःता छाय् म्वाःसां म्वाःसां जुइ
मखुगु ज्या सना ? आः तक लाःनि लिहाँ हूँ । तर वसपोलया
नैष्कर्म्य संकल्पं लिसः वल- हे मार, जि स्यू जित थनि न्हेन्हु
त्वालं सम्राटया चक्ररत्न प्राप्त जुइ । जि ला बुद्ध जुइगु
इच्छाह्य खः । उर्कि छं जित पने फइ मखु । छ थःगु लें पाखे
स्वया हूँ । मार थथे हे गुलि वः तर नैष्कर्म्य संकल्पं मारया
पराजित न्ह्यावलें जुल । अन्ते नैष्कर्म्यया वलं थःगु लक्ष्य सिद्ध
यायेत घोर जङ्गल पाखे स्वया विज्यात । प्राणी मात्रयात
कल्याण यात्ता विज्यात । उर्कि विषय वन्धन तोःता थःगु स्वतन्त्र

चिन्तने लीन जुइगु ज्ञानयात नैष्कर्म्य धाइ उकिया संकल्प हे नैष्कर्म्य संकल्प खः ।

अव्यापाद संकल्पया माने संक्षिप्त रूपं धाःसा थःगु माने द्वेष भाव मवयेकेगु वा मतयेगु खः । व्यापाद माने हे द्वेष खः, अव्यापाद माने द्वेषं निर्लिप्त भाव खः । गम्भीर पूर्वक विचाः याःसा कीसं खनी, न्ह्यागु ज्या-खें नं विनाशया कारण द्वेष खः । गवले कीके द्वेषं नुगले विलिबिलि जाइ, अबले वयागु न्होने अंधकारं व अविद्यां तोपुइ । अले धाये त्यः मत्यः, याये त्यः मत्यः वं छुं खनी मखु । द्वेष धयागु दुःख व पापयागु पुसा धाःसां ज्यू । उकि धया तल-

दोसो अत्थं न जानाति, दोसो अत्थं न षस्सति ।

अन्धसमं यदा होति, तदा दोसो भिज्जते नरं ॥

अर्थात्- द्वेषं अर्थ अनर्थ ह्य मस्यू, द्वेषं अर्थ अनर्थ मखं द्वेष । काथें खः, उकि न्ह्यावलें मनूयात स्यंकी । उकि द्वेषया लक्ष्य हे विनाश खः ।

छह्य ऋषिया गंगा पार तरे जुइ माल । वयाके माजियात वीत छुं मद्दु । बलं द्वंगाप् च्वना पार तरे जुल । पार तरे जुइ धुंका माजि दस्तुर धाल । बिचरां वीगु हे छु ? तर थुखे माजिया तं पिहाँ बल । वं तमे ऋषियात ज्वना सास्ति यात । अवले वया गर्भिणीह्य जहान वया लिंगं बल ।

वया तमें बाधा ब्यू वयेवं तं हानं थः जहान पाखे लाः वन ।
तमं जहानहोसित प्यंका छ्वत । प्यंकूगु थाते लात । विचरा
गमिणी मिसाया अनं तुं प्राणान्त जुल । लिपा मजि पश्चापात
व दुःखया अनुभव याये माल । तंया परिणामं लिपा पश्चाताप
चाये मायेकीगु क्हीत थःथः जीवने नं अनुभव मजूगु मखु । तंया
लक्ष्य सिद्धि लिपा छुं समय आनन्द ब्यूसां अन्ते छन्हु न छन्हु
पश्चाताप चाये मालीगु स्वभावतः हे याइ ।

अविहिंसा संकल्पया माने साधारणतः हिंसामय चेतनां
विरत जुइगु खः । थौं थ्व हे अविहिंसा संकल्पयात उपेक्षा
याना-तःगुया फल खः, व्यक्ति व्यक्ति, सामस्ति सामस्ति, अक
राष्ट्रं राष्ट्र समेतं अशान्ति जुया च्वंगु । बुद्धं थ्व अविहिंसा
संकल्पया भयंकर भविष्य वांलाक खँ, उकिं वसपोलं आज्ञा
जुया विज्यागु—

नहि वेरेन वेरानि, सम्मन्तीध कुदाचनं ।

अवेरे न च सम्मन्ति, एस धम्मो सनन्तनो ॥

अर्थात्— वैर भावं वैर भाव गवले शान्त जुइ मखु, अवैर
भावं हे वैर भाव शान्त जुइ— थ्व हे न्ह्यावलेया सत्य खः ।

थुखे भगवान बुद्धं थथे स्वंगू संकल्पया उपदेश विद्या
विज्यात । उखे थुकीया निंति सद्भावना नुगले थनेत मैत्री,
करुणा, मुदिता व उपेक्षाया व्याख्या याना विज्यात । मैत्रीया

तात्पर्य खः, मानव-जीवन मात्रया दुःख-सुखे सम खनेगु;
 करुणाया अर्थ खः, दुःखी प्रति सदा सहानुभूति व सहयोगः
 मुदिताया मतलब खः, परया ज्यू-भि स्वया मन प्रसन्न जुइगु;
 उपेक्षाया अर्थ खः, यो मयो भाव मतयेगु । थुपि प्यंगू गुण नं
 सम्यक् संकल्पयात लिघंसा खः वा प्रेरक-बल खः । बुद्धया
 थुजागु प्रेरक-बल गन शैद्धान्तिक दृष्टि हे सार्वभौमिक खः,
 अन हे वसपोलं दुहां वक्क मानवपित थःगु संघे स्वागत याना
 विज्यात । कीगु सह अस्तित्व सिद्धान्त म्वाकेत, भ्रातृत्व बल्ला-
 केत, मानव मानव छह्य जुइमाः धयागु भावना साकार रूपे
 हयेत कीपि उकि सम्यक् संकल्प दुपि प्राणीपि जुइ फयेकेमाः ।

सम्यक्-वचन

मानव मनोवृत्तिया सक्रिय रूप ज्या खः, खँ वया व्यंजनात्मक स्वरूप खः । शाक्यपुत्र सिद्धार्थ कुमार बुद्ध जुइ धुसेलि विश्व-हित, विश्व सुखया निति थनि नीन्यासः दँ न्हापा अष्टलोक धर्मं जीगु समाजया अहं व ममभावं आप्लावितगु अंधविश्वासयात न्हंका गुगु सिंहनाद बुद्धं याना विज्यात व फुकं त्रिपिटके समावेश जुया च्वंगु दु । त्रिपिटके आर्य अष्टांगिक मार्गया आपालं महत्व दु । थ्व सम्मावाचा अर्थात् सम्यक् वचन नं उकिया हे स्वंगुगु मार्ग खः ।

बुद्धं बुद्ध जुइया न्ह्यो पुरे याना विज्याजु बुद्धकारक धर्म अर्थात् किगु पारमिता मध्ये सत्य पारमिताया व्याख्याने सत्यया स्वरूप क्यना गुगु वचनया प्रयोग स्वयं याना विज्यात, उगु वचनया सारांश कीगु दैनिक जीवनया घटना लिसे घनिष्ठ सुसम्बद्ध जुया च्वंगु दु । अले उकिया अप्रतिकूलगु वचन हे सत्य वा सम्यक् वचन खः ।

यानार्थे धाःगु वचन हे सत् जूया निति वचन सत् यायेत

कर्म नं सत् हे जुइ माःगु मडु । प्राणीघातया असत् कर्म याये
धुंका याना खः धका धाःसा वयागु कर्म असत् जूसां वचन
सत् जुइ । तसर्थं कर्म लिसे अविपरीतगु वचन हे सत्य खः
हानं व सत्य वचनया असाधारण प्रभाव सम्बन्धे आपालं
बुद्धया बौद्ध साहित्ये बोधिसत्व कालयागु उदाहरण विया तःगु
दु । वट्ट-जातकया छपु वाखं दु, वट्टाईया थः च्वना च्वनागु
जङ्गले छचाख्यरं मि च्वाना वल । थः माँ-वौ निम्हं नसा नः
वना च्वंगु ई जुया च्वन । वया तुति बः मलाः । ब्वयेत ल्वःगु
पपू मडुनि । अले यथार्थं घटनाया सम्बन्धे जूगु सत्य वचनया
प्रयोगं तत्क्षणे हे उगु 'दावग्गि' शान्त जुया वन । परित्राणया
थ्व सूत्रया व्याख्याय् थ्व सत्य वचनया महत्त्व व प्रभावं आः
तरुं हा कया च्वंगु दु ।

सुत्त- निपातया सुभाषित-सुत्ते प्यंगू अंगं युक्तगु विद्वान-
जनपिसं ल्हाइगु भिगु दोष रहितगु वचन सम्बन्धे भगवान
बुद्धं धया विज्यागु दुः- यदि वचनया प्रयोग यायेगु जूसा
प्रयोग या, निर्दोषगु, अर्थयुक्तगु, सत्यगु । अन्यथा मौन हे
उत्तम जू ।

थ्व हे बुद्धया वचन न्यना भिक्षु वंग्गीसं बुद्धयात वन्दना
याना थ्व स्तुति यात-

तमेव भासं भासेय्य यायत्तानं न तापये,
 परे च न विहिसेय्य सावे वाचा सुभासिता ।
 पियवाचमेव भासेय्य या याचा पटिनन्दिता,
 यं अनादाय पापानि परेसं भासते पियं ।
 सच्चं वे अमतावाचा एस धम्मो सन्नत्तो,
 सच्चे अत्थे च धम्मेच आहु सन्तो पतिट्ठिता ।

अर्थात्- उजागु जक हे खँ ल्हा, गुर्कि थःत नं परयात नं दुःख व कष्ट जुइ मखुं, थ्व हे वचं वां नं लाः ।

आनन्ददायी प्रिय वचन हे जक ल्हा, मभिगु वचन तोःता मेपिन्त प्रिय जुइगु वचन जक ल्हा ।

सत्य वचन हे अमृत वचन खः, थ्व सनातन धर्म खः । सत्यया अर्थे तथा धर्मो प्रतिष्ठित जुया च्वरिपि सज्जनपिसं थथे धका धया विज्यागु खः ।

मङ्गल सूत्रे ला थ्व सुभासित वचनयात नं मानव जीवनया मङ्गलकारक मध्ये छत्ता याना धया तःगु दु । सम्यक्-वचन आर्य अष्टांगिक मार्ग अन्तर्गत जुया, थ्व प्यंगू आर्यसत्ये न अन्तर्गत जुया च्वंगु दु । कारण आर्यसत्यया प्यंगूगु सत्य अष्टांगिक मार्गया सफलता खः । हेकतं मल्हाःसे खःगु खःथे ल्हायेगु सम्यक्-वचनया छत्ता गुण जुया सत्यपरायण व

यथार्थवादीया परियायवाची शब्दर्थे नं सम्यक्-वचन शब्द जू वः । यथार्थवादी सभाय्, परिषदे, थःथितिया पुचले, पंचायते अथवा राजसभाय् न्हाथाय्सां थःके छुं न्दनीवले अय् हे धाइ, मय् थम्हं स्यूगु, थूगु, खंगु वा तागु खः । व थःम्हं मस्यूगु, मथूगु, मखंगु, मताःगु जुसां अथे हे धाइ-जि मस्यू, मथू, मख, मताः । सम्यक्-वचनवादी थःगु निंति हेका खँ ल्हाई मखु न त परया निंति हे खँ ल्हाइ हान न छुं लौकिक पदार्थया निंति हे स्युस्यु तातां बूक पचे याइ ।

सम्यक्-वचनया अनुयायीं चुगुलि खँ तोःता च्वनी । वं थनयागु खँ यंका अन कनी मखु, अनयागु खँ हया थन कनेगु नं याइ मखु । कारण व ल्वापुया पुसा जुइ फु । सम्यक्-वचनया प्रेमी स्वभावतः पारस्परिक इर्ष्या व द्वेषं बाया च्वं-पित्त मिले यायेगुया इच्छुकह्य जुइ । सम्यक्-वचनया मेगु तात्पर्ये क्रोधवाणीया संयम खः, हान च्वाक्क तस्सकं हालेगु वानिं विरत जुइगु खः । छाःगु खँ तोःता, छाःगु सलं लिचि-ला थुजागु वचनया जक प्रयोग यायेगु याइ, गुकिं न्यनीपिनि न्हाय्पंयात सुख वी, न्यनीपिनि ममे सिच्चुक थी, प्रेमभावया वृद्धि याइ । यदाकदा छाःगु वचनं लिचिलेत उपहासं अवि-चलित जुइगु शक्ति नं मनूयात माः । अन्यथा थःगु उपहास न्यनेवं छकोलं कीगु सः तस्स जुइ, छाइ । सः तरस जुइगु व

छाडगुया तात्पर्य सःया उच्चताय् जक निर्भर मजू । शब्द प्रयोग चीसलं जुया नं अजागु शब्दया अजागु सैली प्रयोग जुया च्वनी गुकिं नुगले हिइ, मने दी, नुगले स्याइ । थीया सम्य समाजे थुजागु कटु वचनया हे अपो प्रयोग जुया च्वंगु दु । व्यंगवाणी थुकीया मचा खः । थुजागु वाणीं अलग जुया च्वनेगुलिं मेपिनि नुगले मस्याइगु जक मखु, थः नं बहुजनप्रिय जुइगु खः । उकिं वचन प्रयोग स्नेहशील, प्रेमभाव जन्य जुइमाः । थुकिया निंति समयानुकूलया ज्ञान दयेकेमाः—अले व धार्मिक वा युक्तियुक्त जुइकेत सार्थक व सह मतलवया पक्ष-पाटी नं जुइगु आवश्यकता दु ।

सत्य व मृदु वचन सम्यक्—वचनया शाखा सहभाव खः । गवलें गवलें सत्य व कटु वचनया पारस्परिक संघर्ष जुइबले सत्यया विजय जुइ । उकिं शायद मृदु वचन सिबे सत्य वचन श्रेष्ठ सिद्ध जू । हानं वाणीं कर्मया प्रचारण वा प्रकाशन शक्तिया प्रतिनिधित्व नं याः । छह्य ऋषि धुँ छ्यंगु लाया लः जाय्क दुगु कमण्डलु छगः न्ह्योने तया लँया दध्वी फेतुना च्वन । पथिक दम्पति बेहोशं तुति थ्वाना व लःफुकं वात । ऋषि वयात सराप विल, कन्हे निभाः मलुइवं छसीमा ! वाचा फःपूबले भातह्य अचेत जुल । कलाःह्य थःगु पतिव्रताया गुण

लुर्मका वं नं धाल थ्व हे गुणया सत्यया प्रभावं निभाः हे अवले तक मलुइमा गवले तक जिह्य स्वामी सचेत जुइ मखु । प्रतिज्ञा सफल जुल । थ्व वाखने च्वेयागु सत्कर्मया व सत्य-वचनया श्रेष्ठत्व एवं धर्मया शक्तियात वाणीं क्यनीगु निगू खँया प्रति-निधित्व याइगु भाव सन्निवेश जुया च्वंगु दु । गुगु वचन सत्कर्मया आधारे धस्वाना च्वनी वया विजय सुनिश्चित खः । थुजागु उदाहरण अंगुलिमाल आदिया वचन पतिज्ञाय् नं खने दु ।

सम्यक्-वचनया सम्पन्नता सत्यताय्, पारस्परिक प्रेमया वृद्धी व विनम्रताय् गुलि निर्भर उलि हे अर्थयुक्त जुइगुली जुया च्वंगु दु । हानं गवले अर्थयुक्त वा सार्थकया खँ वइ, अवले लौकिक लोकोत्तरया खँ वा व्यवहारिक व परमार्थिकया खँ नं पिहाँ वइ । व्यवहार सुविधायी निति बुद्धं सम्मुति व परमार्थिक निता प्रकारया प्रवचन याना विज्यागु दु । गुगु प्रवचन पदार्थया उपरे निर्भर जुया च्वन, उगु प्रवचन मान-सिक स्वच्छताया महान विकाश खः । वास्तविक रूपे व भाव जन्य जूसां परमार्थ दृष्टि अभाव हे सिद्ध जुइ । बुद्धया थ्व व्यवहार कुशलता व्यवहारिक सुविधायी निति बौद्धिक विकाश दुगु विशेषतः व अखण्डित स्वीकारोक्तिया चि जुया च्वन । तसर्थ लोक सम्मुतिया कारणं संकेत वचन सत्य खः ।

बुद्धया व्यवहृत वचन असत्य मखु । थुकिया भति व्याख्या
अक स्पष्ट जुइमाः थें ताः ।

संज्ञाया सम आधारभूत परमार्थ प्यंगू दु । व खः चित्त,
चेतसिक रूप अले निर्वाण ! थुकिया आधारे कीसं व्यवहारे
सरलता ह्येत गुगु विद्यमान अविपरित भूत पदार्थया प्रति
मिसा—मिजं आदि जब्दया आरोप याना च्वना व परमार्थया
दृष्टि अभाव प्रतीत जुइ । संज्ञा व गुणं रिक्तताय् पदार्थया
सत्ता विहीन जुइगु अवस्थाय् पदार्थ मौनावस्थाय् लाइ अथवा
पदार्थया अभिव्यंजन हीनावस्था जुइ । अतः छगू (स्वभाव)
धर्म मेगु धर्म नाप अन्योन्याश्रित सम्बन्ध मजू । थुकि हे मेगु
थ्व खँ नं धाः, गुणं अतिरिक्त द्रव्यया सत्ता अभाव सिद्ध खः ।

भिन्न भिन्न इन्द्रिय ग्राह्य विषयं अतिरिक्त मूलभूत पदार्थ
या पृथक सत्ता निरावलम्बन खः । वचन द्वारा देशना उगु
तत्वया जुइ, गुगु तत्व शब्द द्वारा प्रकट जुइ । परम तत्व
वचनया विषय मखुगुलि उगु तत्व वचनं प्रकट मजूसे मनं
गोचर जुइ, अर्थात् परमार्थ मानसिक विषय तत्व खः । थुकि
वाणीया असक्तता क्यं ।

व्यवहार परमार्थया प्रतिविम्ब खः । पदार्थया उपरे व्यव-
हृत वचन परिकल्पित खः, हानं वस्तुया प्रति आश्रित संज्ञा
पराधीन वा परतन्त्र खः । पदार्थया स्वतन्त्र रूपं नास्ति त्वया

परिनिष्पन्नावस्था हे परमार्थ खः । धर्म भूतया कारणं परमार्थ
वचन सत्य खः । वस्तुतः व्यवहार कुशलह्य लोकनाथ शास्ताया
व्यवहारिक सम्मतया सिलसिलाय् मृषाभाषण अवक्तव्य खः ।

व्यवहारिक संज्ञा परोक्ष ज्ञान व परमार्थिक प्रज्ञा प्रत्यक्ष
ज्ञान खः । परिकल्पित सत्य व खः, गुगु प्रत्यय द्वारा उत्पन्न
जुइ । व कल्पनाया आरोपित भाव खः । उकिं उगु सत्य रूप
कीगु दृष्टि अगोचर खः ।

परतन्त्र हेतु प्रत्यय द्वारा उत्पन्न जुइगु जुया छगुलिं मेगुली
आश्रित जुया च्वंगु दु । उकिं उकिया विशिष्ठ स्वरूप दइ
मखु । परिनिष्पन्न सत्यगु अद्वैत वस्तुया ज्ञान खः । परिनि-
ष्पन्नया हे मेगु नां तथ्यता, भूत व परमार्थ आदि खः तथा
अथे हे भिन्न भिन्न मानसिक व्यापारं अतिरिक्त आत्माया सत्ता
अपरिग्रहणीय खः ।

सम्यक्-वचन कीगु व्यवहारिक जीवने गुलि प्रतिफल-
दायक खः थ्व छुं समयया परीक्षणं वा अनुभवं हे धाइ । हानं
थौया हाहाकार व अशान्ति गुलि थुकियात उपेक्षा याःगु का-
रण जन्य खः थ्व नं स्वयं विचाः याये फु । छिं खँ लहाना
दिसँ यथार्थगु, भ्रातृत्व वल्लाकीगु वा समग्गिभाव बल्लाकीगु,
नायूगु हानं सार्थकगु ! जित विश्वास दु, अले स्वयं सुख-शान्ति
वया छिगु तुति भागि याः वइ, सफलतां छित स्वांमा वक्खा-
येका सिरपाः ब्यू वइ । अस्तु !

सम्यक्-कर्मान्त

सम्यक् सम्बुद्धं थःगु जीवन काले विश्व शान्तिया नितिं गुगु मध्यम-मार्गया उपदेश याना विज्यात उकियात हे आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग धाइ । व खः, सम्यक्-दृष्टि, सम्यक्-संकल्प, सम्यक्-वचन, सम्यक्-कर्मान्त, सम्यक्-आजीव सम्यक्-व्यायाम, सम्यक्-स्मृति व सम्यक्-समाधि । थुपि च्यागूया गुणाङ्ग अर्थ खः, यथार्थ बोध यायेगु, भिगु विशुद्ध संकल्प याना च्वनेगु, दोष रहित सुवचन ल्हायेगु, पाप रहित सत्कर्म याना च्वनेगु, निर्दोषगु जीविका यायेगु, भिगु उद्योग याना च्वनेगु, कुशल चरित्रे स्मृति तयेगु, भिगुली चित्त एकाग्र यायेगु । उकिं सम्यक्-कर्मान्त अर्थात् पाप रहित सत्कर्म याना च्वनेगु आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया प्यंगुगु विवेचनीय मननीय विषय खः ।

दृष्टि दोषं मुक्त जुइ धुंका विशुद्ध संकल्प मनुखं याइ अले सुवचन भाषी जुया हे धात्थें सम्यक् कर्म रत जुइ फइ । थ्व दृष्टि थ्वया प्यंगुगु स्थाने लाना च्वंगुया थःगु हे महत्त्वपूर्ण

स्थान दु । अले सम्यक्-कर्मान्तया मूल उद्देश्य खः, परप्राणि हिंसा मयायेगु, परवस्तु खुया मकायेगु, काम दुराचार मयायेगु । थ्व स्वंगू दोष पूर्ण ज्या मयायेगु अर्थात् थःह्यं अजागु शारीरिक दुष्कृत्य मयायेगु गुकि थःत व परयात दुःख जुइ अले थुजागु शारीरिक सत्कर्म यायेगु गुकि थः व परयात छुं कथं नं हानि दुःख जुइ मखु, थुकीयात हे सम्यक्-कर्मान्त धाइ ।

हिंसां वचे जुइत अहिंसाया शिक्षा आवश्यक जू, हानं वास्तवे धाःसा अहिंसाया शिक्षायात हे धर्मया मूल वा पृष्ठभूमि धाःसां अत्युक्ति जुइ मखु । कारण थ्व अहिंसाया शिक्षाय् हे मैत्री, करुणा, सत्य शीलादि फुक्क गुण धर्म अन्तरगत जुया च्वंगु दु । परन्तु मानवतये विचार-शैलीया विचित्रता खः, मनूया हिंसाय् मानव-न्यायालये प्रतिबन्ध तःथें प्राणीया नातां प्राणी जगतया न्यायालये हिंसाय् थुजागु छुं कानून मदुनि । वेदनाया संसारे हिंसा न्ह्याह्यसित थ जु, वया प्रति अन्याय हे स्वयं सिद्ध खः ।

धार्मिक मनूतये विश्वास खः, कानून शब्दया छगू बहस जक खः । हिंसाया क्षेत्रे धार्मिकपिसं कानून निर्माणे जोर मब्यू अले हृदय परिवर्तने नं ध्यान मतः । अःखः दैव भयं देव भीरु जुया सम्यक्-कर्मान्त ज्या अर्थात् अहिंसा शिक्षायात उल्लंघन याइ । बुद्धया समये नं धर्माचार्यपिसं स्व-स्वार्थवश

धर्मया नामे अनेक प्रकारं यज्ञ, होम, देव-पूजा नाप नापं
हिंसा, वलि अळ नरवलि स्मेतं याकेत अनेक मोहक लालसा
क्यनीगु खः । हिंसाया रौद्रतां अशरण प्राणीपित थुकथं भय
त्राश व दुःख बिया च्वंगु समये बुद्धं अहिंसाया नितिं क्रान्ति
हइगु थःगु शान्ति-शिक्षा वा उपदेश बिया विज्यात । अले
अहिंसाया थ्व शिक्षां मानवपित जक मखु, अपितु देवादिपित
थ्यंक नं प्रभावित यात । हानं- थ्व बहुजन हितायया ज्याय्
वसपोलं आपालं नरनारीपित सहयोग विल । थुकीया उज्ज्वल
प्रमाण पर्याप्त रूपं बौद्ध वाङ्मये दु । थौं नं लोके व हे अहिं-
साया आर्दश कया विश्वे एकता व शान्ति हयेगु आपालं
प्रयत्न देशया नायः नायःतयेसं याना च्वंगु खने दु । धात्थें
धाःसा पर-हृदयपाखे मिखा तये फत कि हे अहिंसां प्राणिपित
गुलि शान्ति व्यू धयागु सीके फु । उकिं बुद्धं धया विज्यात—

सुख कामानि भूतानि, यो दण्डेन विहिंसति ।

अत्तनो सुख मेसानो, पेच्चसो न लभते सुखं ॥

अर्थात्— थःगु सुखया कारणे सुख इच्छा याईपि प्राणि-
पित दण्डं वा शस्त्रं प्रहार याःह्यसित लिपा सुख दइ मखु ।

अहिंसा छगू 'अ' उपसर्ग युक्तगु शब्द खः । अहिंसाया
अर्थ खः, सुयातं मस्यायेगु, दुःख व कष्ट मवीगु । संसारे

ततः च्वंगु न्ह्यागुं धर्मो नं सुयातं स्याना दुःख वी ज्यू धका धया
तःगु मद्रु । तर थ्व सिद्धान्तयात हे तखता च्वे तया धार्मिक
शास्त्र सम्मत कथं हे धाधां विधि पूर्वक अहिंसा-धर्म वा
करुणा-धर्मयात ल्वमंका थः व परयात हानि जुइगु दुःख जुइगु
हिंसा वा बलि कर्म मनूत ब्वाना च्वंपि नं खने दु । थथे
परस्पर विरोधी धर्मया नामे जुया च्वंगु मध्ये गुकी तथ्य दु
भतिचा जक धर्मया अभिप्राय थूसां स्पष्ट मजूगु मखु । जित
थ्व हे प्रसंगे छह्रा सुं कवि धया तःगु लुमना वः—

अन्यस्थाने कृतं पापं, धर्मस्थाने विनश्यति ।

धर्मस्थाने कृतं पापं, वज्रलेखो भविष्यति ॥

अर्थात्— मेथाय् याःगु पाप धर्मस्थाने वा तिर्थस्थाने
फुके फु तर धर्मस्थाने याःगु पाप गबलें हे फुके फइ मखु व
वज्रलेख जुया च्वनी ।

थ्व दृष्टिं मेथाय् स्याःगु पाप सिबे धर्मस्थाने अक धर्म
साक्षि तया द्योयाथाय् स्याःगु पाप ?

धात्थें धाःसा खँ थुलि जक नं मखु । बौद्ध मतानुसार
यानागु पाप मोचन याये धयागु असम्भव खः । पापया भोग
मभिगु ज्याया प्रतिक्रिया अवश्यमेव हे वइ ।

धर्म अधर्म, पाप-पुण्य, त्यः-सत्यःया कसौटी खः, पर

प्राणिया सुख व दुःख । प्राणिपित दुःख वीगु स्वभाव अधर्म,
पाप वा अकतव्य ख; सुख वीगु धर्म, पुण्य वा कृत्यकर्म खः ।
हिंसा उकि कृत्य-कर्म मखु छायाधाःसा युद्ध मानव-कर्म मखु।
उकि मानवपिसं बुद्धया अहिंसादि शिक्षा कया यंकेगुया
तात्पर्य हे विश्वाअ व भ्रातृत्व भावना जागृत याना विश्व-
वन्धुत्वयात स्यल्लागु पृष्ठभूमि तयार याना यंकेगु खः । गुकि
अले याउँक हे थौंया वैज्ञानिक युगे भयंकर विनाशकारी
शस्त्रादि हइगु अशान्ति अःपुक हे मदयेके फइ ।

थ्व जुल शारीरिक सुचरित्रे प्रथम चरित्र । निगूगु व
स्वंगूगु शिक्षाया मूलभूत उद्देश्य नं वास्तवे धाःसा उपरोक्त
विश्वास व भ्रातृत्व भाव जगते हयेगु हे खः- गुगु विना शान्तिं
सम्भव मदु । खुँज्या गुलि अशान्ति फैले याइगु ज्या खः व
सिबे अप्वः मनूया ममताय् आत्मीयताय् धक्का नकीगु ज्या
खः । गुकि पारस्परिक सह लह भाव व विश्वास हे च्वत्तुक
मदयेका वी । वथे हे स्वंगूगु शिक्षा काम व्यभिचार स्वभाव
तोःतेगुलि आशंका जन्य अप्रियकर स्वभाव इष्या व ल्वापु
ख्यापु छुं मजुसे मानव परिवारे विश्वास पूर्ण स्नेह-सुखया
हिंति धाः हाइ च्वनी ।

थुकथं मभि जुइगु हिंसा, चोरी, व्यभिचार तोःता अहिंसा,
अचोरी, सत्य विश्वास ब्याका शरीरं जुइगु पापं वा अकुशलं

वचे जुइगु शुद्धगु कर्म वा ज्या याना च्वनेगुयात हे सम्यक्-
कर्मान्त धाइगु खः । थ्व सम्यक्-कर्मान्तया परिपालनं उकिं
मानवर्षित थः व परयात हित व सुख जुयाँ शान्ति व कल्याण
हे जुइ । थुकीयात विस्तार विस्तारं थः नाला यंकेगुया तात्पर्य
हे विस्तार विस्तारं हित व सुखया लें पलाः छिना वना
च्वनेगु जुइ । अस्तु !

सम्यक्-आजीव

सम्यक्-आजीव-ध्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया न्यागू मार्ग खः । बौद्ध-धर्मया विशेषता थुकी हे खः । धाये फु, विश्व-युद्धं त्रस्त जुया च्वंगु थौया युगयात बौद्ध-धर्मया गुलित आवश्यकता दु । सम्यक्-आजीवया शाब्दिक अर्थ खः, पवित्र जीवन अर्थात् सत्यता पूर्वकं थःगु इलम ज्वना कमाये याना नया जीविका यायेगु, हृदय पवित्रता व व्यवहार कुशलता दयेका स्वार्थ रहित जीवन व्यतीत याना च्वनेगु । पाली वाङ्मयं धाल धाःसा- “अरिय सावको मिच्छा आजीवं पहाय सम्मा आजीवेन जीवकं कप्पेति अयं वुच्चति सम्मा आजीवो” अर्थात् मिथ्या जीवन तोःता ठीक इमान्दारीं जीवन हना च्वनेगुयात हे सम्यक् जीवन धाइ । इलम मदया प्वाःया निति खुया ह्येका नइपिनिगु खँ मेगु हे तिति ।

बुद्धया च्यागू शिक्षाय स्वच्छ विचार, सदाचार, सत्कर्म तथा इमान्दारी पूर्वकं थःगु इलम ज्वना कमाये याना जीविका यायेगुली जोर बिया तल ।

मिथ्या आजीव गुकीयात धाइ थ्व विषये नं पाली
साहित्ये वाँलाक धया तःगु दु ।

(१) सत्थ वणिज्जा अर्थात्-हिंसा व युद्धयात उपयोगीगु
शस्त्र मीगु ।

(२) दास वणिज्जा अर्थात्-च्यो भ्वातिया निंति काय्
म्ह्याय् मीगु ।

(३) सत्त वणिज्जा अर्थात्- हिंसाया निंति पशु मीगु वा
हिंसा याना ला मीगु ।

(४) मज्ज वणिज्जा अर्थात्-मनूयात राक्षस याना वीगु
अय्ला मीगु ।

(५) विस वणिज्जा अर्थात्-वीख मीगु गुकिं कि आत्मा-
हत्यायात त्यवा वी ।

थ्व न्यागुलिं बौद्ध गृहस्थतयेसं याये मज्जू । थुकिं
अतिरिक्त मेगु फुकं इलमं जीवन हेनेगुयात धार्मिक शब्दे
सम्यक् आजीव धाइ ।

प्रव्रजिततयेगु लागी कुहना, लपना अर्थात् केवल जीवि-
काया निंति जक चीवरं पुना थःके मदुगु गुण क्यना मनूतयेत
प्रभाव पडे यायेगु लाभ सत्कारया उपाय जक माला जुइगु
थः स्वया सःस्यूपि थकालिपि क्वथुंका थः भिं जुया च्वे वनेगु
स्वयेगु थ्व फुकं श्रमणयात मत्वः । गुह्यसिया ज्या व खँ ल्वः

उह्यासियात न्ह्यागुं आशीर्वाद हे जक जुइ, अभिशाप जुइ मखु ।

मनूतयेगु स्वार्थ व संकीर्ण विचारं याना राजनीति व व्यापार हे ठग विद्या समके जुइ धुकल । विचार-शक्ति वःम-
लापि गु लिगुलिसिनं पंचशील कया पसले च्वनेगु नं अयोग्य समके
जुइ । पसले च्वने मासा गथे याना इमान्दारी जुइ फइ; मखुगु
खँ ल्हायेमाः, लवः नयेमाः इत्यादि विचार अपोगु चिन्तन
खः । बुद्धं पसल्यातयेत इमान्दारी जुया थःगु इलम याये
फइगु जक मखु व्यापार गुगु किसिमं उन्नति ज्वी, धयागु
उपाय नापं क्यना विज्यागु दु । बुद्धया सन्देश खः पसले
च्वनेत वा व्यापारे लगे जुइत बुद्धि व न्ह्यपुया आवश्यकता दु
अर्थात् कुशाग्र बुद्धि माः । वथेतुं न्ह्यपूज्या काये फुह्य जुइमा ।
अंगुत्तर निकायया धापू अनुसारं व्यापारी जीवन सफल यायेत
स्वंगू अंगं पूर्ण जुइमाः । “तीहि भिक्खवे अंगेही समन्नागतो
वाणिजो न चिरस्सेव महन्तं इत्यादि ।” अर्थात्
भिक्षुपि ! स्वंगू अंगं युक्तह्य पसल्या याकनं सम्पन्न व समृद्धि-
शाली जुइ । व स्वंगू अंग खः- पसल्या मिखा दुह्य जुइमाः
उत्साह व व्यवहार कुशलता दुह्य जुइमाः तथा करपिन्त भरोसा
वीह्य जुइमाः ।

गुह्य व्यापारी थःगु व्यापार उन्नतिया इच्छुक जुइ वं
प्रयत्नपूर्वक ज्या यायेत गवलें सुथे, वहनि धाइ मखु, हानं

मीगु वस्तुया वारे बांलाक ज्ञान दुह्म जुइमाः; थुलि दामं न्याना थुलिदामं मिल धाःसा थुलि लाभ जुइ धयागु चिन्तन शक्ति दुह्म जुइमाः । थुकिया मतलब ५) वंगुया १०) कां मीगु थुलि जक मखु गुगु गामे व नगरे वस्तुया मात्रा व पूर्ति अधिक व सुलभ जू अन व वस्तु कया दुर्लभ व मांग अपो थाय् यंका व्यापार यायेगु कुशलता दयेके माः । वरु सुंसु व्यापारीं चीज न्यायेगु छगू तराजु मीगु छगू तराजु यायेगु थःगु व्यापारिक लाभ खंसां व भ्रम हे जक खः । चिनी छुचुं ल्वाकः छ्यायेगु, दुरुइ लः ल्वाकः छ्यायेगु, शुद्ध ध्यले च्यूरिध्यो ल्वाकः छ्यायेगु धात्थेंगु व्यापारिक उन्नति मखु । छ्याय् कि छको धोका बिल की बयात सुनानं पत्याःयाइ मखु । थ्व व्यापारिक हानि खः । बेइमान जुल धायव बयात छको लाभ जुइ तर वं इमान्दारीयात प्यंकूगुलि इष्टमित्र न्हंका च्वनी, अले व्यापारिक जीवनया सफलता प्राप्त याये फइ मखु । धाइगु नापं दु, मनू लनेगु छको लुं लनेगु सछिको ।

न्याः वइपिं ग्राहकत नाप प्रेमपूर्वक खँ ल्हाये सयकेगु अर्थात् चित्त बुके जूसा कया दिसँ मजूसा जि छित्त छु धाये धका धयां गाःथाय् योसा का मयोसा कायेम्वा मधायेगु व्यवहार कुशलता नं दयेकेमाः । व्यापारिक मनूयात इमान्दारीया गुलि आवश्यकता दु उलि हे क्वमिलु नं जुइमाः । खतु व्यव-

हार कुशलता धयागु केवल पसल्या जीवनयात जक मखु ।
जुजुं निसें कया पवर्गियात तकं माः । अले जक सकसिनं
सम्यक् जीवन हने फइ । विचाः याये नु, २५०४ दँ न्हापा
बुद्धं न्हापा बिया बिज्यागु उपदेश थौं तक नं न्हू तिति ।
खजा बुद्धं फुक इलम स्वया नं बुज्यायात श्रेष्ठ इलम धया
बिज्यागु दु । कारण बुज्यां सुयातं हानि मजू हानं सकसिगुं
जीवन उकी हे निर्भर जुया च्वंगु दु । जीवन सफल यायेत
उत्साह व बुद्धि तथा सहयोग माः धका ला बुद्धं वारंवार
आज्ञा जुया बिज्यागु दु ।

गृहस्थ जीवन इमान्दारी व शान्तिमय यायेत मां—बौनं
काय्—म्ह्याय् प्रति याये माःगु कर्तव्यथें हे कलातं भात प्रति
भातं कला प्रति याये माःगु कर्तव्य, मालिकं सेवकया प्रति,
सेवर्क मालिकया प्रति याये माःगु कर्तव्य बुद्धं वांलाक क्यना
बिज्यागु दु ।

मां—बौनं काय्—म्ह्याय्पिन्त माःगु शिक्षा वीमाः । इले—
विले ब्याहा याना वीमाः । इलेविलेया मतलव सी न्ह्यो
विवाह याना वीमाः धका ह्याउँ वाउँ मस्युनिबले ब्याहा याना
वीगु मखु । खतु धौकन्हे मां—बौनं काय्—म्ह्याय्पिन्त ब्याहा
याना वीमाः धयागु नियम हे मंत धाःसां ज्यू केवल नेपाःथें
लिपा लाना च्वंगु देशे जक बाकिं दनि ।

भातं कलाःयात थः पासा भाःपाः व्यवहार याये माः
अथवा अर्द्धाग्निनी समके जुइमाः । प्रेमपूर्वक देवी आदि प्रिय
वचनं सम्बोधन यायेमाः । मिसायात ह्लाइपु छ्यायेगु न्ह्यवःसा
भाःपाः बोविया ज्या कायेगु ठीक मजू । बुद्धं धया विज्यागु
नं दु “भरिया परमा सखा” अर्थात् कलाः धयाह्य परम पासा
खः । कमाय् याना तयागु धन दक्यं गृह लक्ष्मी समके जुया
लःल्हाना वीगु थःगु शक्ति अनुसारं यच्चुसे पिच्चुसे च्वंगु वसः
व अलंकार नं वीमाः । तर थुलि जक नं शान्ति दै मखु ।
मिसां नं याये माःगु ज्या थःगु कर्तव्य समके जुया यायेमाः ।
धन सम्पत्तिया वांलाक रक्षा यायेमाः । अथे मखुसा मितव्ययी
अर्थात् आमदानी स्वया खर्च याये सइगु हे गय् ? उकिं कला-
भात निम्हं इमान्दारी व विश्वासपात्र जुल धाःसा तिनि
जीवन सफल जुइ, सम्यक् जीवन जुइ ।

मालिक थःह्य सेवकयाके पशुयाकेथें न्ह्यागुं ज्या काये
मज्यू । मालिक ज्या वीह्य मालिक खःसा सेवक थःगु ज्या
याइह्य ज्याया मालिक खः । उकिं सेवक नाप मनूया रूपे
व्यवहार यायेमाः । सेवकयागु परिश्रम व ज्या स्वया ज्याला
मवीगु, इलेविले छुट्टी मवीगु, रोग जुइवले वासः याना मवीगु
मालिकया दानवता खः । कारण सेवक नं छह्य मनू खः ।
अथे हे सेवकं नं थःगु कर्तव्य तुते मयासे, मिचाहा मजुसे, ज्या

याये फयकेमाः । आलसी जुइगु, इमान्दारी मजुइगु, थःगु परिश्रम बचे यायेगु खःसा, थःगु कर्तव्यया हानि यायेगु नं मखु धका धाये मज्यू । थुजागु पारस्परिक मानवी मित्रतापूर्ण व्यवहार याना जीविका यायेगुयात हे सम्यक्-आजीव धाइ ।

राजां प्रजायात थः काय्म्ह्याय् समान भाःपा शासन यायेमाः । अर्थात् प्रजा राजाया निति मखु राजा प्रजाया निति खः । अले जकं सम्यक् जीवन हने फइ । उर्कि हे खः सम्राट अशोकं परम्परां निसें चले जुया वया च्वंगु प्रजा राजाया निति धयागु नीति “प्रजा राजाया निति मखु” धका थःगु सिद्धान्त खण्डन याना ‘राजा प्रजाया निति’ धयागु नीति ज्वना राज्य यात । सम्राट अशोकया जीवन सम्यक्-आजीवया जीवन खः ।

Dhamma.Digital

सम्यक्-व्यायाम

सम्यक्-व्यायाम आर्य अष्टाङ्गिक मार्गं खुगुगु मार्गं खः ।
थ्वया अर्थं खः, भिगु ज्याय् प्रयत्न वा कोशिश । साधारण
लोक जीवनया अनुभवं हे फीसं स्यू, विना प्रयत्नं छुं हे ज्या
खँ जुइ मखु । क्न् लोकोत्तर धर्मे थ्वया गुलि आवश्यकता
दइ । सम्यक्-दृष्टि दृष्टिगत विशुद्धता प्राप्त याःसा वयात
सम्पन्नताय यंकावं च्वनेगु ज्या सम्यक्-व्यायामं हे याइ, अले
थ्वयात लिधंसा सम्यक्-संकल्प च्वं वइ । फीसं स्यू, गुगुं तथ्य
पाखे वयागु श्रेष्ठत्वया ज्ञान मदया थ्यना मच्चसा गुगुं तथ्य
पाखे ज्ञान दयेका नं थ्यना मच्चं । थुकीया कारण खः, व्याया-
मया अभाव । भगवान बुद्ध उकिं बल निगू दु धया बिज्यात,
छगू ज्ञान-बल मेगु अभ्यास-बल । अभ्यास-बल दयेक
वनेगु लँपुइ वा भिगु ज्या यायेबले पँ वइगु पंगल
खुता दु--

अति सीतं अति उन्हं, अति सायमिदं अहु ।

इति विस्सट्ठ कम्मन्ते, अत्था अच्छेन्ति माणवा ॥

अर्थात्- साव चिकु, साव तान्वः, साव द्यो ह्युंल, साव
 ह्लिथ्यानि, साव नये वित्यात, नकतिनि नया धका (अलसीपिं)
 मनूतयेसं ज्या याइ मखु ।

कल्प उत्थानया आरम्भे मनूतयेत नये त्वनेगुलिं छुं दुःख
 मजू, छायाथाःसा इमिके कोशिश वल्ला । जब इमिके क्रमशः
 अलसी भाव दया वल, क्रमशः हे नयेगु नं लोप जुजुं वन ।
 धापूया तात्पर्यं खः, उद्योगी जीवने सम्पन्नता दु, अनुद्योगी
 जीवने रिक्तता । 'व्यग्धपज्ज' सूत्रे थुगु जन्मे सुख वीगु धर्म
 प्यंगु क्यना तःगु दु, अले गुकी शिर्षस्थान हे उत्थान-सम्पदा-
 यात बिया तल । उत्थान सम्पदाया अर्थं खः, आलस्य रहित
 जुया शुभकार्ये कोशिश यायेगु । यदि कीपिं कोशिश यायेगुली
 ल्यूने लात धाःसा कीपिं थःत प्राप्त जुईगु सुख सुविधां नं
 अवश्यमेव वञ्चित हे जुइका च्वने माली । छह्य वर्री भिक्षुया
 उक्ति जित लुमंसे वः, प्यंगू अधिपति मध्ये छगू अधिपति जक
 दयेका च्वने फुसां कीपिं छह्य महान व्यक्ति जुई फु । उपिं
 प्यंगू अधिपति मध्ये 'वीरियाधिपति' विषयानुकुल कीगू ईप्ट
 अधिपति खः । वर्याय् राष्ट्रपतियात नं अधिपति धाः । वीरि-
 याधिपतिया तात्पर्यं खः वीर्ये न्ह्यव्वाना ज्या यायेगु । अमे-
 रिकायाह्य एण्डु कानेगि छह्य गरीबया मचा खः, लिपा व

धनी जुया ववं वया पाखें नितुक्त याना तह्य वयाथाय् च्वनिह्य
वया छह्य मेनेजरं हे देँ छगू लाख पौण्ड तलव नइह्य जुल ।
वयागु थ्व छगू हे जन्मे थपाय्धंगु परिवर्तन थ्व हे वीरियाधि-
पतिया चमत्कार खः । भगवान बुद्धं धया विज्यागु दु, वीरी-
यतो किं कम्मं नाम न सिज्जति-अर्थात्-वीर्यं वा कोशिश
द्वारा छु धयागु ज्या सिद्ध मजुइगु दु ? उकिं वीर्यया ज्वँसा
छगू न्ह्याह्यसिकें देयेकेमाः अन्यथा वया जीवन न्ह्याबलें म्वाय्
मदेकेक म्वाना च्वनेगु असफलतां जाःगु जीवन जुइ ।

बुद्धया शिक्षानुसार मनुया वीर्यं थःगु चरित्र पवित्र
यायेगुली जुइमाः छायाधाःसा मनुवा चरित्र हे मानव -जीवन
उन्नति व अवनतिया कारण खः । उकिं सच्चा मनुतये निति
थुगु संसारे गुगुं अजागु चीज मदु, गु नीया कारणं व ग्याइ ।
व ग्याये मागु खः, थःहे खना । व धर्म ला दुर्बलपिनिगु धर्म
खः गुगु धर्म थःगु कुकर्मया परिणामं वचे जुइत सुयागुं शरण
काः वनी सवलपिनि धर्म सुयागुं पाखें भय भीरू जुया शरण
काः वनेगु धयागु दइ मखु । व ला न्ह्याबलें थःगु सहायताया
निति थःगु शुभ कार्ये हे निर्भर जुया च्वनी । भगवान बुद्धं
धया विज्यात-

अत्तना'व क्तं पापं, अत्तना संकिलिस्सति ।

अतना अकतं पापं, अतना'व बिसुज्जति ।

सुद्धि असुद्धि पच्चतं, नाञ्जं मञ्जं विसोधये ॥

अर्थात्-थह्यं यांनागु पापं थःत हे बुलुकी, थम्हं मया-
नागु पापं थःत हे शुद्ध याइ । शुद्धे व अशुद्धि थःगु हे पाखे
जुइ सुनानं सुयातं शुद्ध याये वा अशुद्ध याये फइ मखु ।

थुकथं थःगु शुद्धिया जिम्मेदार थः, हानं थःगु शुद्धि व
अशुद्धिया कारण थःगु चरित्र जुया थःगु निंति थह्यं भिगुं ज्याय
प्रयत्नशील जुइगु प्रेरणा सम्यक्-व्यायामं वी । सम्यक्-
व्यायामया अङ्ग प्यं गू दु, उत्पन्न जुइ धुं कूगु अकुशलयात मद
येकेगु कोशिश यायेगु, अनुत्पन्न अकुशलयात उत्पन्न हे मयाये-
गुली कोशिश यायेगु, अनुत्पन्न कुशलयात उत्पन्न यायेगुली
कोशिश यायेगु, उत्पन्न जुया च्वंगु कुशलयात अप्वःवृद्धि
यायेगुली कोशिश यायेगु । बिना थुपि अङ्गयात अंगीकार
मयायेकं कुशल कर्मया सम्पादन जुइ हे मखु । छायाधाःसा
श्रद्धा व प्रज्ञा दये मात्रं शुभ ज्या सिद्ध जुइगु असम्भव खः ।
लाल कायेगु धयागु लखे ह्य तयेगु अले लहाः तुति वाया वाया
संकेगु खः, साइकल गयेबले तुति पाउदानि चाहिकेगु अले
लहातं हैण्डेल ज्वनेगु हानं तप्यंक च्वनेगु खः । तर थुलि
थुइवं लखे वववाना न सुं लाल काये सइ, न सुनानं साइकल

गये फइ । उकिं न्हागुं कलाय् निपुणता प्राप्त यायेत ज्ञान
व इ च्छा दयां मगाः अभ्वास नं माः । अले कं संसारया दुःखं
मुक्ति प्राप्त यायेत गुलि अभ्यास माली गुकथं अभ्यास याये
मालीः कीसं विचाः याये वहःजू । थन गुलि अभ्यास याये माली
धयागु तोःता गुकथं अभ्यास याये माली धयागु प्रश्नया लिसः
जुया च्वंगु थ्व हे सम्यक् -व्यायामया प्यंगू अगया हे तुं
भति विस्तृत चर्चा यायेगु युक्ति युक्त खना । कारण पद्धति
समुचित जूसा क्षमताया सार्थकता हे अवस्यम्भावी खः । अले
व क्षमतां थुलि उलि धाये म्वाःक हे कीत लक्ष्ये थ्यंका वी ।

अंगुत्तर निकाये सम्यक्-व्यायामया थ्व प्यंगु अंगयात
संयम-प्रयत्न, प्रहाण- प्रयत्न, भावना-प्रयत्न व अनुरक्षण-
प्रयत्न धका उपशिर्षक बिया तःगु दु । संयम- प्रयत्नया
तात्पर्य गुगु अकुशल, पापमय विचार आः तक मने उत्पन्न
मजूगु मजुइ का तयेगु प्रयत्न खः । वं मिखां रूप स्वइ तर
उकी मिखा प्यपुंका मज्जा काइ मखु । छाय्धाःसा चक्षु असं-
यमं लोभ द्वेष आदि अकुशल पापमय विचार नुगले प्यपुनी
धयागु वयाके स्मृति दइ । वथें हे मेमेगु इन्द्रिय संयमे । कारण
इन्द्रिय संयम विना अकुशलया विरोध संभव महु । बुद्धं उकिं
छथाय् हानं धया विज्यात-

चखुना संवरो साधु, साधु सोतेन संवरो ।
 घाणेन संवरो साधु, साधु जिह्वाय संवरो ॥
 कायेन संवरो साधु, साधु वाचाय संवरो ।
 मनसा संवरो साधु, साधु सब्बत्थ संवरो ॥
 सब्बत्थ संवरो भिक्खु, सब्ब दुक्खा पमुच्चति ॥

अर्थात्-मिखायात वशे तयेगु भि, न्हेपंयात वशे तयेगुभि,
 ह्वाय्यात वशे तयेगु भि, म्हुतुयात वशे तयेगु भि, शरीरयात वशे
 तयेगु भि, वाणीयात वशे तयेगु भि, मनयात वशे तयेगु
 भि, फुवक इन्द्रिययात वशे तःह्य भिक्षु सकल दुःखं मुक्त
 जुइ ।

थुकथं मदुगु मदयेका तयेत संयम प्रयत्न माःसा दयेधुंकूगु
 मदयेकेत प्रहाण-प्रयत्न माः । मने गुगु काम भोगया इच्छा
 जुल, क्रोध उत्पन्न जुल, हिंसक विचार उत्पन्न जुल वथें हे
 मेमेगु अकुशल पापमय विचार उत्पन्न जुल वा जुइ धुंकल
 धाःसा उकीयात थाय् मबीगु, तोःता छ्वयेगु, स्यंका छ्वयेगु
 फुका छ्वयेगु गुगु प्रयत्न याइ उकीयात हे प्रहाण-प्रयत्न
 धाइ । थुकीया निति गुगु ज्या-खँ तृष्णा, द्वेष व मोहं जाःगु
 विचार वयेवं उकीया थासे तुरन्त शुभ विचार हयेगु, अशुभ
 विचारया दोष खंकेगु, व वितर्कं मन मबीगु, व वितर्कया

संस्कार स्वरूप सृष्टि जूगु खंकेगु वा वाकूछिना सह यायेगु ।
 यायेमाः । थःके मदुगु कुशलमय वा कल्याणमय विचार
 प्राप्तिवा निर्ति गुगु प्रयत्न याइ उकीयात भावना-प्रयत्न धाइ
 अले गुगु दये धुंकल व संरक्षणया निर्ति निरन्तर जुयाबं
 चवनीगु प्रयत्नयात अनुरक्षण प्रयत्न धाइ । बुद्धं मेथाय् आज्ञा
 जुया विज्यागु दु-

सबब पाषस्स अकरणं, कुसलस्स उपसम्पदा ।

सच्चित्त पारियो दपनं, एतं बुद्धानु 'सासनं ॥

अर्थात्-फुक्क पाप मयायेगु, कुशल धाक्क यायेगु, थःगु
 चित्त बशे तयेगु थ्व हे बुद्धया अनुशासन खः ।

वस्तुतः सम्यक्-व्यायाम बुद्धया अनुशासन पालन यायेगु
 पद्धति स्यनिगु विधि-शास्त्रथे जुल, छायाधाःसा थुकिं नं ला
 पाप कर्मं मनूयात लिचिकेगु व निर्लिप्त यायेगु । अले कुशल
 कर्म न्ह्यचीकेगु व उकी हे लीन याना तयेगु हे ला याइ !

सम्यक्-स्मृति

की भगवान बुद्ध बोधिबृक्षया ववे चवना भयंकर भयं-
करपि दमन यानां याये थाकुपि मारगणतयेत दमन याना
बोधिज्ञान प्राप्ति लिपा न्हापा लाक धर्मप्रचारार्थ सारनाथ
मृगदावने विज्यात । अन थ.के ह्लापा छुं आशा याना परि-
चर्याय् च्व ने धुं कूपि पञ्चदर्गीय ब्राह्मणत च्वना च्वंगु खः ।
वसपोलं इमित सम्बोधन याना धया विज्यात, 'भिक्षुपि,
प्रव्रजितपि छिमिसं निगू अन्त धर्मयात तो:ता छ्व । छगू
शारिरीक पीडा बीगु, मेगु भोग विलासे लिप्त जुइगु । छाय्
धा:सा थुकि गबले हे वास्तविक शान्ति प्राप्त याये फइ
मखु । थ्व निगू अन्त तो:ता मेगु व लँपु लिना वनेगु या,
गुगु लँपुइ वने बले चित्त परिशुद्ध जुया वास्तविक सत्य
लुइका शान्तित्व प्राप्त जुइगु खः । व खः, मध्यम मार्ग,
दथुयागु लँपु ।' मध्यम मार्गया अङ्ग च्यागू दु, उकि थ्वयात
आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग धका नं धाइ । थ्व मार्ग न्हेगूगु अङ्ग
खः, सम्यक्-स्मृति ।

सम्यक्-स्मृति धयागु छु ? सम्यक्-स्मृति धयागु बांलाक
 होश दयेका प्रत्येक कार्य क्षेत्रे जागृत जुया चवने फइगु खः ।
 लवःमं धयागु मदयेका लुमंका तये फइगु हे थन स्मृतिया गुण
 खः । गवले थव गुण कीसं तंकी, अवले मनूत स्वभावत कार्य
 क्षेत्रे ल्यूने लाइ । न्ह्यावलें उन्नत स्तरं कुतुं वइ चवनी । भौतिक
 वा आध्यात्मिक न्ह्यागु कार्य क्षेत्रे पलाः तःसां नुगः बःलाह्य
 मनू हे च्वे न्ह्योने लाना चवनी । व थःगु कार्य-सफलताया
 परीक्षां स्वभावत याउँक हे उतीर्ण जुइ । स्मृति-साधकया
 क्लेश क्रमशः दुर्बल जुयावं वना चवनी । स्मृति हीनह्य मनू
 न्ह्यावलें ल्याखे जाइ मखु । वं दकसिवे न्हापां ला थःगु इरिया
 पथे हे द्वंका चवनी । छै दुहाँ पिहाँ जूसां लुखाय्, स्वहाने
 व गनं ध्वा-च्वं हाका दुःख सिया चवनेगु ज्या स्मृति-ज्ञान
 मदुपिं मनूतयेगु हे जुइ । इमि अन तयागु वस्तु अन लवःमंका
 थःगु मन न्ह्यावलें विक्षिप्त जुइका चवने माली । थः खना
 थः हे ही मही चाइ, तं वइ । थुकीया विपरीत स्मृति-ज्ञान
 क्वातुया वं लिसे पुलांगु युग युगयागु खँ नं लुमना वइ । धात्थें
 धाःसा स्मृति बलं हे धर्मावलम्बी आध्यात्मिक साधकपेसं
 परिचित्त ज्ञान सीका पूर्वानुस्मृति न्ह्योने हल । भूत भविष्यया
 खँ बांलाक सीका थुइका कया चवन । स्मृतिवान व्यक्ति न्ह्यावलें
 सुदित मुदित जुइ, स्मृतिहीन व्यक्ति दुखित । उकिं धया तःगु दु-

स्मृति दुगु चित हे सुखदाता सुमित्र,

स्मृति मदुगु चित्त हे दुःख दाता कुमित्र ।

स्मृतिया उत्पत्ति किन्हेता कारणं जुइ धया तःसां थन
निता कारण विशेष मुख्य कारण जुइ । दुने व पिने अर्थात्
स्वयं थःगु विचार वःलाकेगु व मेपिंके न्यना अध्ययन याना
वा पराश्रमी जुया वःलाकेगु थव हे निताकारण खः ।

भगवान बुद्ध गुगु धर्म देशना याना बिज्यात व व्यावकं
मौखिक खः, लिखित वा च्वया तःगु मखु । अबले थौंथें न त
च्वया छुं प्रचार व प्रसार यायेगु प्रथा दु, न त
साधन हे । तर अयनं अबले स्मृतिया भरे प्रचार जूगु तत्वं
न्ह्याबलेंयात चुनौति वी फु । धात्थें धाःसा स्मृतिहीन जीवन
ककं पराश्रयीं जुया कण्टकमय जीवन जुजुं वनी । स्मृति मदुह
मनू गवलैं हे दुःखं मुक्त जुइ फइ मखु । वस्तुतः स्मृति धर्माचरणे
शान्तिया हेतु खः । बुद्धया आज्ञानुसार स्मृतिया साधना छगू
धार्मिक योग वा भावना नं खः । गुलि गुलि थव भावना
वःलाका यंकल, उलि उलि स्मृतिक्कं वःलाना वःलाके फुगु जुया
वनी । बुद्धया जीवन काले व लिपा तकं कीसं आपालं
भिक्षुपिं थव योगाभ्यासे वना च्वंगु खना ।

स्मृतिया नीलः यच्चुक पबित्र जुइक आःपा दयेक तयेत

थःगु हृदय-कलश वांलाक सिलेमाः । नुगः सिलेया निति
शील नियमयात वांलाक पालन यायेमाः । चरित्र शुद्धि विना
स्मरण शक्ति बःलाइगु सम्भव हे मद्रु । छायाधाःसा चरित्रया
पवित्र शक्ति हे मद्रु समाविस्थ जुइ फइ । अले समाधी च्वना
पूर्वानुस्मृति प्राप्त जुइगु अभिज्ञा ज्ञान प्राप्त याइ । क्रमशः
स्मृति क्वातुका तृष्णाया मूल कारण ह्यसीका आश्रव क्षय
याना दुःखं मुक्त जुइगु शान्ति दई । थ्व अर्थे स्मृति निर्वाण
प्राप्तिया साधन नं खः । उकिं थ्व स्मृति दयेकेगु साधना व्या-
वहारिक जीवनयात गुलि उपयोगिक जक मखु आवश्यक नं
खः, व सिबे अप्वः मोक्ष साधकपित अत्यावश्यक खः । बुद्ध
धया विज्यागु दु, 'भिक्षुपि, छगू जक मार्ग, छपु जक लँपु दु,
गुगु लँपु वना सत्वपिनि चित्त शुद्ध जुया शोक संताप हरण
जुइ, व ख स्मृति प्रस्थान ।' स्मृति-प्रस्थान ४ ता दु, गुकीया
संक्षिप्त बर्गेन विस्तृत ज्ञानया निति सूत्रपिटक अन्तरगत
प्रथम पिटक दीघ निकायया 'महासति-पट्टान सुत्त' स्वयेगु
आग्रह सहित थन उल्लेख याये ।

स्मृति-प्रस्थान (सति पट्टान) प्यंगू खः, (१) कायानु-
पश्यना (कायानुपस्सना), (२) वेदनानुपश्यना
(वेदनानुपस्सना), (३) चित्तानुपश्यना (चित्तानुपस्सना),

(४) धर्मानुपश्यना (धम्मानुपस्सना) ।

कायानुपश्यना शरीर सम्बन्धी होश ज्ञान दयेकेगुली
अभ्यास (भावना) यायेगु खः । अले थ्व अभ्यास खुता

दु-

- १) आनापाना स्मृति,
- २) इरियापथ स्मृति,
- ३) सम्प्रजन्य,
- ४) प्रतिकूल मनसिकार,
- ५) धातुमनसिकार
- ६) सिबथिक पर्व ।

आनापाना स्मृति एकाग्र यायेगु निति न्हापां थःगु
आश्वास प्रश्वास शान्त व शुक्ष्म यायेगु आवश्यक खः । योगा-
भ्यासया निति थ्व छगू तःधंगु मूलगु तर अःपुगु साधन खः ।
छाय्धाःसा गवले तक आश्वास प्रश्वास चञ्चल जुया च्वनी
उथाय् तक सुनानं थ्व चञ्चल मनयात वशे तये फइ मखु ।
श्वास प्रश्वासे चञ्चलता मदयेका वा एकाग्रता दयेका तिनि
चित्त शान्त जुइ, हानं चित्त शान्त जुइव श्वास प्रश्वासे आर-
म्मणे स्थिरता वइ । थ्व पारस्परिक रुपं छगुलि मेगुली आश्रय
कया च्वंगु दु । गुलि गुलि चित्त एकाग्र जुया बनी उली उलि

(५६)

अले काय हलुका जुया वःगु अनुभव जुइ ।

आश्वास प्रश्वास शान्त यायेगु गुगु अभ्यासया लँपु क्यना तल व तःसकं सुगम तथा सरल मार्ग खः । गुगु दुकायेगु पिकायेगु सासः खः, थुकी सुनानं सुयातं ग्वाहाली विद्या च्वने माःगु वा दयेका च्वने माःगु मदु । थ्व जीवित प्राणिया निंति स्वभावतः हे जुया च्वनीगु खः । उकिं स्मृति साधकं दकसिबे ह्लापां अनेक प्रपञ्चं अलग जुया तःती क्यनीगु वन्धन चफुना च्वनेगु अले व हे श्वास प्रश्वासे स्मृति तथा च्वनेगु । हानं साधक निस्वार्थी व स्वतन्त्रह्य जुइमाः । अल्पेच्छु, संतोषी, निरालसी तथा उद्योगी जुइमाः । अले हे जक चञ्चल स्वभाव तना आशन क्वातुकेत अःपुइ । गुगु निता गुण नं साधकयाके दयेमाःगु खः । चित्तं धाःथें मयाकेगु निंति अले चित्तयात प्रतिज्ञा वा अधिस्थान रूपी थामे क्वातुक चिन्ता तयेगु स्व-येमाः थुकीया निंति कल्याण मित्रया आश्रय कायेगु युक्ति संगत जू नापं हे जङ्गले वा सिमा क्वे अथवा गनं शून्यगु थाय्या आश्रय कायेगु आवश्यक जू । थन मुलपति थ्याना शरीर तप्यंक तथा स्मृतियात न्ह्योने ह्या भगवान बुद्धया आज्ञानुसार भावनाया गुण लुमंका स्मृति साधने च्वनेमाः ।

थथे याना च्वने धुंका तहाःकःगु सासः दुहा वःसा ताहा-

कःगु सासः दुहाँ वल कका सीका च्वनेगु, ताहाकःगु सासः
 पिहाँ वःसा ताहाकःगु सासः पिहाँ वल धका स्मृति तयेगु,हानं
 चीहाकःगु सासः दुहाँ वःसा चीहाकःगु सासः दुहाँ वल धका
 मती तयेगु, चीहाकःगु सासः पिहाँ वःसा चीहाकःगु सासः पिहाँ
 वल धका मती तयेगु थ्व सासः दुहाँ पिहाँ जुइवले गन गन
 हाना गन गन जुना वनीगु खः चायेका थुइका स्मृति तयेगु ।
 थथे स्मृति तयेगु अभ्यास यायेवले कीसं तुरुन्त थःगु मनयात
 मनया विचरण भूमियात खनी । छायाःसा थथे अभ्यास याये
 वले थ्व चञ्चल मन गुगु थःह्यं श्वास प्रश्वासे ज्या याना च्व-
 नागु खः, उगु ज्या तोःता अन्यान्य विषय पाखे सुत्त सुत्त विस्मूं
 वनी । अवले व मनयात फयां फक्व स्मृति ज्ञानया खिपतं चिना
 साला ह्या थःह्यं अभ्यास याना च्वनागु आश्वास प्रश्वासया
 थामे ची ह्येगु । यदि थ्व प्रयत्ने वारंवार असकल जुया वन
 धाःसा व मन वं वं थाय् च्वं च्वं थाय् तक होश ज्ञान दयेका
 च्वनेगु । थ्व पद्धति स्मृति दयेकु दयेकुं यंका आश्वास प्रश्वासे
 स्मृति वःलाना वः लिसे वया गति न्ह्याक्व हे शूक्ष्म जूसां
 थःके होश तया च्वनेगु क्षमता दइ । आश्वास प्रश्वास शूक्ष्म
 जुया वं लिसे विषय पाखें मन फःहिला विषय वासना पाखें
 दुःख क्रमशः खनावइ । अले थ्व वासनाय् दुःख खं लिसे

आश्वास प्रश्वासया चाल चलने हे मनं सुख अनुभव याना च्वनी । मनं गुलि गुलि आनापानाय सुख व आनन्द अनुभव याइ, उलि उलि व मन मेथाय् वनेगु स्वइ मखु । उकि बुद्धं धया नं विज्यागु दु, भिक्षुपि, आनापाना स्मृति-समाधियात भावना याना भावना वृद्धि यात धाःसा मने उत्पन्न जुया वइगु नाना प्रकारया मभिगु अकुशलगु संकल्प विकल्प तना फुरा शान्ति प्राप्त जुइ ।

इरियापथ- थःगु चालचलने वा गमनागमने होश तयेगु-यात इरियापथ धाइ । स्मृति-प्रस्थानया साधकं वना च्वनासा वना च्वना धका, च्वना च्वंसा च्वना च्वना धका, दना च्वना-सा दना च्वना धका, दना च्वंसा दना च्वना धका स्मृति तया च्वनेमाः । थुगु प्रकारं स्मृति तया च्वन धाःसा अभ्यास यायां वना थःगु चित्तयात थःह्यं गन माल अन तयेफुह्य जुइ ।

सम्प्रजन्य- वयेगु-वनेगु, ल्हाः तुति-चकंकेगुकयेकुंकेगु चीवर पात्र धारण यायेगु संक्षिप्त शब्दे धाःसा नयेगु, त्वनेगु, दनेगु, च्वनेगु, खँ ल्हायेगु, मल-सूत्र त्याग यायेगु तक्के नं होश तया गुगु अवस्थाय् थः लाना च्वन, व अवस्थाय् स्मृति तयेगु अर्थात् प्रत्येक थःगु ज्या-खँ होश तयेगुयात संप्र-

जन्य स्मृति—प्रस्थान भावनाया अभ्यास धका घाइ । थ्व
 अभ्यास छह्य स्मृति—प्रस्थान भावनाया साधकया निति अत्या-
 वश्यक खः ।

प्रतिकूल मनसिकार— शारीरिक वाह्य सौन्दर्ये आकर्षित
 जुइगुलिं वचे जुइत शारीरिक अशुचि, दुर्गन्ध नापं अनित्य
 खंकेगुयात प्रहिकूल मनसिकार धका घाइ । शरीर वांलागु
 व यइपुगु वस्तु मखु । थुकी स्वीनिता प्रकारया असुचि (फोहरं)
 जाया च्वंगु दु । सँ, चिमिसँ, लुसि, वा, छँचगु, ला, नसा,
 क्वे, स्यः, जल स्यं, नुगःचु, स्यं, अँपि, पिली, स्वँ, आतापुति,
 चीपुगु आतापुति, प्वाः, मल, पित्त, खै, घाःया ह्नि, हिचःति,
 चिकं कना वःगु तरल वस्तु, ख्ववि, दाः, ई, न्हासं वइगु न्हि,
 लाः, च्व स्वीनिता विकारया च्वं निसं क्वे थ्यंक क्वं निसं च्वे
 थ्यंक विचाः याना होश दयेका भावना यायेव स्मृति विषय
 भोगे दुनी मखु । न्ह्याबलें कीगु न्ह्योने बिमुत्तीया जः वया
 च्चनी । शरीर क्वेयात नसां चिना ला—हिं भरे याना छयँ—
 गुलिं भुना तःगु खनी । आतापुति, स्येँ स्वँ नापं मल मूत्र
 गुलि घृणायुक्त वस्तु खः, मिखाया पिचः न्हासे न्हि, म्हतुइ लाः
 उलि हे कीत मयः । शरीरया नव द्वार हे अशुचि दुर्गन्ध मिहां
 वइगु थाय् खः उकिं थुकि नं मोहित जुइपिं मूर्खजनपिं जक

जुइ । धात्थेँ धाःसा शरीर विष-बृक्ष खः, रोगया छेँ खः
दुःखया थल खः । शरीरया छुं अजागु भाग मद्दु गुगु अलग
याना तयेव क्रीत घृणा व भय मवी, कथि ज्वना को खिचा
ध्वँ ख्यायेत पाः च्वं बने म्वाःली । उकिं पण्डित चक्षुभूतपिसं
थ्व शरीरयात अशुचिया छगू रास खः धका थुइका काई ।

धातु मानसिकार-शरीर स्थित प्यंगू महाभूतया यथार्थ
दर्शनयात धातु मनसिकार धाइ । बौद्ध वाङ्मय कथं महा-
भूत न्यागू मद्दु- प्यंगू जक दु । उपिं खः- पृथिवी, आपो,
तेजो, वायू । अले गथे चतुरह्य गोघातकं सा स्याना प्यका-
लँया दथुइ च्वना ला ब्वति ब्वति भाग तथा मिया च्वनीगु
खः, अथे हे योगी थ्व प्यंगू धातुयात छुटे छुटे याना खंका
थुइका च्वने फयेके माः ।

पृथ्वी धातु नीता दु- सँ, चिर्मिसँ, लुसि, वा, छ्यंगु,
ला, नसा, क्वेँ, स्यः, जसस्येँ, नुगःचु, स्ये, स्वँ, अँपि, पिलि,
आतापुति, चीपुगुआतापुति, प्वाः, मल, न्ह्यपु। थ्व शरीरे गन तक
कर्कशगुच्छाःगु वस्तुत द, व फुक्कं पृथिवी धातु जुइ । जल धातु
किंनिता दु, -पित्त, खै, ह्लि, घान्हि, हि, चःति, लाय्चिकं
कना वइगु, ख्ववि, दाः, ई, लाः । तेजो धातु प्यता दु-जीर्ण

जुइगु, संतप्त, परिदाह, परिपाचक जुइगु तत्व । वथें हे आश्वास, उद्धगमन वायू, अधोगमन वायू, कुक्षिस्थित वायू, अंगमनानुशय वायू, कोष्ठस्थित वायू, नापं खृता प्रकारया वायू शरीरे दु । वस्तुतः श्व पृथ्वी धातु, आपो धातु, तेजो धातु, वायू धातु प्यंगुलिं न जि खः, न जिगु खः, न जिगु आत्मा खः धका थुइका यंकू लिसे थुकीया मोहाकर्षणं थः विमुक्त जुया सत्य पाखे लिक्क लिक्क लाः बनी ।

सिवथिक पर्व— मृत्युं लिपाया शरीरया विकारया स्मृति तयेगु हे सिवथिक पर्वया तात्पर्य खः । स्मृति भावनाया साधकं सिना छन्हु दुह्य, निन्हु दुह्य, स्वन्हु दुह्य, मांबुया च्व्ह्य, फुले जुया च्व्ह्य, ध्वग्गिना च्व्ह्य, इमशाने वांछ्वया तःह्य मृतु शरीरयात स्वया खंका जि नं छन्हु थथे हे जुइ तिनि धका मती तया च्वनी । हानं कोखं, इमां, खिचां, ध्वंनं आदि जीव जन्तुतयेसं नया च्वंगु शरीर खंका वं मती तइ, जित नं छन्हु थथे हे नइ तिनि । वथें हे नसां चिना ला-हि जक किना च्वंगु कंकाल शरीर, गनं गनं ला-हि नसाय् भ्याकं किना च्वंगु, गनं गनं नसा जक चिना तःगु, गनं गनं लाःहि नसा छुं मदया क्वेँ जक थुखे उखे वांछ्वया तःगु, गनं लहाःयागु क्वेँ, गनं तुतियागु क्वेँ, गनं जंघूयागु क्वेँ, गनं खंपायागु क्वेँ, गनं छातियाःगु

क्वे, गनं कपाःयागु क्वे, गनं शरीरया छु भाग छु भागयागु
क्वे न्ह्योने लाथे श्मशाने वांछ्वया तःगु रंका वं मती तइ,
थ्व जिगु शरीर नं थथे हे जुइ तिनि । थुगु ज्ञानया स्मृति
न्ह्योने तया भावना यांना च्वंहा योगी याकनं हे बिषय वासनां
विरक्त जुया अहंभाव मदुहा मानभाव मदुहा जुइ ।

वेदनानुपश्यना—वेदना सम्बन्धी होश दयेका च्वनेगु खः ।
सुख जुइवले सुख जुल धका सुखानुभव यांना च्वनेगु दुःख,
जुइवले दुःख जुल धका दुःखानुभव यांना च्वनेगु, नं दुःख न
सुख जुइवले उपेक्षानुभव यांना च्वनेगु थ्व वेदनानुपश्यनाया
पद्धति खः ।

चित्तानुपश्यना—चित्त पाखे स्मृति तया च्वनेगु खः ।
सराग चित्त—वीतराग चित्त, सद्देष चित्त—वीतद्वेष चित्त,
समोह चित्त—वीतमोह चित्त. संक्षिप्त (स्थिर) चित्त-विक्षिप्त
(चञ्चल) चित्त; महगत्त चित्त—अमहगत्त चित्त, सउत्तर चित्त-
अनुत्तर चित्त. समाहित चित्त-असमाहित चित्त, विमुक्ति चित्त-
निर्विमुक्ति चित्त मध्ये गवले गवले छु छु चित्त जुल अबले
अवले व व चित्त जुल धका स्मृति तयेगु थ्वया पद्धति खः ।
थुकथं दुने पिने चित्त चित्तानुपश्यना यांना उत्पत्ति व बिनाश
धर्मयात खंका थुइका लोके जि जिगु धका ज्वना कायेगु छु हे

दुग् मखु धका भावना याःह्यं तृष्णां विमुक्त जुया बिहार
याये फइ ।

धर्मानुपश्यना— न्यागू नीवरण, न्यागू उपादान, स्कन्ध,
खुगु आयतन, न्हेगू वोध्यङ्ग, प्यंगू आर्यसत्यया चिन्तन व मनने
स्मृति तयेगुयात धाइ ।

न्यागू नीवरण मध्ये थःके कामछन्द दुसा दु धका मदुसा
मदु धका सीका च्वनेगु, अनुत्पन्न कामछन्द गुकथं उत्पन्न जुइगु
तथा उत्पन्न कामछन्द गुकथं निरोध जुइगु सीका च्वनेगु, नाश
जुइ घुकूगु कामछन्दया उत्पत्ति गुकथं जुइगु सीका च्वनेगु हे
छगू नीवरणे धर्मानुपश्यना भावना यायेगु खः । मेगु प्यंगू
नीवरण खः, व्यापद (इष्या), स्त्यानमृद्ध (आलस), औद्धत्य
कौकृत्य (पश्चाताप), विचिकित्सा (शंका) । थ्व प्यंगुया नं
अथे हे अस्तित्व दु मदु अले दुगुया विनाश गुकथं जुइगु, मडु-
गुया गुकथं उत्पत्ति जुइगु तथा विनाशित अवस्थाय् थ्यंगुया
हानं गथे उत्थान जुइगु धर्मानुपश्यना भावनाया साधकं विचाः
याइ ।

न्यागू उपादान स्कन्ध मध्ये थ्व रूपस्कन्ध खः धका
सीकेगु, थ्व रूपया उत्पत्ति ख, अले थ्व रूपया विनाश खः
धका सीकेगु छगू उपादान स्कन्धे धर्मानुपश्यना भावना यायेगु

दः । वयं हे वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञानया विषये नं दुगु
अस्तित्वयात खंकेगु तथा उत्पत्ति व विनाशया अबस्थाय् स्मृति
तयेगु धर्मानुपश्यना भावनाया साधकं याइ ।

धर्मानुपश्यना भावनाया साधकं अले खुगु आयतन धर्म
ध्यान तइ । वं थ्व चक्षु खः, थ्व चक्षु विज्ञेय रूप खः । थ्व
चक्षु व रूपया संयोग उत्पन्न जूगु बन्धन खः धका सीका
चवनी । हानं अनुत्पन्न संयोजनया उत्पत्ति गुकथ जुइ,
उत्पन्न संयोजनया विनाश गुकथं जुइ, हानं
विनशित संयोजनया गुकथं उत्पन्न मजुइगु सीका चवने
गुली स्मृति तइ । थथे हे थ्व श्रोत खः, थ्व श्रोत विज्ञेय शब्द
खः, श्रोत व शब्दया संयोगं उत्पन्न जूगु बन्धन खः, थ्व घ्राण
खः, थ्व घ्राण विज्ञेय गन्ध खः, घ्राण व गन्धया संयोगं उत्पन्न
जूगु बन्धन खः, थ्व जिह्वा खः, थ्व जिह्वा विज्ञेय रस खः,
जिह्वा व रसया संयोगं उत्पन्न जूगु बन्धन खः, थ्व काय
खः, थ्व काय विज्ञेय स्पर्श खः, काय व स्पर्शया संयोगं
उत्पन्न जूगु बन्धन खः, थ्व मन खः, थ्व मन विज्ञेय धर्म खः,
मन व धर्म संयोगं उत्पन्न जूगु बन्धन खः धका गन धर्मानु-
पश्यना भावनाया साधकं विचाः याइ अन हे च्वेथें तुं थ्व
संयोजनया उत्पत्ति गुकथं जुइ, उत्पन्न संयोजनया विनाश

गुकथं जुइ, तथा विनशित संयोजन गुकथं उत्पन्न मजुइगु सीका च्वनेगुली स्मृति तइ ।

आयतनं लिपा न्हेगू बोध्यङ्गया खँ वइ । न्हेगू बोध्यङ्ग स्मृति दुगु व्रखते दु धका मदइबले मदु धका सीका च्वनेगु अले अनुत्पन्न स्मृति गुकथं उत्पन्न जुइगु, उत्पन्न जूगु गथे याःसा पूर्ण जुइगु धका सीकेगु न्हापांगु बोध्यङ्ग अन्तरगत धर्मानुपश्यना भावना खः । वथें हे धर्म विचय (धर्म अन्वेषण) वीर्यं, प्रीति, प्रश्रव्धि, समाधि, व अपेक्षा नं दुबले दु, मदु बले मदु, मदुगु दइगु गथे, दया वःगु पूरा यायेगु गथे सीकेगु याना तृष्णां अलग जुया लोके छुं हे जि जिगु धका ग्रहण मयासे विहार यायेगु धर्मानुपश्यना भावनाया साधकया ज्या खः ।

धर्मानुपश्यनाया अन्तरगत दकसिवे क्वे प्यंगु आर्यसत्य-या खँ वइ । वं थ्व दुःख धका दुःखयात यथार्थथें खंकी, थ्व दुःख समुदय खः धका दुःख समुदय दुःखया हेतु यथार्थथें सीका च्वनी, थ्व दुःख निरोध पाखें यंकींगु मार्ग खः धका दुःख निरोध मार्गयात यथार्थ सीका च्वनी । थुगु प्रकारं दुनेयागु धर्म धर्मानुपश्यी

जुया विहार याइ, पिनेयागु धर्मे धर्मानुपश्यी जुया विहार
याइ । वथे हे दुने पिनेयागु धर्मे धर्मानुपश्यी जुया विहार याइ ।
हानं थुपि धर्मया उत्पत्ति सीका विहार याइ, विनाशयात
सीका विहार याइ । वथे हे उत्पत्ति व विनाशयात सीका
विहार याइ । थ्व धर्म खः धका सीकेगुली स्मृति ज्ञान वृद्धि
यायेगुली तत्पर जुया च्वनी । आश्रव-विमुक्त जुया विहार
याइ । लोके छुं वस्तुं हे जि जिगु खः धका ग्रहण याइ मखु ।

भगवान बुद्धं थ्व स्मृति-प्रस्थाने गुलि प्रत्यक्ष फलया
वर्णनयाना तथा विज्यागु दु थुकि सी दु- । वसपोलं आज्ञा
जुया विज्यात, 'भिक्षुपिं! गुह्यसिनं थ्व प्यता प्रकारयागु स्मृति
प्रस्थानयात न्हेदँ तक भावना याइ वं निता फले छता फल
प्राप्त याना काइ । व निता फल खः, अर्हत्त्व व अनागा-
मीत्व । भिक्षुपिं! न्हेदँया खँ छखे ति, खुदँ, न्यादँ, प्यदँ, स्वदँ
निदँ, दक्खि, खुला, स्वला, लच्छि, बाच्छि अथवा छगू हप्ता
जक थ्व भावना यात धाःसां निताय् छता फल लाभ याइ,
अर्हत्त्व वा अनागामीत्व ।

वस्तुतः आः हानं जि सभ्यक्-स्मृतिया विवेचन व मह-

त्ताया शब्द रचना यायेगु आश्यकता मखं । बुद्धया उक्त
आज्ञानुकथं वरू कीसं विस्तार विस्तारं पलाः छिना स्वयेगु हे
अर्हतत्व वा अनागामीत्व पद प्राप्तिया निरिति बुलुं बुलुं न्ह्यां
वनेगु खः ।

सम्यक्-समाधि

सम्यक्-समाधि , कुशल-चित्तया एकाग्रतायात धाइ ।
मेगु व चनं धाये माल धाःसा म्बाः मदुगु पाखे कल्पना मछ्ःवसे
सार्थक पाखे छगू निमित्ते जक चित्त एकाग्र यायेगुयात नं-
सम्मा समाधि वा सम्यक्-समाधि धाइ । थ्व आर्य अष्टाङ्गिक
मार्गया च्यागूगु मार्ग खः । बौद्ध-धर्मया मूलगु सार ला प्यंगु
आर्यसत्य खः, दुःख, दुःखया हेतु, दुःख मदयेकेगु उपाय, दुःख
मदयेकेगु मार्ग । दुःख मदयेकेगु मार्ग खः, आर्य अष्टाङ्गिक
मार्ग ।

सम्यक्- दृष्टि अर्थात् त्वःगु ठीकगु, विश्वास, सम्यक्-
संकल्प अर्थात् धात्थेंगु सार्थकगु संकल्प, सम्यक्-वचन अर्थात्
सत्य, सार्थक, मृदु हितकरगु खँ ल्हायेगु, सम्यक्-कर्मान्त अर्थात्

घाथेंगु कर्म वा ज्या, सम्यक्-आजीव अर्थात् सम्यक्-जीवन, सम्यक्-व्यायाम अर्थात् ठीक वीर्य वा उत्साह, सम्यक्-समाधि अर्थात् बांलाक भिगु निमित्ते चित्त एकाग्रता याना तयेगु थ्व हे च्यागू आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग खः ।

मनूतयेगु मने नाना प्रकारया कल्पना वा वया च्वनी । राग, द्वेष व मोह वा थुकिया विपरीत सद्गुण वाः वइगु धः जुया च्वनी । मनूतयेत चित्त पञ्चकाम वस्तु अर्थात् रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श पाखे द्वांवना च्वनी । वयागु शरीर छथाय् जुइ, मन छथाय् जुइ । शरीरं छगू याना च्वनी, मनं मेगु याना च्वनी । ज्या यायेगु मती तइ याये त्येका फःहीकी । थ्व हे चित्तया अस्थिरपनया निरिति उदाहरण खः । काम छन्द अर्थात् भोग सम्बन्धी आशा, ब्यापाद अर्थात् द्वेष व क्रोध, थीनमिद्ध अर्थात् आलस्य, उद्धच्च कुक्कुच्च अर्थात् चित्त व शरीरया चञ्चलता, विचिकिच्छा अर्थात् शंका, थ्व न्यागू अधोपतन पाखे मन मछ्वसे प्रथम, दुतिय, तृतीय, चतुर्थ, ध्याने मन तयेगुयात हे सम्यक्-समाधि धाइ ।

प्रथम ध्यान छुक्रियात धाइ ? “ कानं हि वितक्को विचारो पीति सुखं चित्तस्सेकग्गता ” धका अभिधर्मया विभंगे स्पष्टिकरण बिया तःगु दु । निमित्ते चित्त एकाग्र याना,

विरोध क्लेश मदयेका छ्वयेगु ध्यानया छगू कृत्य खः । वितर्क विचार, प्रीति, सुख एकाग्रता थ्व न्यागू अङ्गयात प्रथम ध्यान धाइ । वितर्क निमित्त काः वनी, विचारं निमित्त चित्त सञ्चार याइ, प्रीति निमित्त चित्त ह्यिता च्वनी, सुखं चित्ता-लम्बने रस अनुभव याइ, अले एकाग्रतां चित्त नाना प्रकारया आलम्बने मछ्वःसे छगू निमित्त जक स्थिर जुया च्वनी ।

विरोधी क्लेश मदयेका छ्वयेगु समाधिया छगू ज्या खः । वितर्क आलस्य मदयेका छ्वई । विचारे शंका न्हंका छ्वइ, प्रीति क्रोध व द्वेष फुका छ्वइ । सुखं शारीरिक मानसिक चञ्चलता चुइका छ्वइ अले एकाग्रतां भोग सम्बन्धी आशा म्हुना छ्वइ ।

प्रथम ध्यान लाभो योगीं उकिं थःके दुगु वितर्कयात हीन समके जुया व मदयेकेया लागी भावनाया उन्नति यायां वितर्क रहितगु विचार, प्रीति, सुख, एकाग्रताया प्यंगू अङ्ग युक्तगु दुतिय ध्यान कुशल चित्त लाभ याइ । दुतिय ध्यान लाभो विचार हीन भाःपाः भावनाया उन्नति याना वितर्क व विचार रहित प्रीति, सुख एकाग्रता स्वंगू अङ्ग युक्तगु तृतीय ध्यान लाभ याइ । वथें हे सुख एकाग्रता निगू अङ्ग युक्तगु चतुर्थ ध्यान व उपेक्षा एकाग्रता निगू युक्तगु पञ्चम ध्यान योगीपिसं थः थःगु

प्रयत्नं लाभ याइ । थुक्कियात् रूपावचर ध्यान धका नं धया
तःगु दु । थ्व ध्यानया क्रमे बुद्धं चतुक्कनय, पञ्चकनय धका
निगू प्रकारं देशना याना विज्यागु दु । चतुक्कनय धयागु
प्रज्ञा बुद्धि दुपिन्त, पञ्चकनय धयागु अल्प- प्रज्ञा बुद्धिपिन्त
ध्यान यायेगु प्रयत्न-शैली खः ।

छिक्कपिसं स्यू, चित्त परमाणु बल वेग स्वया नं शीघ्रगामी
सूक्ष्म खः । थ्व हे अस्थिर मन छगू निमित्ते जक तयेगुयात
हे सम्यक्-समाधि धाइ । उकिं चित्त एकाग्रता नितिं मनूत
जङ्गले हे च्वं वनेमा धया तःगु मदु । चित्तया एकाग्रता प्राप्त
यायेत नाना प्रकारया उपासना वं याइ । आहार मनसे शरीर-
यात दुःख कष्ट बी । शरीरयात दण्ड कष्ट विया मन वशीक-
रणया प्रयत्न याइ । गौयम बुद्धं चित्त एकाग्रताया लागी
थ्व पद्धति स्वीकार याना विमज्याः, अक व्यर्थ धका तकं स्वयं
अनुभव याना धया विज्यागु दु ।

समाधि तःगुमछि प्रकारयागु दु । उकी लौकिक व लोके-
त्तर प्रधान खः । लौकिक समाधि याइपिसं दके न्हापां शील
अर्थात् सदाचार पाखे विशेष ध्यान तयेमाः । आचरणया
पवित्रताय् चित्तया एकाग्रता व आनन्द दु । बुद्ध-धर्म मुख्य
मुख्यगु स्वंगू दु, शीलया स्थान थ्व गुणांगे प्रथम खः । समा-

धिया विषये छिर्कपिसं व्वना दी हे धुंकल, ल्यंगु मेगु गुणाङ्ग
 प्रज्ञा खः । वौद्ध वाङ्मयं जक मखु थौंया आधुनिक विचार
 शैली वा मनोविज्ञानं धाइ प्रज्ञा शस्त्रं हे तिनि पूर्णत क्लेशया
 छेदन जुइ । प्रज्ञा शस्त्र ज्वनीपिं जक इपिं जुइ, गुपि समाधिया
 ख्यले कवाज ह्यिता चवने धुंकल । अर्थात्, अज्ञानया दुर्ग भेद
 याना दुने दुहाँ मवंसें अन दुने च्वंगु प्रज्ञाया शस्त्रे अधिकार
 जमे याये फइ मखु । तर अभ्यन्तरे दुहाँ वनेत धाःसा वाक्
 परिशुद्ध जुइमाः हानं शुद्ध विचार विना काय वाक्या शुद्धि-
 करण असंभव खः । ल्हाः सिलीवले जःगुलिं देपागुलिं व्वः
 व्वः स्याइ । देपागुलिं जःगु व्वः व्वः स्याइ । अतः समाधि
 ज्ञान प्राप्त यायेत शील पालन मयासें मगाः । यदि शीलया
 पालन विना हे समाधि ज्ञान लाभ जुइगु बुद्धं उपदेश याना
 तःगु जूसा धर्म शास्त्र फुकं निष्फल हे जुइ धाःसां अपो खँ
 जुइ मखु । महापरिनिर्वाण सूत्रे भगवान बुद्धं आज्ञा जुया
 विज्या दु, 'शीलया परिभावितां प्रज्ञा महत्फल जुइ, अले
 प्रज्ञाया भावितां क्लेश चित्तं वांलाक विमुक्त प्राप्त जुइ ।
 शील, काय व वाक् संयम यायेत माःसा समाधि चित्त-संयम
 यायेत माः । अले प्रज्ञा जक चित्त संयम यायेगुली पासा जू
 वइ ।' आचरणया पवित्रताय् अर्थात् शीलया उपेक्षाय् प्रज्ञा

प्रतिफलित जुइ मखुः अथवा वाहिरिक वातावरणया एकान्तता
 मात्रं चित्ते ऐकाग्र हया बी मफु । वयागु मने ला कल्पनाया
 नृत्योत्सव जुया चवनी, सुख अनुभवं प्रशंसाया गुंगू थंसा दुःख
 अनुभवं पायःयातथें मनयात हा हा याना चवनी । अले आश्च-
 र्यं चाये म्वाः, समाधि स्थ व्यक्ति आशनं दना विसि वनं ।
 छह्य भिक्षु विहारे भिक्षुपिनि पुचले चवने मंमदया चित्त एकाग्र
 यायेत जंगले वनेगु मती तल । बुद्ध याके आज्ञा पवंवले बुद्धं
 छ जंगले च्वं वनेगु योग्य मजूनि, छंके शिक्षा व सत्संगत
 मगाःनि, शील पवित्र यायेगु स्वः, बुद्धि ज्या कायेगु स्व धका
 धया विज्यात । तर व भिक्षु माने मजू । स्वको तक लिंगका
 नं व भिक्षु जंगले वं हे वन । जंगले एकान्ते सिमा ववे फेतुल ।
 भावना यात । नाना प्रकारया वितर्क नाप वया संघर्ष महा-
 संघर्ष जुल । काम वितर्क, व्यापाद-वितर्क, विहिंसा-वितर्क
 नाप जूगु सँघर्षे व विजयी जुइ मफुत । भिक्षु बुद्धयाथाय् यवा
 क्षमा पवन । खः, अय् धका एकान्त स्थान निरर्थक धयागु
 मखु । धापूया तात्पर्य समाधिया निंति शील व बुद्धि नं माः
 धयागु सम्म खः । पाली साहित्ये समाधिया निंति फ़िगू तत्वया
 वर्णन याना तःगु दु, गुकी समाधिया सफलता निर्भर जुइ-

आवासो च कुलं लाभो, गणो कम्मं च पंचमं ।

अद्वानं ज्ञाति आवाधो, गन्थो इद्धिति ने वस ॥

अर्थात्- गुगु गृहे वा विहारे च्वं च्वनीबले वस्तु विचाः यायेगु अभाव पूर्ति यायेगु आदि अनेक ज्या दइ, थ्व चित्त एकाग्र जुइगुली विघ्न खः । दाजु-किजा, थःथिति तथा सेवा टहल याइपिं नापं च्वं च्वनीबले इमिगु सुखे सुखी दुःखे दुःखी, आनन्दे आनन्द जुइमाः, थ्व थाय् नं चित्त एकाग्र जुइगुली विघ्न खः । व्यक्तिया लाभ सत्कार एकाग्रार्थं बाधा खः । परिवार वा आपाः शिष्य दयेका च्वनेगु नं चित्त एकाग्रताया बाधक खः । विहार वा गृह दयेकीबले ज्यामिया प्रबन्ध, उपकरणया व्यवस्था, कार्य सम्पादन निंति प्रयत्न याये 'माःगु स्थाने चित्त एकाग्र जुइ मखु । थः व थः ज्ञाति बन्धुया रोग चित्त एकाग्रताया शत्रु खः । थुजागु विघ्न मदया नं शील व प्रज्ञाया सहायता दया नं समाधिया सम्पन्नता निंति चरित्र-ज्ञान व चरित्र नाप समाधि पद्धतिया संतुलन ज्ञान मदुसा समाधि प्राप्त जुइ मखु । मनूया चरित्र खुगू दु, अले भिन्न भिन्न चरित्र-पिनि निंति पीगू प्रकारया कर्मस्थान भावना दु ।

चरित्र खुगू खः, (१) राग चरित्र, (२) द्वेष चरित्र, (३) मोह चरित्र, (४) श्रद्धा चरित्र, (५) बुद्धि चरित्र व (६) वितर्क चरित्र । चरित्र आचरण व अभ्यासानुसारं

जुइ । राग चरित्रया लक्षणह्यं स्वभावं हे पलाः छीवले पालीया
दथु बें थी मखुगु जुइ । द्वेष चरित्रह्यं पलाः छीवले पालि च्वंकां
बँ म्हुइथें याना जुइ । याकनं याकनं पलाः छी, याकनं याकनं
ल्ह्वनी । मोह चरित्रह्यं ल्हाः तुति संका चञ्चल छांटं जुइ ।
अले पीगू कर्मस्थान खः, दस कसिण, दस अशुभ, दस अनुस्मृति,
प्यंगू ब्रम्ह विहार, प्यंगू आरूप्य, संज्ञा व व्यवस्था ।

राग चरित्र दुम्हेसित चित्त एकाग्र यायेत दश अशुभ व
कायगतानुस्मृति अर्थात् शरीर संबन्धी विचार याना च्वनेगु
थ्व फिछ्छगू निमित्त वया लागि अनुकूल जू । द्वेष चरित्र दुह्य
सित प्यंगू ब्रह्म विहार अर्थात् मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा
व स्वंगू वर्ण कसिण थ्व न्हेगु अनुकूल जू । मोह व वितर्क
चरित्र दुपिन्त आपाः यानाः स्मृति अर्थात् आश्वास प्रश्वास
यायेगु बखते होश तथा च्वनेगु कर्मस्थान अनुकूल जू । श्रद्धा
चरित्र दुह्यसित खुगू स्मृति अर्थात् बुद्धानुस्मृति, धर्मानुस्मृति,
संघानुस्मृति, शीलानुस्मृति, त्यागानुस्मृति, बेदनानुस्मृति
थ्व खुगू अनुकूल जू । बुद्धि चरित्र बुह्यसित मरणानुस्मृति, व उप-
समानुस्मृति प्यंगू धातुया व्यवस्था व आधार प्रतिकूलताया नं मेगु
संज्ञा शेष कसिण प्यंगू आरूप्य फुवकं चरित्रयात अनुकूल जूगु थुगु

रूपं छद्मं निमित्ते चित्त एकाग्र याना स्वनेगु यात हे सम्यक्-
समाधि घाइ । अले समाधिया अनुभूति गुजागु खः, थ्व शब्दा-
तीत विषय मखुसां अन्दाजं थय् अय् धका याऊँक धाये फुगु
विषय नं मखु । समाधि स्वतःया निरिति मानसिक सुख व
शान्ति बी अले परया निरिति वयागु पाखें दुःख नं जुइ मखु,
थ्व हे समाधिया सारांश फल खः, लाभ खः । अस्तु !

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग खे कववाल ।

चतु आर्य सत्य दुःख मुक्तिया साधना

- १) थ्व दुःख खः शारीरिक् व मानसिक्
- २) थ्व दुःखया कारण खः तृष्णा,
- ३) थ्व दुःखया निरोध खः निर्वाण,
- ४) थ्व दुःखया निरोध मार्ग खः

शील, समाधि, प्रज्ञा,
थ्व हे दुःखं मुक्तिया मार्ग खः
विपश्यनाया साधना लॅपुः-

क्रमश-दुःख आर्य-सत्यया विशेषता

बुद्धया मूल सिद्धान्त चतुर आर्य सत्यखः ।

- (१) दुःख आर्य-सत्य, (२) दुःख सभुदय आर्य-सत्य,
- (३) दुःख निरोध-आर्य सत्य, (४) दुःख निरोध मामिनि

प्रतिपदा आर्य-सत्य । थ्व आर्यसत्य मार्गं केवल भिक्षु पिनि निर्मित्त जक मजुसे सकल मानव पित्त नं आवश्यक ज्ञान मार्गं जुया च्वंगु प्रष्ट सीदु ।

बुद्धं भिक्षुपित्त दुःख सत्यया सिद्धान्त विवरण कँसे थ-
थे आज्ञा जुया विज्यातः-जन्म ज्वीगु दुःख । बुरा ज्वीगु दुःख ।
रोग जुइगु दुःख । सी मालीगु दुःख । यःपि नाप वाय्
मालीगु दुःख । मयःपि नाप च्वने मालीगु दुःख । मनय्
च्वं थें पुरय् मजुइगु दुःख । पञ्चस्कन्ध देह धारण याय्
मालीगु दुःख । शोक याय् मालीगु नं दुःख । ख्वय् मालीगु नं
दुःख, पीडित्त ज्वीमालीगु दुःख । चिन्तना ज्वीगु दुःख ।
अशान्ति ज्वीगु दुःख, संक्षिप्त रूपं धाल धाःसा न्यागू उपा-
दानस्कन्ध फुक्कं दुःख खः ।

भिक्षुपि! प्राणीत सत्व समूहय् उत्पन्न जुइगु पूर्ण रूपं
उत्पन्ने ख्यँचय मायागु गर्भय् समावेश जुइगु शरीर प्रकट
रुय् उत्पन्न जुइगु, न्हूगु जन्मस्कन्ध प्रकट
रूपय् उत्पन्न जुइगु, अले चक्षु आदि आयतन नं हाकनं प्राप्त
जुइगु आदि थुजागु स्वभावयात जाति (उत्पन्न जुइगु) वा
जन्म जुइगु धाइ ।

भिक्षुपि ! सत्त्वपिनि सत्तनिकाय समूह्य बुरा जुया
 वैगु, जीर्ण जुइगु, वा हाया वनीगु; सँ भुइसे च्वनीगु, ला
 छ्वंगू ह्य ह्य कुनीगु; जीवित आयुया हानि जुइगु; चक्षु
 आदि इन्द्रिय छिपय् जुइगु जुया च्वन; थुकीयातः जीर्ण
 अर्थात् जरा (बृद्धा अवस्था) धाइ ।

भिक्षुपि! सत्त्वप्राणीपिनि सत्तनिकाय समूहं च्युत जुइगु,
 च्युत जुइगु या पह भेद जुइगु; गगु लोप जुइगु, मृत्यु जुइगु, स्कन्ध-
 तय्गु विनाश जुइगु, लाशयात वां छ्वय्गु: जीवितेन्द्रिय धयागु
 प्राण चव्वुइगु जुयाच्वन उकीयात मरण जुइगु धाइ ।

भिक्षुपि! छगू मखु छगू थः थिति विनाश जुइगु; धन
 सम्पत्ति विनाश जुइगु, रोगं सात्ति याइगु, शील भङ्ग जुइगु;
 दृष्टि द्वनीगु पूर्णजुया च्वंम्ह ब्यक्तिया उगु वस्तु विनाश
 जुया छगू मखु छगू दुःख जुइगु, उकीया कारणं शोक सन्ताप
 जुइगु; ग.ग. शोक सन्ताप जुइगुया पह व भावं आन्तरिक
 शोक तीव्र जुइ उकीयात शोक धाई ।

भिक्षुपि ! छगू मखु छगूया कारणं वस्तु कार्य आरम्भणं
 स्पर्श जुइकाः सास्ति नया च्वंम्ह ब्यक्ति छगू न छगू यात
 उद्देश्य याना हालेगु गुण उपकार यात न्ह्यथना हालेगु,

थुकथं धाय्गु व हालेगु पह व भाव दया च्वंगु यात परिदेव
वा आलाप विलाप धाइ ।

भिक्षुपिं! शरीर्य जुया च्वनीगु शारीरिक पीडाः
शरीर्य जुया च्वनीगु मज्जा ताय वहः मजूगुः
शरीरयागु स्पर्शया कारणं जुया च्वनीगु मज्जा ताय वहः
मजूगु अनुभव आदियात दुःख जुइगु वा पीडा ज्वीगु धाइ ।

भिक्षुपिं ! मनय् जुया च्वनीगु दुःख व ह्याइपु
मनय् जुइगु चिन्ता व कल्पना मज्जा ताय
वहः मजूगु अनुभव दु उकीयात मन सुख मदइगु मानसिक
पिडा वा दौर्मनस्य धाइ ।

भिक्षुपिं! छगू मखु छगू विनाश जुइगुलि पूर्ण जुया च्वंह्य
व्यक्तिया अथवा छगू मखु छगू दुःख जुइगुया कारणं वस्तु
कार्य आरम्भणं स्पर्श जुइकाः सास्ति नया च्वंह्य व्यक्तिया
चित्तय् तःसकं कष्ट जुइगुः कष्ट जुइगु, पहः व भाव यात
तःसकं दाह जुइगु उपायास धाइ ।

भिक्षुपिं! थुगु लोकय् रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श व
स्वभाव आरम्भण गुह्य व्यक्तियात इच्छा मजुयईगु मजू याइगुमजू
चित्तबृद्धि जुइके मफु, प्रसन्न जुइके मफु, लव वना पुसेच्वंकेमफु, अथे

हे व्यक्तिया अनर्थ कामीपि अहित कामीपि सुख मजुइगु
 कामना याइपि भय उपद्रव शान्त मजुईगु कामना
 याईपि, अप्रियगु आरम्मण अप्रियपि व्यक्तपि लिसे
 नापलाइगु ध्व दइगु, नापं चवनेगु याय् माली थुकीयात अप्रि-
 यगु आरम्मण व अप्रियपि व्यक्तपि लिसे नापं चवनेगु दुःख
 धाइ ।

भिक्षुपि! थुगु लोक्य रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श व
 स्वभाव आरम्मण व व्यक्तियात इष्ट जुइगु त्व व नापुसे
 चवनीगु मनयात न्ह्याइगु अर्थकामीपि हितकामीपि, सुख
 जुइगु यःपि भय उदद्रव शान्त जुइगु यःपि मा वौ दाजु किजा
 तता क्येहेपि लिसे उह्य व्यक्तिया नाप मलाइगुः ध्व मदुइगु
 नापं मचवनेगु छथासं याना मचवनेगु धाल धाःसा भिक्षुपि!
 गुकीयात प्रियगु आरम्मण व प्रियपि व्यक्तपि लिसे बाया
 चवनेगु दुःख धाई ।

भिक्षुपि! न्हूगु जन्म उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुपि सत्वप्राणि
 पिके न्हूगु जन्म उत्पन्न जुइगु स्वभाव मदुपि जुइ , दुःख गुलिजू
 अले न्हूगु जन्म उत्पन्न जुइगु स्वभाव नं जिमि पाखे मवःसा
 गुलिज्यू धयागु इच्छा उत्पन्न जुइगु जुया चवन; उकथं इच्छा
 यासा उगु न्हूगु जन्म उत्पन्न मजुइगु यात इच्छा मात्रं थ्येके

फइ मखुगु दयेके फइ मखुगु जुया च्वन । थुकीयात तृष्णा द्वारा इच्छा जुयानं प्राप्त मजू, उगु प्राप्त जुइ फइ मखुगु यात ल्व वंकेगु दुःख धाइ, दुःख मानसिक सारिस्त बन्धनयनं विस्तृत ।

भिक्षुपि! रूप उपादान स्कन्ध, वेदना उपादान, स्कन्ध, संज्ञा उपादान स्कन्ध, संस्कार उपादान स्कन्ध, व विज्ञान उपादान स्कन्ध यात संक्षिप्तं न्यागु उपादान स्कन्ध धाई ।

भिक्षुपि! गुलिनं रूप दु चाहे भूतकाल यागु ज्वीमाः चाहे वर्तमान यागु, चाहे भविष्यकाल यागु चाहे थःगु अभ्यन्तर्य च्वंगु थजु अथवा पिनेयागु स्थूलगु ज्वीथब्यु अथवा शूक्ष्मगु, चाहे हीनगु थजु वा प्रणीतयगु चाहे तापाक च्वंगु थजु अथवा लिक्क लाःगु ब फुकं रूपउपादान स्कन्ध याहे अन्तर्गत खः । गुलिनं संज्ञा दै च्वनी व फुकं संज्ञा उपादान स्कन्ध याहे अन्तर्गत खः । गुलिनं संस्कारत्र दु फुकं संस्कार उपादान स्कन्धया अन्तर्गत खः, गुलिनं विज्ञान दु ब फुकं विज्ञान उपादान स्कन्धयाहे अन्तर्गत खः ।

दुःख सत्यया विवरण “पञ्च स्कन्ध” या विषय बां-लाक खँ तः पालिशब्द, इमेपञ्च, खन्ध अनिच्चा, इमेमञ्च

खन्धा दुक्खा, इमेपञ्च खन्धा अनत्ता, भावना खँका यंक्य-
गुहे (प्रज्ञा)या मिखा चाय्क्यगु खः, अथवा ज्ञान सिद्ध
ज्वी ।

भिक्षुपि! प्यंगु महा भूतयात प्यंगु महाभूतं दया वया
च्वंगु गुलिनं रूपत उत्पत्ति जुया च्वन, उकी यात रूप उपादान
स्कन्ध धका धाइ ।

भिक्षुपि ! पृथ्वी धातु, जल धातु, अग्नि धातु, तथा
वायु धातु यात प्यंगु महाभूत धाइ ।

भिक्षुपि! पृथ्वी धातु निगू प्रकारया दु दुने यागु आध्या-
त्मिक पृथ्वी धातु तथा पिनेयागु वाहिरिक पृथ्वी धातु ।
प्रत्येक ब्यक्ति पिके वा शरीरय् दुने गुलि नं कर्मयातः दया
च्वंगु छाःगु क्वाःतुगु, तत्त्वत दु, गयेकि छ्पने च्वंगु सँ, ह्यय्
च्वंगु चिमिसँ, वा छ्पंगुला सँ प्वाय् हिनु क्के क्केय्या दुनेय्
स्य, जल, स्ये, नुगचु, स्वे अःपि पिलि, स्व तःपुगु आतापति,
चीपूगु आतापति प्वा मल आदियात छ्झसिगु निजी पृथ्वी
धातु धकाः धाइ । अनलि चाहे थःगु पृथ्वी धातु थजु चाहे
पिने च्वंगुपृथ्वीधातु हे थजु, इपि नितां खालि पृथ्वी धातु
मात्र खः । उकि छ्झसिनं थुइकेमाः यथार्थता ब वास्तविक

प्रज्ञा अनुसारं ध्व जिगु अधीनय दुगु मखु, ध्व जि मखु, ध्व जिगु आत्मा मखु ।

भिक्षुपिं! जल धातु निगू प्रकारया दु । दुने यागु आध्यात्मिक जलधातु व पिनेयागु बाहिरिक जलधातु । प्रत्येक ब्यक्तिया के वा शरीरय् गुलिनं कर्मयानां, दया च्वंगु तिक नीगू वा वा वनीगु स्वभावत दुः, गथेकि पित्त, कफ, खै, घालय् च्वंगु ह्लि,हि, यतिलाय् चिकं सना वइगु, रव्ववि, दा ह्लिलाई, पिसाव थुपिं फुक हे जल धातु धाइ । अनंलि, चाघ दुने यागु जल धातु थजु चाहे पिने च्वंगु जलधातु हे इपिं निता खालि जल धातु मात्र खः । थुकिं प्रत्येक ब्यक्ति थुइकेमाः यथार्थता व वास्तविक प्रज्ञा अनुसारं ध्व जिगु अधीनय् दुगु मखुः ध्व जि मखु ध्व जिगु आत्मा मखु ।

भिक्षुपिं! अग्नि धातु निगू प्रकारया दु । दुनेयागु आध्यात्मिक अग्निधातु तथा पिनेयागु बाहिरिक अग्निधातु ब्यक्तियाके वा शरीरय् दुने गुलिनं कर्मयाना वदा च्वंगु क्वागू पूगु तत्वत दु क्वाना च्वनीगु उकिं ह्ये नयागु पचय् ज्वीगू जलय् ज्वीगु आवि प्रत्येक पिं के दुने दया च्वनीगु अग्नि समान क्वाईगु मि खः, उकीयात अग्निधातु धका धाइ। अनंलि

चाहे दुनेयागु अग्निधातु हे थजु वा पिनेयागु अग्नि धातु हे
 इपि नितां अग्नि धातु मात्र खः । उकिं प्रत्येक व्यक्ति थुइ-
 केमाः, यथार्थता व वास्तविक प्रज्ञा अनुसारं थ्व जिगु अधीनय्
 दुगु मखु, थ्व जि मखु; थ्व जिगु आत्मामखु ।

भिक्षुपि! वायु धातु निगू प्रकारया दु । दुनेयागु आध्या-
 त्मिक वायु धातु तथा पिनेयागु वाहिरिक वायु धातु । प्रत्येक
 व्यक्ति पिके वा शरीरय् दुने गुलिनं कर्मयाना दया च्वंगू फय्
 वा फय्यागु तत्वत दु; गथेकि च्वं थाहां वनीगु वागु क्वे
 पाखे क्वाहाँ वनीगु वायु, प्वाथे दुने व आतापती च्वनीगु
 वायु क्वँचय् च्वनीगू वायु अङ्ग प्रत्यङ्गय् चाचा हिलीगु वायु,
 श्वाश प्रश्वास वायु आदि व्यक्ति पिके दुने आध्यात्मिक सन्तय्
 दुगु वायुधातु घका धाइ । अनलि चाहे दुनेयागु वायु-
 धातु थःजु वा पिनेयागु वायुधातु हे थजु इपि नितां वायुधातु
 मात्र खः ।

उकिं प्रत्येक व्यक्ति थुइकेमाः यथार्थता व वास्तविक
 प्रज्ञा अनुसारं थ्व जिगु अधीनय् दुगु मखु, थ्व जि मखुः, थ्व
 जिगु आत्मा मखु ।'

भिक्षुपि ! गथे धाःसा सिं घांय् तथा चा मिले जुया

आकाशयात घेरय् याना दय्का तल उकीयात हे छें भाइगुखः,
 उगु हे प्रकारं क्वेय् हिनु छ्यगु, मिलय् जुया आकाशयात
 चाहीकाः तःगुयात रूप वा शरीर घाइगु जुयाच्चन । वेदना
 स्वता दु- सुख वेदना, दुःख वेदना व सुख नं मखु दुःखनं
 मखुगु (उपेक्षा) वेदना ।

संज्ञा खुता प्रकारया दु- शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श व धर्म
 संज्ञा । चेतना खुता प्रकारया दु- शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श व
 धर्मचेतना । चक्षु विज्ञान खुता प्रकार दु- श्रोत, घ्राण, जिह्वा
 काय व मनोविज्ञान ।

भिक्षुपि ! यद्यपि थःगु मिखा थिक जुया च्वसां पिये
 च्वंगु आरम्मण चक्षु पथय् खने दय्क मवल धाःसा हानं चक्षु
 प्रसाद व रूपारम्म या संगम मजुल
 धाःसा उकि उत्पन्न ज्वीगु चक्षु विज्ञान उत्पन्न जुइ
 फइ मखु ।

भिक्षुपि ! यद्यपि थःगु मिखा थिक जुया च्वसां पिये
 यागु आरम्मण चक्षु पथय् वं खने दय्क वयाच्चनं तर चक्षु
 प्रसाद व रूपारम्मण यागु संगम मजुल धाःसा उगू अवस्थायनं
 चक्षु विज्ञान उत्पन्न ज्वी फइ मखु ।

भिक्षुपि! गुवल्य् थःगु मिखा नं थिक जुया च्वंगु दु ।
 पिनेयागु आरम्मण नं चक्षु पथ्य् खने दय्क वयाच्चन, हानं
 चक्षु प्रसाद व रूपारम्मणया संगम नं जुल धाःसा विज्ञान
 उत्पन्न जुइ उगु अवस्थाय् सम्बन्धित चक्षु अथे या निर्मित्ति जिघ-
 या च्वनाः विज्ञानया उत्पत्ति हेतु (प्रत्यय) या आधार्य्
 जुइगु खः विना प्रत्ययं विनाहेटुं विज्ञानया उत्पत्ति ज्वी
 मखु ।

यगु कथंया हेतु व प्रत्यय मिल्य्जुया विज्ञान उत्पन्न
 थज्, उकीयागु नां सम्बन्धित हेतु व प्रत्ययया आधार्य् च्वं-
 वनी ।

चक्षु प्रसाद व रूपारम्मणया आधार्य् उत्पन्न जुइगु
 विज्ञानयात 'चक्षु विज्ञान' धाइ ।

श्रोत प्रसाद व शब्दारम्मणया आधार्य् उत्पन्न जुइगु
 विज्ञानयात 'श्रोत विज्ञान' धाइ ।

यथे जाःगु रूप उगु अवस्थाय् अनदुगु थजुइव्यु थ्व
 फुक्कं रूप स्कन्धय् दुथ्याः वनी ।

यथे जाःगु वेदना उगु अवस्थाय् अनदुगु थजुइव्युः थ्व
 फुक्क वेदना स्कन्धय् दुथ्याः वनी । यथे जाःगु संज्ञा उगु

अवस्थाय् अन दुगु थजुइव्यु, थ्व फुक्कं संज्ञास्कन्धय् दुथ्या-
वनी । यथे जाःगु संस्कार उगु अवस्थाय् अनदुगु थजुइव्यु,
थ्व फुक्कं संस्कार स्कन्धय् दुथ्याः वनी । यथे जाःगु विज्ञान
उगु अवस्थाय् दुथ्याः वनी । अनं हानं भिक्षुपि !
न्ह्याम्हं व्यक्ति छगु जन्म तोःता वनीगु व न्हूगु जन्मय् उथवा
स्वतन्त्र रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञानया प्रवेश जुइगु
विकास जुइगु व वृद्धि जुइगु उन्नति जुइगु यात सुं छह्य व्यक्ति
व्याख्या याय्गु सम्भव मदु ।

भिक्षुपि ! फुक संस्कार अनित्य खः । फुक संस्कार
दुःख खः । फुक धर्म अनात्म खः । रूप अनित्य खः वेदना नं
अनित्य खः, संज्ञा नं अनित्य खः, संस्कार नं अनित्य खः, तथा
विज्ञान नं अनित्य खः, । गुगु अनित्य खः व दुःख खः, गुगुदुःख
व अनात्म खः सुना नं पाय्छि जुइक धाय् फइ मखु किः
थ्व जिगु अधीनय् खः, थ्व जि खः, थ्व जिगु आत्मा खः उकि
यथे जाःगु रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान हे थजु, भूत
भविष्यत् व वर्तमान यागुः आध्यात्मिक व बाहिरिक यागु
स्थूल व सूक्ष्मगु, हीन व प्रणीतगु; तापाःगु व सत्तीगुः प्रत्येक
व्यक्ति उकीयात यथार्थता व वास्तविक प्रज्ञा द्वारा थुइकेमाः,
थ्व जिगु अधीनय् दुगु मखु, थ्व जि मखुः थ्व जिगु आत्मामखु ।

भिक्षुपि! छह्य मनु गुह्य मिखा दुह्य कामजुह्य खः वं
गंगाय् चुइके हया तःगु आपालं लः प्वः प्वः चा (फिज)
खनी, वं उकीयात पियाः स्वयाः क्वथीक परीक्षा याना
च्चंनी अनं लिपा वांलाक क्वथीक परीक्षा याय् धुंकाः वयात
व फुक्कं खालिगु फुसुलुगु धात्थेंगु मखुगु व थोस पदार्थं मखुगु
खनेदया वइ अथेंहे उह्य भिक्षुं फुकं रुप धातुत्त, वेदना संज्ञा,
संस्कार व विज्ञान यागु अवस्थात चाहे इपिं भूत भविष्यत व
वर्तमानं तापाःगू वा सत्तीगू थजु खनीगु जुयाच्चन । अले वं
उकीयात पिया स्वयाः वांलाक क्वथीक परीक्षा याना स्वइ
वांलाक क्वथीक परीक्षा याना स्वय् धुंकाः इपिं फुकं वयात
फुसुलुगु शून्यगु व आत्मा रहितगु खनीगु जुल ।

सुनां रुप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञानय् न्ह्याइपु
ताइगु खः, व दुःखय् न्ह्याइपु ताइह्य जुइगु जुल । अले गुह्य
दुःखय् न्ह्याइपु ताइह्य खः, व दुःखं मुक्त जुइमखुगु जुल ।
थ्व संसारय् गुबलें सुं अजापिं स्त्री वा पुरुष पित्तः मखनाला?
गुपिं चय्ढं ग्वीदं व सच्छिदं दय् धुंक्पिं खः, बुरा बुरिपिं जँ
चातुला च्वने धुंक्पिं तुतामं च्या ज्वीपिं थरररं खापिं थिर-
ता मदयेधुंक्पिं ताःकालं निसें यौवन पुलावने धुंक्पिं वा

फुकं हाया वनेधुकूपिस सँ व्याकं त्वीसे भ्वीसे च्वना वने
 धुकूपि लाहय् हय् कुने धुकूपि हाछम्हं कुलि कुलि नलि नलिजुइ
 धुकूपि अलेछन्त गबलें थथे बिचाः मवःला जिनं छन्हु अथे हे
 बुरा जुया वनी तिनि ? जिनं आःथुगु स्थिति मुक्त जुइ फइह्य
 मखु ।

छुं छं थ्व संसारय् गुवलें हे सुं उजोपि स्त्री वा पुरुषपि
 मखनाला गुपि रोगं, पीडित जुया च्वंपि रोगं ग्रस्त जुइका
 च्वंपि, थःगुहे मल मुत्रय् बुत्तु, बुला, च्वना च्वंपि मेपिसं जोनाः
 फेतुका वीमाःपि मेपिसं थने माःपि थने माःपि ? अले छु
 छन्त थथे बिचाः मवःला जिनं छन्हु अथे हे रोगया शिकार
 जुइ तिनि, जिनं आः थुगु स्थिति मुक्त जुइ फइह्य मखुतः ।

छुं छं थ्व संसारय् गुवलें उजाःपि स्त्री वा पुरुष पिनि
 लाश मखनाला गुपि सिना, छन्हु दुपि, निन्हु दुपि, अथवा स्वन्हु
 दुपि, मना वयाच्वंपि वंचुसे च्वंगु रङ्ग रूप दुपि, विभिन्न
 विकारं युक्त जुया च्वंपि ? अले छु छन्त थथे बिचाः मव
 जिनं छन्हु थथेहे मरणया शिकार जुइ तिनि, जिनं आः छन्हु
 थुगु स्थिति मुक्त जुइ फइह्य मखुत ।

भिक्षुपि ! संसारया आदि खंके फइ मखु । अबिद्यां
 वाधा वीका च्वंगु तृष्णां कत्ताक चिनातःगु कारणं प्राणी

पिनिगु ह्लापागु सुर्यात लुइका काय् फइ मखु, इपिं फुकं
संसार चक्रय् चा चाः हिला च्वनीपिं खः, दिपाः मदय्क
व्वाय् व्वाय् जुया च्वनीपिं खः ।

भिक्षुपिं ! थुकीयात छिमिसं छु धका मती तया ? गुगु
थ्व मिखा यागु रव्वविधाःदु वार वार जन्म काय्गु थुगु जन्म
चक्रय् चा चा हिला व्वाय् व्वाय् जुजुं मर्यापिं लिसे ह्वेने माः
गुलिं व यपिंलिसे वाय् माःगुलिं रव्वय्गु विलाप याय्गु द्वारा
थ्व ता हाकःगु यात्राय् घ्वाइगु खः उगु रव्वविधाः आपाः
जुइ लाकि अथवा प्यंगु महासमुद्रे च्वंगु लः आपाः ज्वी ?

भिक्षुपिं ! चिरकाल तकं मां सिनाः दुःख सिया वय्
धुंकल, अबु सिनाः दुःख सिया वय् धुंकल, काय् सिनाः दुःख
सिया वय् धुंकल, ह्याय् सिना दुःख सिया वय् धुंकल । दाजु
तता केहे पिं सिनाः दुःख सिया वय् धुंकल, धन सम्पत्तिया
विनाशं यानाः दुःख सिया वय् धुंकल, ल्वय् जुया दुःख सिया
वय् धुंकल ।

इमिसं उगु थुगु दुःखया कारणं रव्वविधाः हाय्का वगु
रव्वविधाः हे अवश्यमेव थ्व ताःहाकगु यात्राय् प्यंगु महा-
समुद्रय् च्वंगु लः स्वया नं आपाः ज्वीगु जुल।

भिक्षुर्पि ! थकीयात छिमिसं गथे मती तथा गुग्ध्व तां
 हाकगु यात्राय थः थः पिनिगु छ्वे त्वा लहाकाः वाः वगुः हिवाः
 आपाः जुल जुइ लाकि अथवा प्यंगू महा समुद्रे च्वंगु लः आपाः
 जुइ ?

छिमित दाखुँतय् रूप्य महा मार्गया लुटाहातय् रूप्य वा
 व्यभिचारीतय् रूप्य ज्वंका छ्वे त्वा लहाका बःगु यक्व यक्व
 हे जुइ धुकल, गकीया कःरणं दुःख सत्यया उदाहरण या खँ
 न्हयन धासाः पट्टाचाराया बाखँ न्हथने वह जू ।

उभोपुत्ताकालकता— पन्थे मप्हं पतीमतो, मातापिता च
 च एकचित्त कस्मि उह्य रे अर्थः— निम्ह काय् मचा सित
 भात नं लय् सिना वन, मां वो किजा थुर्पि स्वम्हनं छगू है
 चिताय् च्याना भरम जुया (सिना) वन, धका विस्मात
 यात ।

बुद्धया उपदेश—

योच वस्स सतं जीवे—अपस्सं उदयव्ययं

एकाहं जीवितं सेट्थो, पस्सतो उदयव्वयं ॥

अर्थः—गुम्ह सच्चिद्दजीवितजुया च्वनानं, (अपस्सं उदय व्ययन्ती)

(पञ्च स्कन्ध स्वभाव धर्म यागु, न्योन्यागु प्रकारं) दया वैगु
व फुना वनीगु यात मखंका च्वनीगु सिवे (‘‘ पस्सनो उदय
व्ययगान्ति,) दया वैगु व फुना वनीगु यात खंका सीका,
(वरू) छन्हुजक जीवित जुया च्वनेगु श्रेष्ठ
खः सर्वज्ञ बुद्धं पटाचारा यात थुगु प्रकारं
धर्मोपदेशना याना विज्यागु अवसारे पटाचारा (= भि-
क्षुनी) सहपाटि साम्भदा नापं अर्हत प्राप्त याना विज्याह्य
जुल । दुःख सत्य यात ह्यसीकुगुया फल खः ।

थ्व ताः हाकःगु यात्राय् वाः वय्का वःगु हिवाः हे निस्स-
न्देह प्यंगू महा समुद्रे च्वंगु लः स्वया नं आपा जुइगु जुल ।
तर गुकथं थ्व सम्भव जुइ फइले धाःसा -

भिक्षुपि! थ्व संसार थाःगा मदुगु अनादि खः । अविद्या
निवारणं बाधा वीका च्वंपि तृष्णा संयोजनं चीका च्वंपिसं
थुकीयागु ह्यापांगु आदियात पत्ता लगय् याय् फइमखु । इपि
बार बार जन्म काय्गु चक्रय् चा चा हिला जुइपि ब्वाँय् ब्वाँय्
जक जुइपि जुया च्वन ।

भिक्षुपि ! थुकथं छिमिसं ताकाल तक दुःख सिया वय्
धुंकल, सास्ति नया वय् धुंकल, दुर्भाग्य भोगयाना वय् धुंकल,

स्मशान भूमियात् जाय्का वय धुंकल आः फुकं प्रकारया भवं
 (जन्मं) गाक्कं वैराग जुइके माल । व फुकं अवस्थां थः थः
 पित्त मुक्त यानाः उकिं लिचिला वनेगु कल्याणमय सम्फ्य
 ज्वीगु स्वय् माल ।

दुःख समुदय आर्य सत्य

भिक्षुपि! दुःखया मूल कारण समुदय आर्य सत्य, तृष्णा
 खः गुकिं न्हूगु पुनर्जन्मयात् उदय जुइका बीगु खः । मज्जा
 ताइगु व रागं युक्त जुया च्वंगु खः । गुवले थन गुवले अन सक-
 भनं न्ह्यावलें न्हू न्हूगु आनन्द जुइका काइगु खः ।

गथेकि- काम तृष्णा, भव तृष्णा, तथा विभव तृष्णा
 उगु तृष्णा हे दुःखया मूल कारण समुदय आर्य सत्य खः ।

‘काम तृष्णा’ धैगु पञ्चकाम गुणय् सुख विलास याय्गु
 तृष्णा खः ।

‘भव तृष्णा’ धैगु पुनर्जन्म यागु तृष्णा खः ।

‘विभव तृष्णा’ धैगु तृष्णा दय्क दय्कन पुनजन्मय्
 विश्वास मयाइगु तृष्णा खः ।

भिक्षुपि ! उगु तृष्णा गन गथे उत्पत्ति जुया गन गथे
 हा काइगु खः ? थ्व संसारय् गन प्रिय यःगु वस्तु दया च्वनी

संसारय् मज्जा ताय् बहःगु दया चवनी अन थ्व तृष्णा उत्पत्ति
जुइगु खः अन हाकाइगु खः ।

थ्व संसारय् चक्षु प्रिय वस्तु खः, मज्जा ताय् बहःगु
खः । स्रोत, घ्राण, जिह्वा, काय, व मन, प्रियवस्तु खः मज्जा
ताय् बहःगु खः, अन थ्व तृष्णा उत्पत्ति जुइगु व हाकाइगु
खः ।

रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श, व धर्म प्रियवस्तु खः ।
मज्जा ताय् बहःगु खः । अन थ्व तृष्णा उत्पत्ति जुइगु व हा
काइगु खः ।

विज्ञान, संस्पर्श संस्पर्शया कारणं उत्पन्न जुइगु वेदना,
संज्ञा, छन्द, तृष्णा विचाः, पुन विचार प्रियवस्तुत खः हा
काइगु खः ।

भिक्षुपि ! थुकीयात दुःखया मूल कारण समुदय आर्य
सत्य धाइ ।

दुःख निरोध आर्यसत्य

स्वंगुगु आर्यसत्य ख- दुःख निरोध । दुःख निरोधया
अर्थ खः निर्वाण । थ्व सउपादिसेस निर्वाण व अनुपादिसेस
निर्वाण धकाः निथी दु ।

सउपादिसेस निर्वाण घैगु पञ्चस्कन्ध ल्यंदया नं क्लेश
मदय् धुकूगुयात धाइ ।

अनुपादिसेस निर्वाण घैगु पञ्चस्कन्ध नं क्लेश नं ल्यं
पुल्यं मदय् धुकूगुयात धाइ ।

दुःख निरोध गामिनी प्रतिप्रदा आर्यसत्य दुःख निरोध
ज्वीगु उपाय दुगु नं सत्य खः । व उपाय घैगु थ्वहे आर्य
अष्टांगिक मार्ग खः ।

मार्ग-सत्य

(विवरण)

मगङ्गया परिचय

“किलेसे मारेन्ता निब्बानं गच्छन्ति एतेनाति मग्गो”

अर्थ- थ्व धर्म समूहं सत्काय दृष्टि आदि क्लेश मलयात हटय् यानाः अपाय दुःख वट्ट (संसार चक्र) दुःख अन्त यानाः निर्वाण थ्यंक् थ्यंकावीगु समर्थता दुगुलि थुकियात मग्ग (मार्ग) धाइ ।

मार्ग च्यागू प्रकारया दु-

सम्मादिट्ठि, सम्मासंकप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्त, सम्माआजीव, सम्मावायाम, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

थ्व च्यागू मार्ग लोकोत्तर ज्ञान दर्शन विशुद्धी छकोलनं समावेश जुयाच्चन । न्ह्योःनेयागु न्हापालाकगु लौकिक विशुद्धि लय् न्यागू मार्गं जक छकोलनं समावेश जुयाच्चन । सम्यक्-वचनं, सम्यक्-कर्मान्त व सम्यक्-आजीविका, शील

(१०१)

विशुद्धि मात्र समावेश जूगु जुल । थ्व मार्गङ्गं सम्यक्-वचन
सम्यक् कर्मान्त व सम्यक् आजीविका “किलेसे मारेन्ता
निब्बाणं गच्छन्ति एतेनाति मग्गो” (अग्नेडी) चित्त विशुद्धि,
आदिइ समावेश मजूगु जुल ।

उकीया निम्ति बोधि पक्षीय-धर्मय् शील विशुद्धिया अर्थ
खः । “विवेक निस्सितं व विराग निस्सितं” व अनुसार
“सम्मा वाचं भावेति विवेक निस्सितं” विराग निस्सितं,
निरोध निस्सितं, वोस्सग्ग परिणामि ।

सम्माकम्मन्तं भावेति विवेक निस्सितं विराग निस्सितं
निरोध निस्सितं वोसग्ग परिणामि ।

सम्मा आजीवं भावेति, विवेक निस्सितं विराग निस्सितं
निरोध निस्सितं वोसग्ग परिणामि । (सम्मोद विनोदनी
अट्टकथा व सुतन्त भाजनीय वण्णन) ।

थन भव-सम्पत्ति क्कुक्क्य जुइगु ‘वट्ट निस्सित’ शील
यात काइ मखु, काय्मज्ज्यु । थ्वहे जीवनय् आर्यं मार्गं व फल-
प्राप्त याय् फँगु शील-विशुद्धियात सीक सीकं पालन याय्गु
तोःती पिन्त आदिब्रह्मचरिय शीलया विशुद्धिता जुइमखु । मेगु
भवय् निर्वाण प्राप्त जुइगु लक्षयाना शीलपालन यात धाःसा

उगु पारमिता शील जूवनी, गुगु दिवट्ट निस्सितशीलया छग्गु
अंश जक जुइ ।

सम्यक्-वचन, सम्यक्-कमन्ति व सम्यक् आजीविका
मार्गङ्ग केवल शीलया अङ्ग दुगु शुद्ध शील विशुद्धि जूवनी ।
उकीयात विरति-चेतसिक नं धाइ ।

सम्यक्-संकल्प वितर्क चेतसिक खः । उकिं हे व प्रज्ञाया
अग्रदूत जुयाः प्रज्ञाय् दुथ्यागु खः । स्वंगु प्रकारया संकल्प दु ।
व खः नैष्कर्म्य, अव्यापाद व अविहिंसा गथे कारा पास्य लाना
च्वंहा व्यक्ति वा शत्रुपक्ष सेनातय्सं घेरय् याका च्वना च्वंहा
व्यक्ति जङ्गलया मिं घेरय् याका च्वंहा च्वंहा व्यक्ति, जालय
वलिच्छ क्यना च्वंहा न्या थुपिं पंजलय् कुनातःह्य ङ्गः प्राणीपिं
मनसे मद्यंसे केवल उगु संकीर्ण व कठिन परिस्थितिं विस्युं
वनेत ह्वताः स्वयाः लपु माला च्वनेगु खः अथे हे सम्यक्
प्रधान काण्डय् क्यना तय् धुंथे थः पिनि सन्तानय् निरन्तर
दया वया च्वंगु पुलांगु अनन्त अकुशल जुइतिनिगु अनन्त
अनुत्पन्न अकुशल कर्मवन्धनं कात्तु काकाः चिका च्वने मानिगु
जुयाः उगु उत्पन्न अनुत्पन्न अकुशल धर्म मुक्तजुइगु उपाय
यात दृढतापूर्वकं माला जुया च्वनीपिं व्यक्ति पिनिगु संकल्प

यातः हे नैष्कम्य संकल्प मार्गंङ्ग धाइ । थ्वहे जीवनय् वट्ट-दुःख
(भव-चक्र) मुक्त जुइगु उपाय सोचय् याय्गु छगू प्रकारया
संकल्प खः ।

मेत्ता-कान (मैत्री = भावना) नापं सम्बन्धित संकल्प
यात अव्यापाद-संकल्प धाइ । करुणा-कान (करुणा-भावना)
नाम सम्बन्धित संकल्पयात अविहिंसा संकल्प धाइ । वाकी
जुयाच्चंगु व्याक्कं ध्यान मार्गं नाप सम्बन्धित संकल्पयात
नेक्खम संकल्प (नैष्कम्य संकल्प) धाइ । थये प्रकट जुया
च्चंगु स्थान विशेष यात नं वाँलाक सीकेमाः ।

सम्यक्-दृष्टि, सम्यक्-व्यायाम, सम्यक्-स्मृति, व
सम्यक् समाधि थ्व प्यंगू मार्गंङ्गया स्वरूप च्वय् बोज्जङ्गय्
उल्लेख जुइ धुंकूगु दु ।

सम्यक्-दृष्टि व सम्यक् संकल्प थुपिं निगू पञ्जा स्कन्ध
(प्रज्ञा-स्कन्ध) खः । थ्व निगू मार्गं प्रज्ञा स्कन्धय् लावनी ।
स्कन्धया अर्थ खः भाग वा समूह । सम्यक् वचन सम्यक्
कर्मान्त व सम्यक् आजीविका यात शील स्कन्ध धाइ ।
सम्यक् व्यायाम सम्यक् स्मृति व सम्यक्-समाधि समाधि

स्कन्ध खः । शील स्कन्ध मगङ्ग- ध्वहे जन्मय् दिट्ठि अनुसय
भूमियातः नष्ट याय्गु हेतु धारण व पालन याय् माःगु आ-
जीवट्टमकशील लौकिकय् शील-स्कन्ध मार्गङ्ग खः । ध्व
शील-विशुद्धि खः ।

निगू प्रकारया आजीवट्टमक शील दु । गृहस्थी पिनि
आजीवट्टमकशील व भिक्षु पिनि आजीवट्टमकशील उकी
मध्यय् स्वंगू काय-दुश्चरित्र व प्यंगू वाक् दुश्चरित्रं विरत
जुइगु गृहस्थी पिनि आजीवट्टमक शील खः । अट्टाङ्ग उपो-
सथ शील व दसाङ्ग शीलत आजीवट्टमक शीलयात पालिश-
लगय् याय्गु शीलत जुल ।

विनय पिटकय् उल्लिखित (२२७) शिक्षाया पालन व
संरक्षण भिक्षुपिनि निर्मित आजीवट्टमक शील जुल । अर्थ
कथाया वर्णन अनुसार ध्व (२२७) शिक्षा पद काय कर्म व
वची-कम्म निगुली समावेश जुयाच्चंगु जुल । विनय पिटकय्
उल्लेखित मेगु वाकी जुया च्वंगु शील-स्कन्ध भिक्षुपिनि
आजीवट्टमक शीलयात पालिश तइगु शील जुल ।

जीवनय् सिमा बढे जुइथें चित्त-विशुद्धि आदि च्वय्
च्वय् यागु (६) ता प्रकारया विशुद्धि थुगु शील-विशुद्धिया
आधारय् अभिवृद्धि जुइगु खः थुगुशील विशुद्धि चित्त विशुद्धि

आदि दथु यागु न्यागू विशुद्धि यात ल्वाक बुक मयासे गुकथं शुद्ध जुया च्वने माःगु खः उकथं म्हापायें हे शुद्ध जुइका लोकात्तर ज्ञान दर्शन विशुद्धियात जक शील-स्कन्ध मार्गङ्ग स्वंगू सम्यक्-वचन, सम्यक कर्मान्त, सम्यक् आजीविकया रूप्य मिलय् याना उत्पन्न जुइयोगु जुल । दथुयागु न्यागू विशुद्धि यात छाय् ल्वाक बुकः मयासे तया तइगुले धासा आलम्बन समान मज्जुगुया कारण खः । लोकोत्तर विशुद्धि जक आलम्बन समान जूया निर्मित सहजात रूपं मिलय् जुया ज्या जुइगु जुल ।

समाधि स्कन्ध मगङ्ग-अनुसार भावनाया तरीका शुद्ध विषयना यानिक मार्ग व शमथ विषयना यानिक मार्ग धका निगू प्रकारया दु- उकी मध्यय् शुद्ध विषयना यानिक (शुद्ध विषयना भावना जक याइगु) शील विशुद्धि पूर्ण जुइवलय् कायगता स्मृतियात प्रतिस्थापित याय् धुंकाः शमथ भावना मार्गय् लगय् मज्जुमे दृष्टि विशुद्धि आदि विषयना भावना मार्ग मुक्तयात अभ्यास याय्गु तरिकायात शुद्धविषयना-यानिक मार्ग धाइ । कायगता-स्मृति यात स्थापना याय् धुने वं ध्यान समापत्ति धयागु शमथ मार्गय् आरूद्ध जुया प्रथम ध्यान समापत्ति, द्वितीय ध्यान

समापत्ति, तृतीय ध्यान समापत्ति, चतुर्थ ध्यान-समापत्ति, पञ्चम ध्यान समापत्ती आकासानञ्ज्रायतन, विञ्ज्राणञ्चायतन ध्यान आकिञ्चञ्ज्रायतन ध्यान, नेवसञ्ज्रानासञ्ज्रायतन ध्यान,समापत्ति मध्यय् छगू छगू प्राप्त याय् धुनेवं दृष्टि विशुद्धि आदि विपश्यना मार्गय् आरूद्धजुया कोशीश याय्गु तरीका यात शमथ-विपश्यना यानिक मार्ग धाइ ।

ध्व निगू तरीका मध्यय् (१) शुद्ध विपश्यना यानिक मार्गय् ध्व समाधि-स्कन्ध मार्गङ्ग, स्वंगू सुञ्ज्रत समाधि अनिमित्त-समाधि व अप्पणिहित समाधि धयागु स्वता प्रकारया समाधि नामं शमथ कृत्य व चित्त विशुद्धि कृत्यपूर्ण जुइकीगु जुल ।

(२) शमथ-विपश्यना-यानिक मार्गय्जक स्वंगू प्रकारया समाधि परिकम्म-समाधि, उपचार समाधि व अप्पना-समाधि द्वारा व विपश्यनाया क्षेत्रे ध्यनीगु वखते सुञ्ज्रत-समाधि अनिमित्त-समाधि व अप्पणिहित समाधि धयागु स्वंगू समाधिया नामं शमथ कृत्य व चित्त-विशुद्धि कृत्यपरिपूर्ण याना बीगु जुल ।

उपर्युक्त शील-विशुद्धि व कायगता-स्मृतिया अवस्थाय्-

ला खणिक (क्षणिक) समाधि कृत्ययात पूर्ण जुइकीगु जुल ।

पञ्चा स्कन्ध मग्गङ्ग निगू-

शील-विशुद्धि व कायगता-स्मृतिनिसैं शुद्ध-विपश्यना यानिकमार्ग व शमथ विपश्यना यानिक मार्ग निगुलीनं योत्यतानुसारं प्रज्ञाकृत्य पूर्ण जुइकीगु जुल । ध्व खँ निगुलिं लौकिक मग्गङ्ग व लोकुत्तर मग्गङ्ग लिसे सम्बन्धितगु खँ जुल । आ जि श्रोतापत्ति मार्गय् समावेश जुया च्वंगु लोकुत्तर मग्गङ्गया तरीका क्येना यंका छह्य छह्य बुद्ध पिनि बुद्ध शासनय् मुक्तजुया वनीपिं आर्यपिं मध्यय् फुक सिवय् क्वेलानाः संख्या कथं अपो दया च्वंपिं वट्टाभिरत (भौं सीं-साँ) अर्थात् सुखविपस्सक श्रोतापन्न पिनिगु गति यात थुगु सफुती खास महत्व वियातःगु खँः सीकेमाः । धर्तमान कालय् विशाखा, अनाथ-पिण्डक देवराज शक्र, चूलरथ देव, महारथ देव, अनेक वर्णदेव प्यह्य चतुर्माहाराजिकपिं सूर्यदेव चद्रदेव आदि-वट्टाभिरत-श्रोतापन्न आर्यपिं चतुर महाराजिक देवलोकय् हे असंख्य दया च्वन । तावतिस देवलोकय् नं असंख्य दयाच्वन । च्वय् च्वंगु देवलोकय् नं अथेहे असंख्य दयाच्वन । उरपिं पुद्गल पिनि काम लोकय् आपालं अप्वः याना; ह्लय्कः तक जक प्रतिसन्धि

काय्गु दयाच्चन । बृहत्फल आदि चतुर्थं ध्यान ब्रह्मलोक
 खुगुलीं छकः छकः जक प्रतिसन्धि काइगु दयाच्चन । प्रथम
 ध्यान भूमि स्वंगू ध्यान भूमि स्वंगु द्वितीय व तृतीय ध्यान भूमि
 स्वंगुली जन्म काइगु प्रतिसन्धिया सीमाना हे मडुगु जुल ।

इमित श्रोतापन्न छाया धाःगु ? हिमालय न्ह्याना वया
 च्वंगु न्यागू ततःधंगु नदी (खुसी) व न्यासः चिकि चिकि धंगु
 नदी (खुसी) यागु लःधा च्वेपाखे मन्ह्यासे केवल क्वे पाखे
 न्ह्यानाः महासागरय् मिलेय् जूवनीगु जुया निति नं श्रोत
 धया तल । उगुहे किसिमं इपि आर्यपि पृथक जनपिनिगु
 अवस्थाय् हाकनं मध्यसे अनुपादिसेस निब्बान पाखे हे जक
 तप्यंक न्ह्यब्बाना वना च्वनीगु जुयाच्चन । पृथक जनपि भवगु
 भूमि जूसा अवीचि नर्कय् थ्यंकं क्वय्क्व च्वंगु भूमि हाकनं कुतुं
 वनीगु थें इपि आर्यपि थः थः पिनिगु उत्पति भूमि क्वय्
 क्वय् च्वंगु अपाय-लोकय् उत्पन्न जुइ मखुगु व पतन जुइ
 मखुगु जुल । वरु उपि च्वय् च्वय् च्वंगु भूमिपाखे जक थहां
 थहां वनेगु लँपु छपु जक दुगु जुल । पृथकजनपि रूप व अरुप
 लोकय् तिहेतुक ब्रह्मा जुइ धुंकाः नं खिचा, फा, खा, कंग आदि
 दुर्गति अहेतुक प्राणीया जन्म थ्यंकं क्वय् क्वय् च्वंगु भूमि हानं

लिहाँ लिहाँ वइगुथें इपि आर्यपि पृथक् जन अवस्थाय् हानं
 लिहाँ मवैगु जुल । च्वय् च्वय् च्वंपि आर्य पिनिगु अवस्थाय्
 थहाँ थहाँ वनेगु छपु जक लँपु दुपि जुल ।

थुकथं, भूमि कथं व जन्म कथं हीनगु अवस्थाय् हानं
 प्राप्त जुइगु मजुसे छगू भुवनं मेगु, छगू जम्मं मेगु श्रेष्ठ पवि-
 त्रगु अवस्थाय् जक ऊन ऊन च्चे थहाँ वनेगु धयागु द्वार छगू
 मार्ग हे जक दुपि जुयाः अनेक जन्म अनेक कल्पत नं तँ थहाँ
 थहाँ वना च्वँ च्वँ दकसिवय् उच्चगु दकसिवय् श्रेष्ठगु अव-
 स्थाय् ध्यंकाः पञ्चस्कन्धयात परित्याग यानाः अनुपादिसेस
 निब्बाणय् ध्यंका, वनीगु जुल । थुकथं अनुपादिसेस निर्वात
 तक ताध्यंका, छस्वाकं थहाँ वनीगुयात हे धर्म श्रोत धाइगु
 जुल ।

सम्यक्-दृष्टि धर्म श्रोत, सम्यक्-संकल्प धर्म श्रोत,
 सम्यक् वचन, श्रोत सम्यक्-कर्मान्त, श्रोत सम्यक्-आजीविका
 श्रोत सम्यक्-ब्यायाम श्रोत, सम्यक्-स्मृति श्रोत व सम्यक्-
 समाधि श्रोत धयागु मतलब खः ।

१) सम्यक्- दृष्टि श्रोत उकी मध्यय् सम्यक् दृष्टि श्रोत

धयागु सत्काय्-दृष्टि धनुसय भूमि विनाश जुइ वं उकीया
 स्थानय् प्यंगू आर्य-सत्यया आभास (ज्योति) साक्षात्कार याय्
 फँगु सम्यक्-दृष्टि-भूमि रूपय् स्थापना जुइगु जुल । च्छि
 यंकं ख्यूँमे च्वना च्वंगु थासय् सूर्य लुइबलय् छः तुइया वैथें
 उगु सम्यक् दृष्टिया आलोक भूमि अनुपादिसेस निव्वान
 प्राप्त जुइगु जन्म तक अनेक जन्म व छगुलिं लिपा मेगु
 कल्पतक्क स्थिर जुया वं च्वनीगु जुल । अनेक जन्म व अनेक
 कल्प तक छगू भूवनं मेगु भवय् प्रकाश क्कन क्कन बरय् जुया-
 वं वनाः स्थिर रूपं प्रतिस्थापन जुइगु जुल । लोकय् माँ या
 प्वाथे जन्म जूगु अवस्थां निसें विघन वाधा प्यपुनाः वया निगः
 मिखाँ मिखाया जालं ख्वातुक त्वपुयाः आलोक धयागु गबले
 मखनीह्वासित विचामय (भिगु बासःवा भिगु अजः लुया
 वया उगु जाल हतय् जुया वय् साथं मिखाँ खंम्ह प्रकृति मनू
 जुया वइगु जुल । जोरनकाःछि मिखाया जाल चिला वना वं
 पृथ्वी आकाश, सूर्य चन्द्र तारापिं व फिगू दिशा नं छर्लग खने
 दइगु जुल । वया निर्मित प्रष्ट जुइगु जुल । यबलय् थजुइव्यु
 स्वय्खने मास्ति वक्कं पतिकं वया निर्ति प्रष्ट जुइगु जुल ।
 स्वयं खंके फइगु जुल । थुगु उपमाथें हे इपिं श्रोतापन्न आर्य

पित जन्मजूजूगु प्रत्येक जन्मय्, स्वंगू लक्षण (तिलवखण) अने
 प्यंगू आर्य सत्य प्रकाश प्रकट जुइगु जुल । स्वय्, खने मस्ति
 वःगु विचाः याय्, मास्ति वःगु आकाश चन्द्र सूर्य तयतथे
 प्रष्ट जुइक खनीगु जुल । धयागु मतलव खः । ध्व सम्यक्-
 दृष्टि श्रोत स्थापना जुइगु पह जुल ।

सम्यक्-संकल्प-श्रोत

“सम्मादिट्टिस्स सम्मा संकप्पां पहाति” अर्थात्-सम्यक्
 दृष्टि स्थापना जुल धाःसा सम्यक् संकल्प बृद्धि जुइ ।

‘धयागु वग्ग, संयुक्त पालि अनुसार सम्यक् दृष्टि महा-
 शब्द सदांया निरिति प्रतिस्थापित जुइवले इपि नापं-पुदगलपिके
 वट्ट दुःखं मुक्त जुइगुया कारण संकल्प, मेपि प्राणीपिन्त विनास
 मयाय्गु संकल्प मेपि प्राणीपिन्त दुःख पीडां मबीगु संकल्प
 धयागु सम्यक्-संकल्प महाराष्ट्रनं अनुपादिसेस निब्बान प्राप्त
 मजुइगु जन्म थ्यं कं अनेक अनेक कल्प जन्म उत्तरोत्तर बृद्धि
 यायां छगू जन्मं मेगु जन्म समृद्धि जुया वगुनी जुल । थथे
 सम्यक्-संकल्प श्रोतया प्रतिस्थापना जुइगु जुल । अर्थ कथा-
 लय्, धैतःगु दु- सम्मादिट्टिस्स, सम्यक्-दृष्टि ज्ञान स्थापनायाय्,

धुह्य आर्य पुद्गल यातः सम्मा-संकप्पो, उत्तमगु विचारः
पहोती बृद्धि जुइगु जुल ।

वलिच्छ वयना च्वंह्य न्या थुपि पंजलय कुनातःह्य कंगः प्राणीपि
मनसे मद्यसे केवल उगु संकीर्ण व कथिन परिस्थिति विस्युं
वनेत ह्वताः स्वयाः लपु माला च्वनीगु खः, अथे हे सम्यक्
प्रधान काण्डय वयना तय धुं थै थःपिनि सन्तानय निरन्तर दया
वया च्वंगु पुलांगु अनन्त अकुशल जुइ तिनिगु अनन्त अनुत्पन्न
अकुशल कर्मबन्धनं कात्तुकाकाः चीका च्वने मानिगु जुयाः
उगु उत्पन्न अनुत्पन्न अकुशल धर्मं मुक्त जुइगु उपाययात दृढता
पूर्वकं माला जुया च्वनीपि व्यक्ति पिनिगु संकल्पयातः हे
नैष्कम्य संकल्प मार्गं धाइ ।

६) सम्यक्-व्यायम श्रोत

पालि- अनुसार

दृष्टि संकल्प काय कर्म-, वची-कर्म व आजीविका परि-
शुद्ध जुलधाःसा दुश्चरित्र दुराजीबं परिशुद्ध जुया च्वंगु वीर्य
नं सदाया लागी स्थापना जुइगु जुल ।

थुकथं सम्यक् व्यायाम श्रोतया स्थापना जुइगु खः ।

(११३)

७) सम्यक् स्मृति श्रोत

“सम्मा वायामस्स सम्मा सत्ति प्होति” पालि अनुसार थुकथं शील समाधि व प्रज्ञाय् स्थिरजुगु सम्यक् स्मृति मग्ग-
ङ्गनं भवं मेगु भवय् समृद्ध व प्रति स्थापित जुजुं वनीगु जुल ।
थुकथं सम्यक् स्मृति श्रोतया स्थापना जुइगु जुल ।

८) सम्यक् समाधि श्रोत

“सम्मा सत्तिस्स सम्मा समाधि प्होति” पालि चगुसार शील समाधि व प्रज्ञाय् स्थिरजुया च्वंगु चित्तयात थःगु वसय् तय्गुलिं क्वातुगु शासन दुगु समाधि मार्गं गनं सदाया लागि अभिवृद्ध व बृद्धि जुईगु जुल ।

थुकथं सम्यक्-समाधि श्रोतया स्थापना जुइगु खः ।

थुकथं हे श्रोतापन्न अवस्था प्राप्त जूगु क्षणं निसें अनुपादिसेस निब्बान प्राप्त जुइगु जन्म तकं अनेक जन्म व अनेक कल्पय् च्यागु मग्गङ्ग धयागु धम्मसोत (धर्मश्रोत) प्रति स्थापन जुयाः अभिवृद्धि यायां यंके दइगु जुल ।

आश्वास-प्रश्वास आदि शरीरय् कायगता स्मृति स्थापना याय् घुँसेनिसें च्वे क्यना वयागु अनुसारं छसीकथं अभिवृद्धि जुजुं वं सानं नियाम् (स्वभात्र धर्म) या अवस्थाय् मथ्यंतले

आरियो श्रोत (आर्यश्रोत) धाई मखुनि । श्रोतापत्ति
मार्ग आर्य श्रोतया प्रारम्भ खः । इपि व्यक्तिपि श्रोतापत्ति
मार्गय् थ्यनेमात्रं उगु श्रोतया क्षेत्रय् दुने प्रवेश जुइगु जुल ।

वहे कारणं धयातःगु खः-

“सोतं आदितो पञ्चिंसु पापुणिसुत्ति सोतापत्ता ”

अर्थात्-गुह्य व्यक्तिपि सर्व प्रथम न्हापां आर्य श्रोतय् थ्यं पि खः
उह्य व्यक्ति पित्त श्रोतापन्न धाइगु जुल ।

श्रोतापन्न पिनिगु स्वभाव

उजःपि व्यक्तिपि आर्यश्रोतया क्षेत्रय् दुने थ्यने मात्रं
पृथकजनया भूमि वा अवस्थां अतिक्रमन जुया वर्नीगु जुल ।
इपि लौकिक भूमि निवासीपि गण जुइ मखुत; लोकोत्तर
भूमि निवासीपि गणे जुइगु जुल । इपि वट्ट-दुःख सम्बन्धित
प्राणिपि गणय् जुइगु मखुतः निर्वाण भूमि निवासीपि गणय्
जुइगु जुल । इपि जुलसां अनेक जन्म व अनेक कल्पया क्रमय्
निर्वाणया प्रथम अवस्थां च्युत जुइ मखुतः । इपि सत्काय
दृष्टि अनुसय भूमि हानं लिहां वने माःपि अर्थात् पृथकजनया
अवस्थाय् लिहां वने माःपि मखुतः धैगु मतलब
खः । उपि जुलसां सउपादिसेस प्रथम निब्बान (निर्वाण)या

अवस्थाय् सदां स्थायी रूपं आरुद्ध जुइ धुं कूपि जुयाः अनेक
भव-चक्र व लोक चक्रया अवधी दुने इच्छानुसार श्रं ष्ठ
उच्चगु मनुष्य देव व ब्रह्मा सुख-सुविधा अनुभव याःवनीपि
जुल । थ्व च्यागु मग्गङ्ग उहा आर्यं पुद्गल याके लोकीत्तर
मार्ग व फल क्षणय् जक छपुचः जुया च्वनीगु खः । लौकिक
कुशल क्षणें धाःसा स्वंगू शील स्कन्ध मार्गङ्ग शील, कुशल नाप
जक सम्बन्धित जुइगु जुल । स्वंगू समाधिस्कन्ध मार्गङ्ग
शील कुशल नाप जक सम्बन्धित जुइगु जुल । स्वंगू समाधि
स्कन्ध मार्गङ्ग वनिगू प्रज्ञा स्कन्ध मार्गङ्ग धाःसा अनेक
प्रकारया कुशल कर्म नाप सम्बन्धित जुया च्वनीगु जुल ।

स्वंगू शील स्कन्ध मार्गङ्ग शील कुशल कर्मनाप मात्र
सम्बन्धित जुया च्वनीगु जूसानं अनेक जन्म अनेक कल्पतक
अर्वातिककम शीलया रूपय् इपि अर्थ पुद्गल पिके छस्वाकंतु
स्थिररूप स्थापना जूइगु जुल ।

स्त्री न्हय्गू बोधि पक्षीय धर्मया (१४) ता सार धर्म
धयागु छु छु धाःसा छन्द, चित्त, तत्र, मज्जतता, सद्धा, पस्स-
द्धि, पञ्जा, वितक्क, वीरिय, स्वंगू विरति, सति, पीत्ति व एक
गता खः थ्व उल्लंघन मयाय्गु ।

१) छन्द, (मात्र इच्छा) २) चित्त (चेतना) ३) तत्र-

मज्झिमा (अपेक्षाभाव) ४) सद्धा (श्रद्धा) ५) पस्सद्धि
 (प्रश्वन्धि) ६) पञ्ञा (प्रज्ञा) ७) वितक्क (वितर्क)
 ८) वीरिय (वीर्य) ९) सम्मावाचा (सम्यक् वचन)
 १०) सम्माकम्मन्त (सम्यक् कर्मान्त) ११) सम्मा-आजीव
 (सम्यक् आजीविका) १२) सति (स्मृति) १३) पीति
 (प्रीति) १४) एकाग्रता (एकाग्रता)

विपश्यनाया प्रतिफल-

अनित्य खने वं दुःख प्रकट जुइ ।

दुःख प्रकट जुलकि अनात्म खनि ।

अनात्म खने वं निर्वाणय याकनं थ्यक वनी ।

निर्वाण खनकि प्यगू अपायं मुक्त जुई ।

ध्व 'मार्ग सत्य' मूल लेख:-

भदन्त ऊ सोभन महाशी सयादोया लेख खः ।

चिरंतित्थतु सद्धम्मो लोकोहोतु सुखीसदा

भवतु सब्ब संगलं

भिगु च्याका लँ

सम्यक् दृष्टि ज्ञान दसाः, मिथ्या दृष्टि तना वनी ।
भिगु दृष्टि मनं खंसां, दुःख फुइ दृष्टि भिह्याया ॥१॥
सम्यक् संकल्प दसा, मिथ्या संकल्प नं तनी ।
भिगु संकल्पया पुण्यं, दु ख वनी भिगु कल्पना ॥२॥
सम्यक् वाचा शुद्ध जूसा, मिथ्या वाक्य तना वनी /
भिगु वाचा सिद्धि दाता, भिगु भाषण दुःख फुइ ॥३॥
सम्यक् कर्म शुद्ध जूसा, मिथ्यागु कर्मान्त नं फुइ ।
भिगु कर्म ध्यान दःसा कर्म भिह्याया दुःख फुइ ॥४॥
सम्यक् जीवी व सन्तोषी, मखुगु तनी जिवीका ।
सम्यक् जीवि जुल योगी, दुःख फुइ शुद्ध जीविका ॥५॥
सम्यक् व्यायाम नं दःसा, मिथ्या व्यायाम ज्वी गनं ।
भिगु व्यायाम कर्त्तावा, दुःख फुइ वीर्यया बल ॥६॥
सम्यक् स्मृति साधना नं, मिथ्या स्मृति गन लयनी ।
भिगु स्मृति होश ज्ञानं, दुःख फुइ स्मृति साधनं ॥७॥
सम्यक् समाधिया ध्यान, मिथ्यागु समाधिनं फुइ ।
सम्यक् समाधिया लाभी, संसारयागु दुःख फुइ ॥८॥
च्यागु मार्गं थ्वी गुहासें, थुल बुद्धै गु मार्गं नं ।
याना बना थुया मर्म, मुक्ति ज्वी ज्ञानया वलं ॥९॥

- भिक्षु प्रजारश्मि

‘सबदानं म दानं जीनाति’

फुक्क दान सिकं धर्मदान उत्तम

चन्दा दातापिनि नामावली

श्री सत्य नारायण उपासक मानन्धर, वट्ट	५००
दिवंगत धनवहादुर रंजितकार व दिवंगत चन्द्रदेवी व पूर्णदेवी रंजित- कारपिनि पुण्य स्मृति सत्य नारायण प्रसाद व पुण्यदेवी रंजितकार पिनि श्रद्धा चन्दा	५००
साथे बी, धनवहादुर, व मां चन्द्रदेवी, व पूर्णदेवी रंजितकार पिनि पुण्य स्मृति शारदाया श्रद्धा चन्दा	४००
दिवंगत विष्णु ब्रह्मादुर मानन्धर चिन्माया मानन्धर पिनि पुण्य स्मृति श्रीसती ज्ञानु मानन्धर धर्मपथ श्रद्धा चन्दा	५००
श्रद्धालु श्रीमती मिठाई, वज्राचार्य श्रद्धा नयांसडक पाखे चन्दा	१००
श्रीमती कृष्णदेवी मानन्धर, ववनात्वा	१६५
स्व० सुधी राधिका देवी	१००

(११६)

श्रीमती सुनमाया, मरुहिटी व्याफल	१००
श्री पूर्ण बहादुर उपासक	२००
श्रीमती मथुरा उपासिका चसाह	२००
श्री कृष्ण बहादुर	१०३
श्रीमती लक्ष्मी उपासिका	१०१
सानुमाया उपासिका, प्यूछा टोल	१००
श्रीमती विद्या उपासिका नयाँ सडक	१०१
सुर्जमाया उपासिका	१००
चम्पादेवी उपासिका इतुंम्बाहा	१००
धर्मदास उपासक छत्रपाटि	१००
श्रीमती विजयलक्ष्मी हलुवाई, मखे	१००
इन्द्रमान उपासक कमलाछि	१००
श्री सुर्जमान कमलाटी	१००
स्व० शीलशोभा शाक्य नकबहिल यल	१०२
तेजस्वभा साहुनी खिचापुखु चन्दा	१००
सुश्री मतिमाया शाक्य सिफल	१००
दिवंगत रामकुमारी पुण्यस्मृति बन्नी नारां मानन्धर छाछे	१००
रत्नकुमारी उपासिका बम्बाहा	१००
श्रीमती लक्ष्मी उपासिका असं	६०
श्रीमती मिना कमलाटी	५०
सुश्री चम्पावती, पुतलीसडक	५०
रत्नमाया उपासिका दिल्लीबजार	५०

(१२०)

रत्नप्रसाद हलुवाई दिल्लीबजार	२०
चिनिमाया उपासिका दिल्लीबजार	५०
चन्द्रशोभा उपासिका लगं	५०
श्री रामवहादुर	५०
श्रीमती जगत माया	५०
संघ रत्न शाक्य वंम्वाहा	५०
भाईकाजि उपासक मजिपा	५०
प्रेममान उपासक पाको	५०
श्रीमती केशरी कमलाछि	५०
सुर्ज माया शाक्य जूद्धसडक	५०
सुश्री शील शोभा उपासिका भोजपुर	५०
सुश्री बुद्धलक्ष्मी हलुवाई भोजपुर टक्सार	५५
नापं, सहयोग भोजपुर टक्सार	५१
चन्द्रादेवी हलुवाई भोजपुर टक्सार	५१
श्रीमती कृष्ण कुमारी ताम्राकार भोजपुर	५१
दिबंगत पद्म वहादुर राजकर्णिकार पुण्यस्मृति पद्म कुमारी श्रद्धा चन्दा	६०
श्रीमती सत्यवती उपासिका नया सडक	५०
ज्ञान स्वभा उपासिका लगं	५०
लक्ष्मी उपासिका गणवाहा	५०
सुश्री कृष्ण कुमारी उपासिका लगं	५०
सुश्री धर्म प्रभा उपासिका भोजपुर टक्सार	५२
स्व० हेरामाया ब छत्रकुमारी भोजपुर	५२
सुश्री जमुनामाया हलुवाई भोजपुर टक्सार	५१

(१२१)

सुश्री राजमाया हलुवाई भोजपुर टक्सार	५१
स्व० थीर बहादुर व रत्न कुमारी भोजपुर टक्सार	५१
श्री डम्बर बहादुर शाक्य भोजपुर टक्सार	३०
सुधी जगत कुमारी शाक्य भोजपुर टक्सार	२५
धनकुमारी हलुवाई भोजपुर टक्सार	३१
श्रीमती बालकुमारी भोजपुर टक्सार	३६
सुश्री छत्रकुमारी भोजपुर टक्सार	१०
श्रीमती इन्द्रमाया पुतली सञ्जक	२०
ज्ञानशोभा उपासिका लगं	२५
विकासमान कमलाटी	१५
श्रीमती अष्टमाया	३०
बिमलादेवी मानन्धर	२५
सार इलेक संवर	३५
तेजस्वभा तुलाधर	१६
स्व० शिशुरत्न मानन्धर वंसाल	२५
मायादेवी उपासिका मखं	२०
लक्ष्मी उपासिका मिखाद्व	२०
पद्मतारा वज्राचार्य न्यत	२०
चक्र नारायण मानन्धर शोछे	२०

भवतु सब्ब मंगलं

(१२३)

लेखकया प्रकाशित सफूत

- १) विशाखा-चरित्र (द्वि. सं.) (नेपाल भाषा)
- २) बुद्ध-धर्मया मूलेंपु
- ३) मघ मानवक
- ४) अनाथपिण्डक
- ५) महाकल्पिन
- ६) शील व जातक
- ७) माता पिता सेवा (नेपाली)
- ८) बौद्ध-धर्मया रूपरेखा
- ९) बन्धुल-मल्लिका
- १०) बुद्धया-अमृतोपदेश
- ११) आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग

प्रकाशन-प्रतिक्षाय्

१ बौद्ध-कहानी

२. राहुल-माता

३. सम्यक् परिब्राजक

सफू दइग् थाय्

भिक्षु-प्रज्ञारश्मि

गणमहाविहार

कान्तिपुर

मुद्रकः- ॐ प्रिन्टिङ्ग प्रेस, ॐवहाल काठमाडौं ।
